

Jari Muhonen

LABOUR-LORDIT

Ison-Britannian työväenpuolueen edustus maan parlamentin ylähuoneessa
vuoden 1924 vähemmistöhallituksen aikana

Yleisen historian pro gradu -tutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Marraskuu 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Muhonen, Jari Martti Tapio	
Työn nimi – Title Labour-lordit – Ison-Britannian työväenpuolueen edustus maan parlamentin ylähuoneessa vuoden 1924 vähemmistöhallituksen aikana	
Oppiaine – Subject Yleinen historia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Marraskuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 144 + 3 liitettä
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Ison-Britannian työväenpuolue saavutti poliittisen täysi-ikäisyyden tammikuussa 1924, kun sille tarjoutui mahdollisuus ensimmäistä kertaa ottaa vastaan hallituksen muodostajan asema. Siitä seurasi ratkaisua vaativia haasteita, jotka oli ratkottava. Työväenpuolue eli Labour ei ollut lainkaan virallisesti edustettuna maan parlamentin ylemmässä kamarissa. Puolueen oli hallitusvastuun saadessaan jollakin tavoin järjestettävä edustuksensa ylähuoneessa, joka oli elimellinen osa valtio- ja lainsäädäntökoneistoa. Ylähuone koostui vielä lähes täysin perinnöllisestä aatelistosta, mikä oli työväenpuolueen ”tasa-arvoisuuden” ideologian vastaista.</p> <p>Käyn läpi työväenpuolueen pääreiksi päätyneiden miesten elämäntarinoita valottaakseni heidän tietään Labour-hallituksen aateloituksi jäseniksi. Hallituksenmuodostaja MacDonald teki valinnat, mutta mitkä olivat perusteet niiden takana?</p> <p>Tutkimukseni on luonteeltaan uutta poliittista historiaa, jossa kulttuuriset aspektit ovat koko kirjollaan läsnä. Lähteinä on aikalais- ja elämäkerrallisten lähteiden lisäksi parlamentin pöytäkirjoja ja sanomalehtiä sekä runsas otos tutkimuskirjallisuutta.</p> <p>Tavoitteena on luoda aikakauden kulttuurinen kokonaiskuva maan poliittisen vasemmiston ja aateliston välisistä jännitteistä, jotka oli tuolloin ratkaistava. Labour-lordit joutuivat monenlaisen pilkan ja huumorin kohteeksi niin omiensa kuin vastapuolen taholta. Työväenpuolue itsekin yritti säilyttää uskottavuutensa kannattajakuntansa silmissä. Poliittisen opposition lisäksi Labourilla oli vastassa ”puolueettomat” ylähuoneen elementit: kuningas ja piispat.</p> <p>Tutkielmassa on ensimmäisen kerran eri lähteistä koottuna koko Labour-puolueen saama tuki ylähuoneessa vuoden 1924 hallituksen aikana. Ensimmäiset Labour-lordit ponnahtivat sellaisista taustoista, joista tavanomaisesti aatelisto sai uudet jäsenensä. Ainoa erottava asia oli tuo radikaali puolue, joka täytyi ottaa retoriikassa ja toiminnassa huomioon – tarve oli joko korostaa eroja tai sitten häivyttää niitä. Kyse oli puolueen hyväksymisestä ja reseptiosta, ei yksittäisten päärien, jotka olivat täydellisen yläluokkaisia ja hyväksyttäviä vanhalle aristokratialle. Työväenpuolueen järjestäytymisellä ylähuoneessa ja päärinimitysten perusteilla oli selkeää ennakkotapauksen luonnetta myöhemmän life peer -järjestelmän kannalta. Lisäksi työväenpuolueen hyväksyntä hallitus- ja päärikelpoiseksi oli jälleen yksi merkittävä sysäys kehityksessä, jossa liberaalipuolue oli menettämässä otteen kaksipuoluejärjestelmän toisena poolina.</p> <p>Labourille tuli luovan roolin paikka ylähuoneessa: traditioita venytettiin, epämuodikkaita asioita muutettiin, poikkeavuuksiin kiinnitettiin huomiota. Joustonvaraa näytti olevan. Instituution muuttaminen sisältä päin ei kovin selkeästi näyttäydä ainakaan tietoisena tavoitteena. Silti monet ratkaisut osoittautuivat sellaisiksi, että ne saattoivat jäädä pysyvään käyttöön.</p>	
Asiasanat – Keywords Iso-Britannia, työväenpuolue, parlamentti, ylähuone, aatelisto, poliittinen historia, 1920-luku	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.1 Tehtävä	3
1.2 Lähteet	9
2 TAUSTAA	14
2.1 Ylähuone 1920-luvulla	14
2.1.1 Ylähuoneen asemasta ja kehityksestä	14
2.1.2 Ylähuoneen kokoonpano ja valtaoikeudet	16
2.2 Brittiläinen aatelisto ja aristokratia maailmansotien välisenä aikana	19
2.3 Parlamentaarisen työväenpuolueen kehitys	23
3 TYÖVÄENPUOLUEEN JÄRJESTÄYTYMINEN YLÄHUONEESSA	27
3.1 Vaalivoitto ja hallitusvastuu	27
3.2 Uusien pärien löytäminen	32
3.3 Parlamentin kokoontuminen	39
4 UUDET LABOUR-LORDIT – BIOGRAFINEN ESITTELY	43
4.1 Lordikansleri Haldane	43
4.2 Lordipresidentti Parmoor	50
4.3 Intian salkku Olivierille	54
4.4 Ilmailuasiat Thomsonille	57
4.5 Muut Labour-lordit	61
4.5.1 Meriministeri Chelmsford	62
4.5.2 Siirtomaaministeri Arnold	64
4.5.3 Rekryyttejä lisäävaksi	65
5 TYÖVÄENPUOLUEEN SUHTEET MUIHIN YLÄHUONEEN TOIMIJOIHIN	68
5.1 Puolueet työväenpuolueen oppositiona	68
5.1.1 Massiivinen konservatiivienemmistö	68
5.1.2 Vaa’ankielenä liberaalit	71
5.3 Piispat	74
5.4 Kuningas Yrjö V	80
6 LABOURIN JA ARISTOKRATIAN VÄLISET JÄNNITTEET	87
6.1 Aristokratian kritiikkiä	87
6.2 Vallan seremoniat	89
6.3 Seurapiirien karikot	91
7 VALLAN YTIMESSÄ	94
7.1 <i>The other place</i>	94
7.2 Lainsäädäntöä ja Labour-lordien omia hankkeita	98
7.3 Nimityksiä ja kunniamerkkejä	103
7.4 Epäkohtia ja uudistuspyrkimyksiä	109
7.4.1 Ylähuoneen ja monarkian oikeutuksesta	109
7.4.2 Konservatiivien jumiutuneet uudistuspyrkimykset	111
7.4.3 Labourin kanta	113
7.4.4 Naisten asema	116
7.4.5 Erikoinen ja kiistanalainen lordikanslerius	118
8 HALLITUSKAUDEN PÄÄTÖSVAIHEET	121
9 LABOUR JA LORDIT – ENSIMMÄINEN NÄYTÖS	129
LÄHTEET	135

1 JOHDANTO

I do not know if there is any noble Lord on the Benches opposite who is entitled, or who is desirous, to speak on behalf of those who are likely before long to take our place. If there is, we shall be glad to hear anything he may have to say. If not, it will be my simple duty to propose the adjournment of the House.¹

Näin julisti Kedlestonin markiisi Curzon, Baldwinin konservatiivihallituksen ylähuoneessa istunut ulkoministeri, ylähuoneen viimeisenä puhujana ennen parlamentin istuntotaukoa tammikuussa 1924. Alahuoneen äänestyksessä Stanley Baldwinin johtama konservatiivihallitus oli kokenut tappion, mikä merkitsi eronpyyntöä ja uuden hallituksen nimittämistä. Puhe osoittaa kouriintuntuvasti ne ongelmat, mitä tulevalla työväenpuolueen hallituksella oli edessään. Maan lakiasäätävän elimen ylähuoneen kokoonpanosta ei oletettu löytyvän päärejä, jotka olisivat oikeutettuja toimimaan maan toiseksi suurimman puolueen puhutorvena; puolueen, jonka kaikki olisivat muodostavan hallituksen nyt ensimmäistä kertaa.

Tästä edustuksellisesta ongelmasta onkin johdettavissa pro gradu–työni aihe ja tutkimusongelma. Työväenpuolueen oli hallitusvastuun saadessaan jollakin tavoin järjestettävä edustuksensa ylähuoneessa, joka oli elimellinen osa valtio- ja

---

¹Lords Hansard 22.1.1924.

lainsäädäntökoneistoa. Tässä työssä selvitän sitä, miten edustusongelma ratkaistiin ja kuinka hyvin tässä onnistuttiin. Labour joutui nyt luomaan itselleen pelisäännöt, miten suhtautua käytännön tilanteessa tuohon aristokratian linnakkeeseen.

Labour Party pääsi nyt hallitsemaan Brittiläistä imperiumia ensimmäistä kertaa. Se joutui toimimaan sellaisen poliittisen järjestelmän kautta, joka oli joidenkin sen jäsenten vallankumouksellisen ideologian vastaista. Tosin brittiläinen työväenpuolue oli hyvin heterogeeninen, liberaaliset ainekset olivat puolueen johdossa hyvin edustettuina. Sarjan vaalioikeusuudistuksia (1832, 1867, 1884 ja 1918) jälkeen alahuone oli suhteellisen demokraattisesti valittu valtioelin, mutta parlamentin toinen osa, ylähuone, oli edelleen enemmän tai vähemmän suljettu "klubi". Juuri työväenpuolueen ja parlamentin ylemmän kamarin suhteet tuovat ajalle uuden piirteen entiseen verrattuna. Ylipäätään ylähuone on huomattavasti vähemmän tutkittu kuin alahuone. Labourin ja ylähuoneen sisäänrakennetun "epädemokraattisen" aineksen välinen jännite oli ajankohdasta eteenpäin kiinnostava juonne Britannian parlamentin historiassa.

Durhamin yliopiston professori Philip Williamson totesi vuonna 1991 *Parliamentary History* -aikakauskirjassa julkaistussa artikkelissa, että etukäteen ei ollut lainkaan varmaa, miten työväenpuolueen ja ylähuoneen välinen jännite purkautuisi – myöntöväisyyspolitiikalla vai konfliktin kautta. Kuten hän toteaa: ylähuoneen lakkauttaminen oli ollut Labourin asialistalla, mutta puolueen johtajat olivat valmiita kompromisseihin tässä kysymyksessä. Williamsonin mukaan käytännön yhteistyön sujuminen oli kuitenkin pääosin lordien käissä. Hän jakaa ongelman kahteen osaan: edustukselliseen (tyhjiöön) sekä valtaoikeudelliseen kysymykseen.² Työni käsittelee näistä ensimmäistä ongelmakenttää.

Ramsay MacDonaldin ensimmäisen vähemmistöhallituksen ajoista tehdyissä tutkimuksista voi yleisesti sanoa, että ylähuone on jätetty vähemmälle ja Labourin ensiedustus on sivuutettu muutamalla maininnalla. Vuosina 1909–1911 käydyn parlamentaarisen voimainmittelyn tuloksena ylähuoneen absoluuttinen veto-oikeus

---

²Williamson 1991, s. 317.

heikentyi lykkääväksi tahdonilmaukseksi. Noista myllerryksistä on kirjoitettu huomattavan laajasti, mutta seuraavat vuosikymmenet ovat lähes hiljaiseloa. Lähinnä on ihmetelty sitä, miksi uudistustyö jäi kesken, ja tätä on tarkasteltu pääosin konservatiivien kannalta. On totta, että työväenpuolue oli vähemmistössä ja tässä suhteessa suhteellisen kyvytön toimeenpanemaan uudistuksia, mutta silti on mielenkiintoista saada selvyyttä pintapuolisesti uneliaasta, ehkä pinnan alla omasta asemastaan epävarmasta perinnöllisestä kamarista, joka sai keskuuteensa uuden parlamenttiryhmittymän Labour-pääreistä.

1.1 Tehtävä

Työn kehyksenä ja rajauksena on ylähuone työväenpuolueen ensimmäisen vähemmistöhallituksen aikana vuonna 1924. Kokonaisuutta käsitellään erityisesti Labourin omien edustajien näkökulmasta käsin, kutsuttakoon heitä sitten vaikka ”pioneerilordeiksi”. Tutkielmassa muodostetaan kokonaiskuva ylähuoneesta ja sen eri osapuolten välisten suhteiden järjestymisestä tarkasteluajankohtana.

Tutkimus on aloitettava MacDonaldin hallituksen muodostamisen selvittämisellä. Ylähuoneella oli tässä prosessissa sivurooli: hallitus joko muodostettiin tai kaadettiin alahuoneen myötävaikutuksella. Työn ajallinen rajaus on sama kuin Ramsay MacDonaldin vähemmistöhallituksen kesto eli vajaat 10 kuukautta tammikuusta marraskuuhun 1924. Edustusongelman ratkaisun ajallisen sijoittumisen vuoksi käsittely on painottunut hallitustaipaleen alkupuolelle. Ajankohdan yhteiskunnan kuvausta ei kuitenkaan voi rajata vain yhteen vuoteen. Työn dispositiossa näkyy valitsemani analyttinen rakennelma. En hylkää kertovaa ja kuvailevaa rakennetta, mutta kronologia ei ole pääosassa. Tarkoituksena on tutkia aikakautta sekä kollektiivisen että individualistisen historiankäsitelmän valossa. Raamina toimii ajankohdan poliittinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ilmapiiri. Makrotason tiukka luokkayhteiskunta symboloitui juuri ylähuoneessa.

Vielä maailmasotien välisellä kaudella ylähuone oli nykyajan näkökulmasta katsottuna menneen ajan englantilaisen yläluokan kulttuuria henkivä instituutio, joka erosi huomattavasti nykyajan ylähuoneesta. Aikakauden ylähuonetta tutkiessa tulee samalla kuvattua ylähuoneen kiehtovia seremonioita, traditioita ja rituaaleja. Lähteistä paljastuu implisiittisesti myös brittiläisen aateliston ja yläluokan vuosisadan alun elämää. Tuohon, erityisesti yläaatelin elämään kuului oleellisena osana Westminster ja poliittisen vallan hohdokkain areena, ylähuone.

Tietyissä suhteissa tutkimukseni muistuttaa osaltaan perinteistä “suurmiesten” toimintaan keskittyvää poliittista historiaa. Kuitenkaan ei voi odottaa, että kaikki selittyisi näiden poliittisten toimijoiden intentioiden ja tekojen summana. Labour-päärit eivät olleet yhtään sen vähempää ”oman aikansa ja elinpiirinsä lapsia” kuin kukaan muukaan. Jokaisen päärin kohdalta on käytävä läpi heidän tiensä poliittiselle huipulle. Jokaisen ihmisen elämä on varmasti uniikki, mutta paljastuuko heidän taustoistaan jotain sellaista, joka kietoi heidän kohtalonsa yhteen ainakin hetkeksi ja sai juuri heidät valikoitumaan ”työväestön” edustajiksi sääty-yhteiskunnan myös symbolisesti ylimpään instituutioon? Mikä oli heidän tiensä Labourin syliin? Mitkä syyt saivat heidät valikoitumaan aateloitaviksi? Kuinka yhtenäisen kuvan työväenpuolueen päärit antavat? Minkälaisia nyansseja eri tapahtumat saavat? Tämähän on tietysti diskursiivista, mutta käsittelyni on diskurssianalyysia vain väljästi tulkittuna. Runsaan fragmentaarisen biografisen ja genealogisen materiaalin mukanaolo antaa käsittelylle tiettyä prosopografista³ sävyä.

Tutkielmani on poliittista ja institutionaalista historiaa siinä mielessä, että tutkimuksen areenana on yhteiskunnallisen vaikuttamisen ainakin muodollisesti tärkein foorumi, lakiasäättävän parlamentin ylempi kamari. Tämän areenan täyttävät tietysti poliittiset toimijat, puolueet. Työväenpuolue oli siis uusi toimija Ison-Britannian poliittisessa kentässä ja sen ohjelma oli sosialistinen ja monien mielestä vallankumouksellinenkin. Tiettyjä hyppäyksiä⁴ Englannin konstitutionaalisessa historiassahan oli tapahtunut,

---

³Lähinnä siinä, että tutkin elämäkertoja ja verkostoja eräästä tietystä joukosta, tosin hyvin rajallisesta määrästä.

⁴Esim. Magna Carta, Cromwellin Commonwealth, Mainio vallankumous.

vaikka muuten valtion institutionaalinen rakennelma oli pinnalta katsoen kehittynyt ja sopeutunut vähitellen muuttuviin olosuhteisiin. Koska brittiläinen valtiosääntö on suurelta osin kirjoittamaton, sen tulkinnat eroavat suuresti toisistaan. Niin kutsutun valtiosääntöasiantuntijan asemakin tuntuu olevan kovin hauraalla pohjalla. Instituutioissa tietysti yksilöt ovat viime kädessä kaiken takana. Tutkielmassani tämä nimenomaisesti on korostetussa asemassa, Työväenpuolueen järjestäytyminen ylähuoneessa koetaan pääasiassa viiden ”Labour-lordin” kautta. Kovin syvään psykohistoriaan ei mennä, vaikka heidän jokaisen elämänkaaresta etsinkin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Ylähuoneen osalta yritän etsiä pieniä vihjeitä, näkyisikö mitään merkkejä tarkoituksesta hienovaraisesti muuttaa instituutiota sisältäpäin. Väkivaltainen muuttaminen oli tässä vaiheessa poissuljettua, koska ylähuone oli vähemmistössä alahuoneessa ja suorastaan altavastajana ylähuoneessa.

Kokonaiskuvan kannalta tarpeen on myös tarkastella Ison-Britannian aristokratian ja aateliston hierarkiaa ja erityispiirteitä, jotta ymmärretään, millaiseen maailmaan työväenpuolue joutui edustajiaan nimittämään. Kuinka vastaanottava oli tuo yhteiskuntaluokka – oletettavaa olisi, että tietoisuus omasta asemasta näkyisi myös ylähuoneen keskusteluissa? Distinktion hakemista etsitään myös toisin päin kysymällä, pyrkivätkö vasemmistopäirit erottautumaan jotenkin? Tässä sivutaan antropologista otetta, josta esimerkkinä on Emma Crewen tutkimus ylähuoneesta. Siinä hän kutsui ”antropologiseksi jaotteluksi” tutkimustehtäväänsä, jossa hän päärien henkilökohtaisten ominaisuuksien ja elämäkertojen lisäksi tutki muun muassa ”poliittisten puolueiden välisten suhteiden moraalista karaktääriä”.⁵

Kari Palonen on todennut: ”Parlamentin jäsenyys muovaa henkilön poliittista profiilia: hänen odotetaan puhuvan uudella tavalla sekä parlamentaariselle yleisölle että parlamentaarisen poliittisen kulttuurin käytäntöjä seuraten.”⁶ Mutta tästä on pitkä matka Pierre Bourdieun vahvaan väitteeseen, että ”dominoiva kieli väheksyy ja tuhoaa dominoitujen spontaanin poliittisen keskustelun”⁷

---

⁵Crewe 2005, s. 241.

⁶Palonen 2012, s. 61.

⁷Bourdieu 1984, s. 462.

Palonen on esitellyt myös toisen tutkielmani kannalta kiinnostavan käsitteen eli politiikan *topoksen*. Hän kutsuu retoriikan terminologiaa mukaillen topoksiksi sellaisia ”paikkoja, joista haetaan esimerkkejä ja argumentteja parlamentaarisen politiikan hylkäämiseksi, toissijaistamiseksi tai marginalisoinniksi.” Oliko ylähuoneessa ja sen ulkopuolella nyt käsillä tuollainen topos, esimerkiksi muutos-pysyvyys -vastakohtaparien osalta?⁸ Tuollainen harjoitus vaatisi osittain eri menetelmiä, enkä siihen voi tämän enempää työssäni palata.

Vaikka kyse ei ole vertailevasta tutkimuksesta, tästä Labourin ja ylähuoneen ensimmäisestä kohtaamisesta saatu kuva auttaa ehkä ymmärtämään työväenpuolueen ja ylähuoneen myöhempiä kohtaamisia. Vaikka Labour on ollut useita kertoja alahuoneen enemmistössä, ylähuone on säilynyt peruseriaatteiltaan ennallaan. Onko siis mahdollista, että Labourin suhtautumisessa on nähtävissä tiettyä välinpitämättömyyttä lordeja kohtaan?

Lopulta kyse on *uudesta poliittisesta historiasta*, sillä tutkimusongelman käsittelyssä liikutaan myös puhtaiden ja kovien poliittisten aiheiden ulkopuolella: kulttuurinen konteksti on läsnä kaikessa ja aiheen takia sen on myös hyvin havaittavissa. Mikäpä olisi kansanomaisestikin ajateltuna enemmän kulttuuria kuin yläluokkainen ”puuhastelu”, jota ylähuone monien aikalaisten silmissä oli. Käsittelen ylähuonetta kulttuurisena instituutiona. Kulttuuri-käsite onkin sitten määriteltävä tarkemmin, mikä tarkemmin valottaa myös käytettävää metodia. Voidaan käyttää käsitettä *appropriatio* eli haltuunottoa, lainattujen elementtien käyttöönottoa eli toisin sanoen kulttuurissa eläessään ihminen *approprioi* kulttuurin tarjoamia merkityksiä - omii tai ”sisäistää” niitä ja ottaa niitä omaan käyttöönsä. Kuinka paljon Labour sitten *approprioi* eli otti kaudellaan käyttöön vierasta poliittista ainesta itseensä ja mahdollisesti *disapproprioi* eli luopui ylimääräisestä ja omalle poliittiselle alkuperälleen vieraasta aineksesta?

---

⁸Palonen 2012, s. 10–11.

Tässä työssä on oletuksena William H. Sewellin muotoilema käsitys kulttuurista järjestelmän ja käytännön dialektiikkana - löyhän koherenssin⁹ symbolisysteeminä, joka joutuu toistuvasti käytännön testiin ja samalla altistuu muutoksille/muunnoksille.¹⁰ MacDonaldin vähemmistöhallitus oli tällainen selkeä testin paikka; nimenomaan sisäisesti ylähuoneessa, laajempi koekenttä oli tietysti koko parlamentaarinen järjestelmä. Kuten Sewell toteaa, dominoivat ja opponoivat ryhmät ovat vuorovaikutussuhteessa kokoajan – molemmat muovaavat toisiaan ”dialektisen tanssin” kautta.¹¹ ”Dialektinen tanssi” näkyy työssäni myös siinä, että sekä konservatiivinen lordienemmistö että harvalukuiset hallitusvastuussa olevat työväenpuolueen päärit voidaan nähdä sekä dominoivan että opponoivan ryhmän näkökulmasta, molemmilla mahdollisuus esiintyä viejänä tuossa ”tanssissa”. Olennaista tutkimuksessani on se, miten Labour-päärit onnistuivat sijoittumaan ja toimimaan virallisesti muotoutuneella ”kulttuurisella kartalla”¹² ja miten he siihen sopeutuivat.

Tutkielman avainhenkilöitä ovat Labourin kabinettiministerit ylähuoneessa: lordikansleri Richard Burdon Haldane, valtakunnanneuvoston lordipresidentti Charles Alfred Cripps, Intian asioiden ministeri Sydney Haldane Olivier ja ilmaliikenneasioiden ministeri Christopher Birdwood Thomson. Labourin oli vaikeaa saada työväenpuolueen edustus ylähuoneessa täyteen, joten konservatiivipoliitikko varakreivi Chelmsford (Frederic John Napier Thesiger) jouduttiin nimittämään meriministeriksi (ensimmäinen amiraliteetilordi eli *First Lord of the Admiralty*). Viidenneksi hallituksen päärijäseneksi valittiin Sydney Arnold, josta oli siirtomaa-asioista vastaava junioriministeri (ei kabinetin jäsen) eli poliittinen alivaltiosihteeri. Tulen tästä lähtien käyttämään heistä pääasiassa heidän titteleitään, järjestyksessä varakreivit Haldane ja Chelmsford sekä paronit Parmoor, Olivier, Thomson ja Arnold. Herttuota lukuun ottamatta muita päärejä (markiisit, jaarlit, varakreivit ja paronit) voidaan kutsua myös yksinkertaisesti lordeiksi.

---

⁹Sewellin lanseeraaman käsitteen mukaan kulttuurissa elävät ihmiset eivät ole determinoituja toteuttamaan vain kulttuurin sanelemia päämääriä, vaan heillä on valta tunnistaa ja ottaa käyttöön symbolisia eroja, määritelläkseen itse käsitystensä ja toimiansa suuntaa. Sewell 1999, s. 49-50.

¹⁰Sewell 1999, s. 52.

¹¹Sewell 1999, s. 56–57.

¹²Sewell määrittelee kulttuurisen kartan semioottisesti ja poliittisesti järjestetyksi eroavaisuuskentäksi, joka kertoo ihmisille miten he ja heidän toimintansa mahtuvat viralliseen ”muottiin”. Sewell 1999, s. 56.

Ison-Britannian pääministerivetoisessa järjestelmässä on tärkeää saada selvyttä Ramsay MacDonaldin ajattelusta ja toiminnasta ylähuoneen suhteen.

Tarkastelussa sivutaan myös hallitsijaa yhtenä Britannian valtiosäännön osana. Tavallaan monarkki on maan ylin pääri, tosin tämä oli selvempää keskiajan feodaaliyhteiskunnassa. Kaikki eivät tästä luokittelusta pidä, vaan katsovat hallitsijan olevan erillisen instituution ja kaikkien yläpuolella. Työssä rajaus on kuitenkin tiukasti hallitsijan asemassa työväenpuolueen, ylähuoneen ja päärien näkökulmasta, ei erillisenä instituutiona. Sitä paitsi Labourin epäluottamus ylähuonetta kohtaan ei ollut juuri koskettanut monarkiaa.¹³

Työväenpuolueen, konservatiivien ja liberaalien edustajista sekä sitoutumattomista¹⁴ pääreistä koostuvasta maallisten lordien ryhmästä (*Lords Temporal*) oli perinteisesti erotettuna itseoikeutettu ei-perinnöllinen ryhmä eli hengelliset lordit (*Lords Spiritual*). Näiden anglikaanisen kirkon piispojen paikka lainsäädännössä oli kiistanalainen ja poliittinen näkökanta oletettavasti erilainen kuin sosialistisella liikkeellä. Löytyikö vasemmistolaisesti suuntautuneita prelaatteja? Sosiaaliset kysymykset olivat mahdollinen yhteistyön alue.

Parlamentin ensimmäinen kamari toimii myös maan korkeimpana vetoomustuomioistuimena. Se on kuitenkin lähes erillinen instituutio oikeuslordeineen (*Law Lords*), eikä sen asema herättänyt tuohon aikaan samanlaista keskustelua. Tämä tuomioistuintoiminta rajataan lähes kokonaan työn ulkopuolelle, vaikka kaikilla pääreillä oli oikeus osallistua oikeusistuntoihin, jotka aikataulun mukaan pidettiin aina ennen kello neljän ylähuoneen kokoontumista.

Ylähuone on täynnä komealta kalskahtavia, outojakin nimiä ja titteleitä ja niiden suomentamisessa on omat ongelmansa. Olenkin päätenyt ratkaisuun, että milloin ei

---

¹³Harris 2000, s. 14.

¹⁴Nk. *crossbencherit*, jotka nimensä mukaisesti istuvat ristikkäisesti sijoitetuilla penkeillä hallitukseen ja oppositioon nähden.

luontevaa suomennosta löydy, käytän englanninkielistä alkuperäisilmaisua. Toisinaan myös vaihtelun vuoksi, vaikka olisinkin löytänyt sopivan suomennoksen.

1.2 Lähteet

Tutkimukseni luonteen ja kysymyksenasettelun vuoksi päälähteinä voidaan pitää sekä alkuperäislähteitä että valikoimaa sekundaarilähteitä. Pääreistä ja muista toimijoista saatavan informaation fragmentaarisuuden ja epäsuhtaisuuden vuoksi olen päättänyt kerätä lähteitä ja tutkimuksia mahdollisimman laajasti ja kattavasti. Arkistojen hajanaisuuden vuoksi olen soveltuviin kohtiin joutunut viittaamaan alkuperäiseen lähteeseen toissijaisen lähteen kautta.

Pasi Ihalainen ja Kari Palonen ovat äskettäin ehdottaneet, että parlamentaarista aineistoa tulisi käyttää rinnakkain kaikenlaisen arkisto- ja tutkimuskirjallisuuden kanssa.¹⁵ Vaikka työni ei olekaan varsinaista vertailevaa tai käsitehistoriallista tutkimusta, niin kattavan lähdeaineiston kerääminen on ollut perusteltua. Aiheeni olisikin ollut antoisa monipuoliselle käsitehistorialliselle analyysille ylähuoneen debateista.

Tutkimuksessa käytetään virallisen julkaisusarjan eli nk. *Lords Hansardin* nettiversiota. Tässä virallisjulkaisussa ovat painettuna ylähuoneen täysistuntojen kulku ja keskustelut sellaisenaan. *Journals of the House of Lordsista* löytyvät yksityiskohtaiset tiedot esimerkiksi ylähuoneen seremoniallisesta puolesta.

Olen kerännyt elämäkerrallista materiaalia, lähinnä elämäkertoja ja omaelämäkertoja aikakauden keskeisemmistä pääreistä. Työväenpuolueen kabinetin ylähuoneessa toimineet jäsenet ovat tässä olleet etusijalla.

Richard Burdon Haldane (1856–1928) kirjoitti viimeisenä elinvuotenaan omaelämäkerran *An Autobiography*, joka julkaistiin postuumisti vuonna 1929. Haldane

---

¹⁵Ihalainen & Palonen 2009, s. 17, 19.

tuhosi suuren osan kirjallisesta jäämistöstään, loput ovat Skotlannin kansalliskirjastossa (National Library of Scotland, NLS). Hänen itsensä mukaan hän systemaattisesti lajitteli ja tuhosi suuren osan papereistaan. Hänen säännöllinen kirjeenvaihtonsa äitinsä ja sisarensa kanssa on ollut kuitenkin tärkeä lähde historioitsijoille, ja katkelmia näistä kirjeistä on käytetty runsaasti hänestä tehdyissä elämäkertoissa.¹⁶

Lordi Parmoorin (1852–1941) kirjallisen jäämistön kohtalosta on epätietoisuutta. Hänen vanhemman poikansa mukaan heidän isänsä jätti paperit nuoremmalle pojalleen, Sir Stafford Crippsille. Tosin tämän vaimo Dame Isobel Cripps ei ollut asiasta tietoinen. Mahdollisesti ne olivat tuhoutuneet erään talon tulipalossa sodanaikana.¹⁷ Charles Alfred Cripps ehti kuitenkin kirjoittaa omaelämäkertansa *A Retrospect*, johon hän oli ottanut mukaan useita otteita kirjeenvaihdostaan MacDonaldin kanssa.

Pieni kokoelma Sydney Olivierin (1859–1943) papereita on hänen jälkeläisillään - ne eivät *Royal Historical Societyn sarjassa* vuonna 1974 ilmestyneen lähdekokoelmaoppaan mukaan olleet tuolloin tutkijoiden käytettävissä. Samaan oppaaseen tukeutuen ei Olivierin jälkeen jäänyt aineisto ei suoranaisesti liity vuoden 1924 tapahtumiin - tilikirjoja lukuun ottamatta. Olivier ei ollut kovin kirjallinen henkilö, hän ei itse julkaissut kovinkaan paljon, ei edes Fabian Societyn vuosinaan. Päälähteeksi jääkin hänen leskensä lady Margaret Olivierin vuonna 1948 ilmestynyt *Sydney Olivier: Letters and Selected Writings*. Kirja sisältää hänen miehensä 20-sivuisen omaelämäkertakatkelman lisäksi lady Olivierin elämäkerran miehestään (lukuisia katkelmia kirjeistä) ja Bernard Shawn muistikuvia päähenkilöstä.¹⁸

Christopher Birdwood Thomsonilta (1875–1930) ei jäänyt jälkipolville arkistoitavaa materiaalia. Lordi Thomson kirjoitti ensimmäisen maailmansodan aikaisista vuosistaan ja hiukan poliitikon alkutaipaleestaan kertovan *Smarandan*, jonka ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1926. Vuoden 1931 painokseen Ramsay MacDonald kirjoitti laajahkon muistikirjoituksen vastikään kuolleesta ystävästään. Smaranda sisältää

---

¹⁶A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 68.

¹⁷A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 41.

¹⁸A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 112.

päiväkirjanomaisen osuuden, joka hänen naapurinsa Maie Caseyn mukaan perustuu Thomsonin aitoihin päiväkirjoihin. Mitkään lähteet eivät ole kyseenalaistaneet Smarandan omaelämäkerrallista luonnetta. Romanianlaissyntyinen aristokraatti, ruhtinatar¹⁹ Marthe Bibesco kirjoitti ystävästään elämäkerran *Lord Thomson of Cardington: A Memoir and Some Letters*. Hän sijoitti kirjaansa lukuisia pätkiä Thomsonin kirjeistä. Marthe Bibescon mukaan hän sai nähtäväkseen Thomsonin äidiltä tämän pojan kirjeenvaihtoa, mutta näiden kirjeiden alkuperäiskappaleiden kohtalosta ei ole selvyyttä.²⁰

Viides työväenpuolueen ylähuoneen kabinettiministeri oli varakreivi Chelmsford (1868–1933). Hän jää hieman sivummalle, koska hän oli konservatiivi ilman varsinaisia kytköksiä tahi painotuksia työväenpuolueen suuntaan. Hän toimi MacDonaldin kabinetissa sitoutumattomana meriministerinä. Läheistensä mukaan häneltä ei jäänyt jäljelle mitään julkiseen toimintaansa liittyviä papereita. Luonnollisesti virkatehtäviin liittyvät asiakirjat ovat talletettuna asianomaisiin arkistoihin, suurin osa liittyy hänen Intian varakuningaskauteensa (1916–1921).

Lordi Arnold ei kuulunut siirtomaa-asioiden (poliittisena) alivaltiosihteerinä varsinaiseen kabinettiin. Hazlehurstin ja Woodlandin kokoaman oppaan mukaan naimattoman Arnoldilta jäi hyvin pieni kokoelma papereita, joista he eivät listaa kirjaan mitään vuoteen 1924 liittyvää.²¹

Tutkimuksen päähenkilöt saivat julkaistuksi myös omiin erikoisaloihinsa liittyviä kirjoituksia; Haldanen kohdalla tämä oli hyvin laajaa ja monipuolista filosofian, oikeustieteen ja politiikan eri osa-alueiden julkaisutoimintaa. Thomson kirjoitti Smarandan lisäksi kolme teosta: *Old Europe's Suicide*, *Victors and Vanquished*, jotka käsittelevät ensimmäistä maailmansotaa sekä *Air Facts and Problems* ilmailuasioita. Olivier julkaisi imperiumin asioihin ja kansainvälisiin suhteisiin liittyviä kirjoja.

---

¹⁹*Prince* ja *Princess* -titteleiden suomentamisessa on ongelmansa. Ruhtinasta on käytetty ruhtinaskuntien hallitsijoiden nimityksenä, mutta myös yleisnimityksenä ja tiettyjen vähäpätöisten sukujen arvonimissä. Walesin prinssi -nimityksin olisi oikeampi Walesin ruhtinaana, sillä titteli viittaa suoraan Walesiä vielä 1200-luvulla hallinneisiin vasalliruhtinaihin.

²⁰A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 144–145.

²¹A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 5.

Parmoorin nimeä ei liitetä omaelämäkerran ohella kuin pariin lakiasioita käsittelevään kirjoitukseen. Työn rajauksen vuoksi en ole katsonut tarpeelliseksi ottaa selvästi aikakauden ja aihepiirin ulkopuolelle jääviä teoksia käsittelyyn alle.²²

Sidney ja Beatrice Webb oli hyvin verkostoitunut ja tunnettu pariskunta, jonka kirjoituksia oli hyvin mielenkiintoista lukea. Vuonna 1920 ilmestyneessä kirjassaan *A Constitution for the Socialist Commonwealth of Great Britain* Sidney ja Beatrice hahmottelivat tulevaisuuden utopian “Ison-Britannian sosialistisen kansainyhteisön valtiosäännöstä”. Beatrice Webbin päiväkirjat ja kirjeet ovat tarkkanäköisyydessään ja suorasukaisuudessaan ehtymätön lähde käyttökelpoisille havainnoille ja mielipiteille.

Vain muutamia painamattomia lähteitä on ollut käytettävissäni. Kuten edellä todettiin, työväenpuolueen ylähuoneen johtajien papereita ei kaikin osin ole ollut saatavissa. Public Record Officesta löytyvä Ramsay MacDonaldin virallinen kirjeenvaihto ei sisältänyt kovin paljon ylähuoneen toiminnan kannalta oleellista tietoa. Britannian arkistolaitos on hyvin hajanainen, ja yllättävää kyllä esimerkiksi ylähuoneen arkistosta (House of Lords Record Office) ei uusimman ajan ylähuoneen historian tutkimisessa ole paljon apua.

Tutkimuskirjallisuus on hyvin eri-ikäistä ja sitä käytänkin hyväksi vertailemalla eri tutkijoiden ja kokijoiden antamaa kuvaa tapahtumista. Tutkimukseni kannalta mielenkiintoisimpia teoksia ovat esimerkiksi Maurice Cowlingin *The Impact of Labour, 1920–1924*; Catherine Ann Clinen *Recruits to Labour - The British Labour Party 1914–1931*; sekä David Cannadinen teokset ja Philip Williamsonin *The Labour Party and the House of Lords, 1918–1931*.

Sanomalehdistä käytän Jyväskylän yliopiston laitokselta löytyvää *Daily Herald* - sanomalehteä, joka 1924 oli jo työväenpuolueen pää-äänenkannattaja. Aikakaudesta saatua kuvaa täydentääkseni olen lukenut saman ajan *The Timesin* mikrofilmikopioita. Sitoutumattomasta, konservatiivisesta *The Timesista* löytyy myös virallinen *Court*

---

²²The British Library General Catalogue of Printed Books to 1975, osat 72, 137, 241 ja 325.

Circular sekä epävirallisempi *Court News*, jotka tuohon maailman aikaan raportoivat huomattavan laajasti kuninkaallisten ja aristokratian päiväohjelmista.

2 TAUSTAA

2.1 Ylähuone 1920-luvulla

2.1.1 Ylähuoneen asemasta ja kehityksestä

Isoa-Britanniaa on pidetty eurooppalaisen luokkayhteiskunnan viimeisenä linnakkeena aina meidän päiviimme asti. Ainakin pinnalta katsoen ja institutionaalisesti se on sitä ollut. Viimeisenä Euroopan valtiona sen perinnöllisellä aatelistolla oli virallinen asema valtiollisen elämän huipulla.²³ Sääty-yhteiskunnan ilmauksena ja muistumana feodaaliajoilta Ison-Britannian parlamentin toisessa kamarissa (House of Lords) oli siis yhä perinnöllisen aatelin edustus - edustus, joka koostui lähes yksinomaan tiettyjen perinnöllisten lordien esikoispojista. Vuonna 1924 se oli lähes täysin aristokraattinen - elinajaksi nimitettyjä päärejä (*life peers*), jotka nykyään pyörittävät ylähuoneen käytännön toimintaa, ei vielä ollut oikeuslordeja lukuun ottamatta.

Yhdistyneiden kuningaskuntien (alkuaan Englannin) parlamenttia on myös pidetty nykyaikaisten edustuslaitosten esikuvana. Sellainen se suuressa määrin olikin, vaikka ympäri maailman heimojen vanhimmat ja vapaat miehet olivat kerääntyneet päättämään ”yhteisistä asioista”. Englannin parlamentissa syntyi parlamentarismien käsite, jossa hallitus oli vastuussa kansan valitsemalle parlamentille ja saa valtuutuksensa epäsuorasti näin kansalta.

Parlamenttitalo eli House of Parliament oli samalla kuninkaallinen Westminsterin palatsi, jonka ylähuoneen istuntosalissa myös valtaistuin fyysisesti sijaitti. Symbolisella tasolla hallitsija oli siis aina läsnä parlamentin istunnoissa. Parlamentin avajaisissa kuningas saapui siis omaan kuninkaalliseen palatsiinsa, eikä suinkaan lordien luokse. Pöytäkirjatkin katsoivat tilanteen tavalliseksi istunnoksi, jossa ”hallitsija sattui vain

---

²³Tosin Belgiassa tietyt hallitsijasuvun jäsenet ovat yhä edelleen muodollisesti maansa senaatin jäseniä.

olemaan paikalla”.²⁴ Monarkilla oli ikoninen asema ylähuoneen salissa, jota valtaistuini dominoi: sillä voitiin katsoa olevan totemistinenkin ulottuvuus. Jokainen pääri kumarsi sitä saapuessaan ja poistuessaan istuntosalista. Kaikki tämä heijasti oman vaikutuksensa lordeihin. Muuten päärit olivat hyvin tietoisia siitä, että ovat yhdenvertaisia (sananmukaisesti peers).²⁵

Ilmeisesti ensimmäinen kerta kun saarivaltakunnan “magnaatit” kokoontuivat erillään “rahvaasta” tapahtui vuoden 1333 Yorkin parlamentissa, vaikka menettely ei heti muodostunut pysyväksi.²⁶ Kamarien vuosisatojen mittainen valtataistelu ja asemien määrittely oli edessä, mutta sen tarkastelua joudumme tämän tutkielman osalta ajallisesti rajaamaan.

Hyppäämme vuoteen 1886 ja Irlannin itsehallinnon järjestämiskysymykseen, jota Gladstonen johtama liberaalihallitus esitti. Kahtiajako tässä epäonnistuneessa *Home Rule* -kysymyksen ratkaisuyrityksessä oli ylähuoneessa paljon voimakkaampi kuin alahuoneessa – enemmistö liberaalipääreistä oli vaihtanut puoluettaan konservatiiveihin, mikä loi ylempään kamariin dramaattisen vallan epätasajaon.²⁷

Tällä oli vaikutuksensa vakavaan parlamentaariseen ja konstitutionaaliseen kriisiin, jonka Iso-Britannia kävi läpi vuosina 1906–1911. Ylähuoneen sisään rakentunut konservatiivinen ylivoima ärsytti ja hermostutti alahuonetta, erityisesti liberaaleja ja vasemmistoa. Se uhkasi tukkia liberaalien lainsäädäntöä. Viimeinen pisara oli Lloyd Georgen budjetin hylkääminen vuonna 1909. Ylähuone oli perinteisesti pidättäytynyt äänestämästä tällaista lainsäädäntöä vastaan. Seuraavan vuoden vaaleissa liberaalinen hallitus valittiin uudelleen valtaan, ja välittömästi se pani eteenpäin lakiehdotuksen, jossa muutettiin ylähuoneen absoluuttinen veto-oikeus lykkääväksi veto-oikeudeksi. Samalla lordien veto-oikeus poistettiin kaikilta alahuoneen puhemiehen rahalaeiksi (finanssi-, budjetti- ja verolait) määrittämiltä lakiehdotuksilta.

---

²⁴Napier 1954, s. 55.

²⁵Crewe 2005, s. 22.

²⁶Powell & Wallis 1968, s. 321–322.

²⁷Bogdanor 2003, s. 17–18.

2.1.2 Ylähuoneen kokoonpano ja valtaoikeudet

Perinnölliset lordit voitiin jakaa kahteen osaan, aatelistarvonsa perineisiin ja aatelistarvoon korotettuihin pääreihin. Viimeksi mainitut vastasivat nykyisiä elinikäisiä päärejä (Life Peers), koska he olivat saaneet arvonsa ansioidensa perusteella. Jäsenyyteen oikeutettuja olivat kaikki Englannin, Ison-Britannian ja Yhdistyneen kuningaskunnan miespuoliset yläaatelin arvonimen kantajat: herttuat, markiisit, jaarlit, varakreivit ja paronit. Vaikka ylemmillä arvoilla oli korkeampi muodollinen arvoasema, heillä ei ollut mitään etuoikeuksia parlamentin työskentelyssä. Hallitsija edelleenkin myönsi pääarinavot pääministerin ehdotuksesta uutena vuotena, syntymäpäivänään, suurten juhlatapahtumien yhteydessä, parlamentin hajotessa ja pääministerin erotessa. Korkeimpien aatelistarvojen myöntäminen loppui vähitellen: viimeinen herttuanarvo (pois lukien kuninkaalliset) luotiin vuonna 1874, markiiseja ei lainkaan II maailmansodan jälkeen.

Muodollisesti korkeimmalla portaalla olivat kuninkaalliset herttuat. He eivät enää kuitenkaan tälle vuosisadalle tultaessa osallistuneet ylähuoneen varsinaiseen toimintaan, eivätkä äänestäneet tai toimineet hallitusta vastaan. Kuningashuonetta edusti kolme prinssiä (ks. liite III): Yrjö V:n kaksi vanhinta poikaa Walesin prinssi²⁸ ja Yorkin herttua²⁹ sekä heidän isosetänsä, kuningatar Viktorian poika Connaughtin ja Strathearnin herttua Arthur (1850–1942).

Hengelliset lordit olivat ylähuoneen ainoat jäsenet, jotka eivät saaneet ylähuoneen jäsenyyttä eliniäksi. Tosin vuosisadan alussa kaksi Canterburyn arkkipiispaa oli saanut eläkkeelle jäätyään maallisen elinikäisen pääriyden. Hengellisellä säädyllä oli 26 paikkaa ylähuoneessa, jotka täytettiin virkaiältään vanhimmilla anglikaanisen kirkon piispoilla. Vain Canterburyn ja Yorkin arkkipiispat sekä Lontoon, Durhamin ja

---

²⁸Myöhemmin kuninkaana Edvard VIII (1936), joka kruunusta luopumisen jälkeen tunnettiin Windsorin herttuana.

²⁹Veljensä jälkeen kuninkaana 1936–1952; hallitsijanimenä George VI, joka perinteen mukaan suomennetaan Yrjöksi.

Winchesterin piispat olivat piispojen joukossa etuoikeutettuja paikkaan. Muilla Britannian kirkoilla ei ollut erioikeutta ylähuoneen jäsenyyteen.

Valtakunnan korkeimpana maallisena viranhaltijana esiintyi *lordikansleri* (*Lord High Chancellor*), jonka tehtäväluettelo oli ennen viimeaikaisia uudistuksia vaikuttava - hän oli ylähuoneen puhemies, oikeusministeri ja samalla kabinetin jäsen, korkeimman oikeuden presidentti ja tuomarikunnan pää sekä suuren valtiosinetin vartija (*Keeper of the Great Seal*). Lordikanslerin taakka oli kasvanut koko vuosisadan ajan, eikä hän voinut viettää paljon aikaansa puhemiehen istuimella (*woolsack*), joka fyysisestikin oli lampaan villalla täytetty säkki. Ylähuoneen jäsenistöön kuului myös muita keskiajalta peräisin olevia kruununvirkamiehiä (*Great Officers of State*³⁰), jotka itse asiassa olivat muodostaneet sen aikaisen hallituksen.

Yksi brittiläisen järjestelmän merkellisyyksistä oli se, että parlamentin ylempi kamari toimi myös korkeimpana vetoomustuomioistuimena. Ylähuoneen laintuntemusta vahvistamaan luotiin vuonna 1876 erityinen pääriihmä, *oikeuslordit* (*Lords of Appeal in Ordinary*). Heidän nimittämisensä ennakoivat myöhempiä eliniäksi myönnettäviä päärinarvoja, sillä he eivät menettäneet paikkaansa ylähuoneessa eläkkeelle jäätyään. Vuonna 1924 heitä oli yhdeksän.³¹ Myös muulla tavoin aatelisarvon saaneet korkeata tuomarinvirkaa hallussaan pitäneet saivat toimia oikeusistunnoissa. Maallikkopäirit eivät osallistuneet tuomioistuintyöskentelyyn, vaikka mikään säädös ei sitä estänyt. Aikaisemmat lordikanslerit voivat osallistua oikeusistuntoihin. Oikeuslordit saattoivat osallistua myös muuhun ylähuoneen toimintaan, mutta heidän tuli pyrkiä välttämään

---

³⁰Lord (High) Chancellor, Lord Privy Seal ja Lord President of the Council ovat nykyään kabinettiministereitä; Lord Great Chamberlainilla ja Earl Marshalilla on seremoniaalisia ja tiettyjä muitakin tehtäviä (vuoden 1924 viranhaltijat – ks. liite III); Lord High Admiralina eli laivaston ylipäälikkönä oli pitkään kuningatar Elisabet II itse, kunnes hän asetti tehtävään miehensä Edinburghin herttuan – vuonna 1924 titteli ei ollut käytössä; Lord High Almoner katsotaan nykyään hoviin kuuluvaksi (Great Officer of the Household), vuonna 1924 titteliä piti hallussaan eräs tuomiorovasteista (viite: Allison&Riddell 1991, s. 316–317); Keskiajalla vaikutusvaltaiset Lord High Steward ja Lord High Constable (konnetabeli) ovat nimitetty vuosisatojen ajan vain kruunajaisten ajaksi - kruununvirkamiehistä korkein, Lord High Steward, myös johtamaan oikeusistuntoa, kun päirit tuomitsevat vertaisiaan.

³¹St. George 1954, s. 65.

poliittisia kiistoja. Erityisesti oikeuslainsäädäntöä ja lainkäyttöä koskevissa asioissa heidän panoksensa oli kuitenkin korvaamaton ja suorastaan dominoiva.³²

Hallituksen ministerit voivat istua joko ala- tai ylähuoneessa. Tämän vuosisadan alkupuolella avainministereiden istuminen ylähuoneessa oli yleisempää ja hyväksytympää kuin nykyään. Pääministeri oli kuitenkin Salisburyn markiisin kauden päätyttyä (1902) ollut aina alahuoneessa. Päärien osuus kabinetista oli aina ollut suuri. Vähitellen heidän osuutensa väheni niin, että työväenpuolueen hallitusta edeltäneessä Baldwinin kabinetissa 19 jäsenestä seitsemän oli ylähuoneessa.³³ Kabinetin jäsenten osallistuminen ylähuoneen työskentelyyn oli välttämätöntä, koska ylähuone toimi yhtäläisesti lainsäädännössä ja koska osa hallituksen lainsäädännöstä esiteltiin ylähuoneessa. Ylähuoneessa olevat edustajat hallituksen päärit edustivat neljää kategoriaa: kabinettiministerit, ministerit, apulaisministerit ja puoluepiiskurit. Vähintään kaksi kabinetin jäsentä oli ylähuoneessa: lordikansleri sekä ylähuoneen poliittinen johtaja.³⁴ Poliittinen johtaja huolehti hallituksen antamien lainsäädäntöehdotusten läpiviennistä. Myös puoluepiiskurit toimivat hallituksen äänitorvina. Hallituksen pääpiiskuri toimi nimikkeellä *Lord-in-waiting* (nykyisin *Captain of the Gentlemen at arms*). Puolueilla toimii luonnollisesti myös omat parlamenttiryhmänsä.

Kaikki lakiehdotukset kävivät pääpiirteittäin samanlaiset vaiheet läpi niin ylä- kuin alahuoneessa. Hallituksen lakiesitykset voitiin panna vireille molemmissa kamareissa, tärkeimmät ja arkaluonteisimmat kuitenkin ensin alahuoneessa. Kaikissa vaiheissa lakia voitiin täydentää. Lisäykset täytyi aina hyväksyttää myös toisessa kamarissa, tai ylä- ja alahuoneen täytyi päästä kompromissiin esimerkiksi yhteisvaliokunnassa. Päärien lakialoiteoikeus oli laaja, he saattoivat esittää lakialoitteen milloin tahansa. Yksityisessä lainsäädännössä eli yksityisiä ihmisiä, laitoksia ja kuntia koskevissa laeissa ylähuoneella oli yhtäläiset oikeudet alahuoneen kanssa ja työtaakka jaettiin tasan.

---

³²Shell 1992, s. 57.

³³56 H.L. Deb., 5 s., s. vii.

³⁴Yleensä tätä tehtävää pitää hallussaan kabinettiministeri, jonka titteli on *Lord President of the Council* tai *Lord Privy Seal*.

Ylähuone käytti myös osaltaan toimeenpanovallan luonteista asemaa, sillä osa laeista edellytti lakien täydentämistä, eräänlaisten asetusten antamista. Tätä kutsuttiin delegoiduksi tai sekundaariseksi lainsäädännöksi. Suurta osaa tällaisesta käyttivät ministerit ja heidän ministeriönsä, mutta osa vaati parlamentaarisen käsittelyn.

Kun laki on läpäissyt kaikki vaiheensa, se lähetettiin hallitsijalle vahvistettavaksi (*Royal Assent*). Sen jälkeen siitä oli tullut ns. maan laki (*Law of the Land*) ja se tunnettiin parlamentin säädöksenä (*Act of Parliament*). Lakien formaalinen vahvistaminen tapahtui valtaistuimelta molempien kamarien ollessa läsnä joko hallitsijan itse ollessa paikalla tai *lordikomissaarien* (*Lords Commissioner*, kolme valtakunnanneuvoston jäsentä) ilmaistessa hallitsijan kannan. Hyväksyntä ilmoitettiin perinteisesti normanniranskaksi *Le Roy/La Reyne le veult* tai kieltäytyminen *Le Roy/La Reyne s'avisera*. Tuo jälkimmäinen kuninkaallinen veto oli tapahtunut viimeksi yli kaksi sataa vuotta aikaisemmin kuningatar Annan aikana.

Parlamentaaristen menettelytapojen vapaus ja moninaisuus erotti aikakauden ylähuoneen alahuoneesta, tämä koski niin salikäsittelyn pituutta kuin lisäysten ja muutosten valintaa. Hallituksellakaan ei ollut juuri keinoja määrätä päivittäisestä työjärjestyksestä.³⁵

2.2 Brittiläinen aatelisto ja aristokratia maailmansotien välisenä aikana

Aristokratialla tarkoitan tässä luokkayhteiskunnan yläkerrosta, johon Britanniassa kuuluvat ylhäis- ja alempi aateli. Edelliseen kuuluvat päarit (herttuat, markiisit, jaarlit, varakreivit ja paronit). Jälkimmäiseen *baronetit*³⁶, *ritarit*³⁷, ”aseenkantajat” (*esquires*)³⁸

---

³⁵Walters 2003, s. 196–197.

³⁶Baronetti on perinnöllinen alemman aateliston arvo, joka oikeuttaa haltijaansa käyttämään etuliitettä ”Sir”. Se ei kuitenkaan oikeuta paikkaan ylähuoneessa.

³⁷Ritarinarvon merkitys oli vuosisatojen kuluessa muuttunut sotilaallisesta asemasta arvonimeksi. Arvonimi voitiin myöntää joko yksinään (Knights Bachelor) tai sitten se liittyi jonkin ritarikunnan merkkiin (moniateisissa ritarikunnissa yleensä kaksi ylintä oikeuttivat ritarinarvoon).

ja muut ylhäissukuiset (*gentlemen*)³⁹. Alexis de Tocqueville, kuuluisa 1800-luvun historioitsija ja demokrateoreetikko, väitti Englannin olevan ainoan yhteiskunnan, jossa huolimatta muotoseikoista (*vieux noms et vieilles formes*) feodaalilaitos oli lakkautettu, aristokratia oli avoin ja luokat ”läpäisivät” toisensa.⁴⁰ Meidän aikanamme David Cannadine taas on todennut, että ”brittiläisen aristokratian suurimpia vahvuuksia on ollut sen kyky näyttäytyä ulospäin kunnioitettavana samaan aikaan jatkuvasti muuntuen ja kehittyen.”⁴¹ Amerikkalainen historioitsija R. R. Palmer kutsui Britanniaa vastavallankumoukselliseksi ja jossa ”syntymä-, luokka-, omaisuus-, hienosto-, hallinto, kirkko-, sotilas-, laki- ja oppineistoeliitti sulautuivat yleiseksi yläluokaksi.”⁴² Britannian aristokratia oli myös yhteiskunnallisesti valvutuneempi kuin mannermaalla ja ajoi vähemmän näkyvästi etuaan kuin esimerkiksi Preussin junkkerit. Cannadine katsoo kuitenkin, että samalla he olivat onnekkaita, sillä yhteiskunnalliset mullistukset kiersivät saarivaltakunnan aristokraateista riippumatta.⁴³

Keskiluokka oli 1800-luvun mittaan omaksunut yläluokan ”kulttuuriset normit” *public schooleineen* ja elämäntyylineen, eikä heille muodostunut mitään omaa kanavaa, josta haastaa yläluokkaa. Aatelisto katsoi etuoikeutensa syntymäoikeudeksi, mutta vastineeksi tunsu velvollisuudekseen antaa takaisin yhteiskunnalle ”taloudellisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen johtajuuden” kautta. Porvaristo yritti kaikin tavoin imitoida ja himoitsi kaikenlaisia valtion myöntämiä arvonimiä ja kunnianosoituksia, jotka olivat osoituksia hallitsevan luokan hyväksynnästä.⁴⁴

Uudet tulokkaat hyväksyttiin joukkoon, jos he vain olivat valmiit hyväksymään aristokraattisen elämäntyylin. Tarvittavat varat ja omaisuus oli käytännössä

---

³⁸Myös esquiren (aseenkantaja) lähtökohta on sotilaallisessa palvelussa. Myöhemmin se liitettiin esim. päärien nuorempien poikien, ritareiden miespuolisten perijöiden tai sitten niiden, jotka pystyivät osoittamaan olevansa suoraan alenevassa polvessa jonkun esquire-tittelin kantajien jälkeläisiä. (Beckett 1986, s. 25.). Myös tietyt kruununviranomaiset, sheriffit ja rauhantuomarit olivat oikeutettuja nimitykseen (ks. liite 1).

³⁹Epämääräinen epiteetti, jolla kuitenkin alun alkaen tarkoitettiin aatelitonta säätyläistä, jolla aseenkantaoikeus. Myös tiettyjen korkeiden ammattikuntien kunniajäsenet olivat ”gentlemanneja”.

⁴⁰Tocqueville 1856, s. 27.

⁴¹Cannadine 1994, s. 2.

⁴²Palmer 1970, s. 463.

⁴³Cannadine 1990, s. 704.

⁴⁴Beckett 1986, s. 5.

edellytyksenä. Seuraavan sukupolven tuli kouluttautua soveliaasti ja naida säädynmukaisesti, muuten oli vaarana pudokkaan kohtalo.⁴⁵ *Plutokraatit* olivat ryhmä, jolla oli halua ja resursseja matkia tarvittavassa määrin vanhaa aatelistoa. 1800-luvulla Disraelin ja erityisesti Gladstonen ja Salisburyn kausilla alkoi rahavallan esiinmarssi, rikastuneita ilman paikallis- tai valtakunnan poliittista kokemusta korotettiin pääreiksi, näkyvimpinä ainakin toistaiseksi viimeisen perinnöllisen ei-kuninkaallisen herttuanarvon saaneet Grosvenorit, Westminsterin herttuat.⁴⁶

Aristokratian poliittisen merkityksen väheneminen peittyi osittain sen alle, että heidän poliittinen kotinsa, konservatiivit, jatkoivat aivan entiseen tapaan vallan kahvassa.⁴⁷ Vuoden 1906 liberaalipuolueen voitto oli järkytys aristokratialle, joka joutui katselemaan etuoikeutensa ”hallita” lipuvan hiljalleen pois. Ei ollutkaan yllättävää, että työväenpuolueen esiinmarssi parlamentaarisen puolueena lisäsi pelkoja.⁴⁸ Muutenkin parin vuosikymmenen ajan aristokraattisen elementin osuus oli vähentynyt eri hallituksissa, erityisesti Lloyd Georgen aikana. Askel taaksepäin asiassa otettiin Bonar Law’n ja Baldwinin hallituksissa, jotka välittömästi edelsivät työväenpuolueen ensimmäistä hallitusta.⁴⁹

Kaikesta huolimatta aateliston parlamentaarinen vaikutuskanava ei suinkaan rajoittunut ylähuoneeseen. Alahuoneessa oli useita aatelisperheiden poikia. Esimerkiksi vuoden 1923 vaaleissa uutena Buccleuchin ja Queensberryn herttuan poika Walter Montagu Douglas Scott (Dalkeithin jaarli). Alahuoneen aatelismiehet olivat huomattavan nuoria, Dalkeithin jaarlikin 29-vuotias. Sukujen perintö, suhteet, vaikutusvalta ja varallisuus kaikki edesauttoivat aristokratian nuorten vesojen menestystä vaaleissa.⁵⁰ Toisaalta molempien kamareiden ilmiäsuut lähestyivät toisiaan. Suurin osa uusista pääreistä tuli alahuoneesta, ja samalla kun alahuoneen koostumus muuttui, vaikutus tuli viiveellä ylähuoneeseenkin.⁵¹ Toisaalta aristokratian vallan säilymistä edesauttoi se seikka, että

---

⁴⁵Beckett 1986, s. 2–3.

⁴⁶Cannadine 1994, s. 55–73, 196–199.

⁴⁷Cannadine 1980, s. 425.

⁴⁸Adonis 1993, s. 263–264.

⁴⁹Cannadine 1990, s. 217.

⁵⁰Cannadine 1990, s. 185–186.

⁵¹Cannadine 1990, s. 196–197.

Ison-Britannian hallituksen kokoonpanoissa oli myös nepotistisia vivahteita - vielä Balfourillakin 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä.⁵²

Vasemmistolla oli ylähuoneessa vastassaan myös pahamaineisia pohattoja, kuten Northumberlandin herttua (Alan Percy, 1880–1930). Hän oli valtaisan kaivosomaisuuden omistaja sekä antisemitistisen ja äärioikeistolaisen *Patriot*-lehden rahoittaja.⁵³

Brittiläisen luokkayhteiskunnan ainakin näennäinen konservatiivisuus ja muuttumattomuus on kiinnostanut runsaasti historiankirjoittajia. Perinteisen maataomistavan eliitin, ”patriisien”, aseman säilyminen on ihmetyttänyt sen rinnalla miten heikko ja jakaantunut porvaristo oli ja miten työväenluokka ei täyttänyt Marxin asettamaa ”sankarillista vallankumouksellista rooliaan”.⁵⁴ Cannadine kuitenkin painottaa muutosta - aristokratia on säilyttänyt kunnioituksensa, sillä se on koko ajan muuntautunut ja kehittynyt. Aikaisemmat kuvaukset olivat olleet liian staattisia. Muutoksen lisäksi hän huomauttaa, että aina ei ole otettu huomioon Englannin, Skotlannin, Irlannin ja Walesin aateliston eroja. Tosin 1800-luvulta alkaen Yhdistyneen kuningaskunnan eri alueiden päirit katsoivat kuuluvansa johonkin suurempaan, ”brittiläiseen aristokratiaan”.⁵⁵ Silti irlantilaisen aateliston romahdus Irlannin vapaavaltion perustamisen jälkeen vuonna 1922 ennusti aikalaisten silmissä samanlaista kohtaloa muullekin aristokratialle.⁵⁶

J. V. Beckettin mielestä aristokratian avoimuus ennen ensimmäistä maailmansotaa oli pelkkä myytti. Todella merkitsevät kaksi luokkaa - päirit ja baronetit - olivat suljettuja. Toki alemmat asteet - ritarit, esquiret ja gentlemenit olivat sosiaaliselle säätykierrolle mahdollisia. Säätyyn kuuluvat etuoikeudet oli varattu vain pääreille ja vain miespuoliselle suvunpäälle, ei hänen perheelleen. Beckett luettelee seuraavat pääriyteen kuuluneet etuoikeudet: parlamentaarinen koskemattomuus (myös alahuoneen jäsenillä),

---

⁵²Cannadine 1990, s. 208.

⁵³Taylor 2004, s. 139.

⁵⁴Cannadine 1994, s. 9.

⁵⁵Cannadine 1994, s. 2, 9–10.

⁵⁶Taylor 2004, s. 139.

oma erillinen lainsäädäntöelin, mahdollisuus äänestää valtakirjalla (lakkautettiin 1868), oikeus merkityttää eriävä mielipide ylähuoneen pöytäkirjoihin ja oikeus oikeudenkäyntiin vertaistensa keskuudessa.⁵⁷ Monista manner-Euroopan maista poiketen pääreillä ei ollut verovapautta tai perinnöllisiä sotilasvirkoja. Erona mannermaalle oli myös se, että poistuma säädystä oli suuri, sillä päärien nuoremmat pojat vajosivat lähes aina gentry-luokkaan.⁵⁸

Ensimmäisen maailmansodan tappiot olivat tehneet loven myös yläluokkaan. Maanomistusolosuhteiden muutokset ensin Irlannissa 1800-luvun lopulla ja sittemmin Englannissa 1910–1922 olivat jättäneet jälkensä maataomistavaan aristokratiaan. Aristokraattiset ja perinteiset arvot kuitenkin säilyivät esim. *public school* -laitoksen kautta.⁵⁹ Cannadine katsoi, että aristokratian ”vääjäämätön rappio” oli toiselta näkökantilta sitkeää selviytymistä ja sopeutumista uusiin olosuhteisiin. Brittiläiselle aristokratialle tarjottiin mahdollisuus ”pehmeään laskeutumiseen”.⁶⁰

2.3 Parlamentaarisen työväenpuolueen kehitys

Iso-Britannia, erityisesti Englanti teollistui varhain. Samalla teollistuminen synnytti köyhän teollisuustyöväestön, joka 1800-luvulla alkoi järjestäytyä. Näistä organisaatioista vähitellen syntyi parlamentaarinen Labour-puolue, tosin vasta 1900-luvun alussa. Vasemmistolaiset ainekset olivat aiemmin ryhmittyneet liberaalien riveihin, kuten Keir Hardie (1856–1915), eräs järjestäytyneen työväenliikkeen perustajia. Voidaan sanoa, että työväenpuolue oli käynyt läpi vähittäisen kehityksen, vähän samaan tapaan kuin ylähuonekin. Sen juuret olivat ammattiyhdistysliikkeessä ja muissa ”sosialistisissa”⁶¹ järjestöissä, tärkeimpänä vuonna 1893 muodostettu ILP

---

⁵⁷Beckett 1986, s. 23–24.

⁵⁸Bush 1984, s. 45.

⁵⁹Cannadine 1990, s. 705.

⁶⁰Cannadine 1990, s. 706.

⁶¹Andrew Thorpe on arvioinut, että ammattiyhdistysjohtajista monet olivat sosialistisen aatteen kannattajia, mutta jäsenistöstä harvat. Thorpe 2001, s. 3.

(Independent Labour Party). Aatteellinen pohja oli suurelta osin fabianismissa.⁶² Helmikuun 27. päivänä 1900 muodostettiin parlamentaarinen puoluekomitea, joka vuonna 1906 muutti nimensä työväenpuolueeksi.

Anthony Seldon ja Peter Snowdon ovat äskettäin kiteyttäneet, että Labour oli perustamisestaan asti ”työväenluokan ja ammattiyhdistysten puolue ja sitoutui, ainakin doktriiniltaan, demokraattisen sosialismin ja julkisen omistuksen periaatteille kotimaassaan ja internationalismille ulkomailla.” Opilliset ja ohjelmalliset kysymykset jakoivat kuitenkin rajusti puoluetta, ja puolue oli alinomaa jakaantuneena ”pragmaatikkoihin ja dogmaatikkoihin”.⁶³

Vuoden 1906 vaaleissa Labourin vain 50 ehdokkaasta valittiin 29 alahuoneeseen. Vuonna 1910 luku nousi 42:een.⁶⁴ Ensimmäisen maailmansodan aikana puolue osallistui hallituskoalitioon, mutta vain Arthur Henderson oli jäsenenä toimeenpanokoneiston ylimmässä elimessä kabinetissa. Hän oli opetusministerinä. Ramsay MacDonald oli puolestaan jättäytynyt pasifistisen vakaumuksensa takia pois sekä hallituksesta että puolueen johdosta.⁶⁵

Sodan jälkeen Labour keräsi 57 paikkaa vuoden 1918 vaaleissa. Arthur Hendersonin johdolla oli tehty varsinainen puolueohjelma, jonka pääosin kirjoittivat Fabian Societyn Beatrice ja Sydney Webb. Siihen oli kirjoitettuna koko 1900-luvun kiistoja monitulkintaisuutensa takia herättänyt *neljäs klausuuli*, jonka yleisesti katsottiin merkinneen kansallistamisen ottamista mukaan puolueen viralliseen agendaan. Andrew Thorpe on kuitenkin äskettäin arvioinut, että aikalaisdebateissa ei siihen juurikaan kiinnitetty huomiota.⁶⁶

Vuodesta 1922 alkaen työväenpuolue on aina ollut vähintäänkin toiseksi suurin puolue. Vähitellen työväenpuolueen parlamentaarinen voima kasvoi 1920-luvulle ennen muuta

---

⁶²Englantilainen sosialistinen liike, joka kannatti rauhanomaisten yhteiskunnallisten uudistusten avulla sosialismiin siirtymistä. Esim. Thorpe 2001, s. 6.

⁶³Seldon & Snowdon 2005, s. 244.

⁶⁴Thorpe 2001, s. 13–14, 19.

⁶⁵Thorpe 2001, s. 27–28.

⁶⁶Thorpe 2001, s. 38.

äänioikeusuudistusten myötä. Toisin sanoen vasta muutokset äänestäjäkunnan suuruudessa olivat mahdollistaneet työväenpuolueen nousun mahtitekiäjäksi.⁶⁷ Liberaalien ohittaminen toiseksi suurimpana puolueena oli vain ajan kysymys, samalla ajankohtaiseksi tuli hallitusvastuuseen pääseminen.

McKibbinin mukaan työväenpuolue ei edellyttänyt jäseniltään uskoa sosialismiin, mutta sen sijaan heidän oli hyväksyttävä puolueen luokka- ja ammattiyhdistystaustaiset kytkökset ja lojaalisuuden odotukset. Vastapainoksi puolueen ovet olivat kyllä avoinna, eli ”katto korkealla ja seinät leveällä”, niin kuin tavataan sanoa.⁶⁸ Epäluulo vaikutti pikemminkin suhteutumisessa aatteellisiin sukulaisiin. Työväenpuolueen johto ja puoluekokous hylkäsivät vuonna 1920 kommunistien hakemuksen liittoutua heidän kanssaan ja pyrkivät muutenkin estää yksittäistenkin kommunistien vaikutuksen puolueen toimintaan.⁶⁹

Labourin johtajat olivat maltillisia, kuten ensimmäisen maailmansodan aikainen johtajakin Arthur Henderson (1863–1935). Hän oli työläistäustainen mutta harras kristitty, eikä hänen ajattelussaan tapahtunut jyrkkiä muutoksia, vaikka hän vaihtoi puoluetta liberaaleista Labouriin. Hänen ansiokseen lasketaan se, että niin moni liberaali saattoi liittyä puolueeseen vuoden 1918 jälkeen, kun henkilöjäsenyys tuli mahdolliseksi.⁷⁰ Työväenpuolueesta on sanottu, että se todella oli työväenpuolue – johtajilla ja kannattajilla oli liki samankaltainen sosiaalinen identiteetti.⁷¹ Toisin sanoen poliittinen ideologia ei ollut pääosassa puolueessa tai sen äänestäjäkunnassa, vaan luokkajako ja -perinteet luonnehtivat niitä sitäkin enemmän.⁷² Muutenkin parlamentaarisen ryhmän pienuuden takia työväenpuolueen painopiste oli parlamentin ulkopuolella, puoluehallituksella ja -kokouksella.⁷³ ILP:n vaikutus jäsenistön

---

⁶⁷Matthew et al. 1976.

⁶⁸McKibbin 1974, s. 247.

⁶⁹Pelling 1961, s. 50.

⁷⁰McKibbin 1991, s. 42–47, 63.

⁷¹McKibbin 1991, s. 33.

⁷²McKibbin 1974, s. xiv-xv.

⁷³McKibbin 1974, s. xiii.

haalimisessa oli merkittävä, erityisesti järjestön vaalima pasifismi oli vetovoimaista ensimmäisen maailmansodan aikana ja heti sen jälkeen.⁷⁴

Ensimmäiset vasemmistolaisittain suuntautuneet ylhäisön edustajat löydämme Irlannin itsenäisyysliikkeen piiristä, alkaen Charles Stewart Parnellista (1846–1891)⁷⁵. Muita tunnettuja saman liikkeen radikaaleja aristokraatteja olivat Markiewiczin kreivitär Constance⁷⁶ (1868–1927, os. Gore-Booth) ja Wilfrid Scawen Blunt⁷⁷ (1840–1922).⁷⁸

Suuri osa rekryteistä oli yläluokasta tai ylemmästä keskiluokasta. Tämä oli kokonaan uusi yhteiskuntaluokka-aines työväenpuolueen piirissä. Se sai historioitsija R.H. Tawneyn julistamaan Labourin olevan niin heterogeeninen, että se oli ”vähemmän luokkapuolue kuin yksikään toinen Britanniassa”.⁷⁹

Suurin osa työväenpuolueeseen värväytyneistä tuli liberaalisesta puolueesta sodan jälkeisenä aikana. Vain kahdella seitsemästäkymmenestä ”loikkarista” oli selkeä konservatiivimenneisyys. Muutamia nuoria jäseniä oli lisäksi kasvanut konservatiivisissa perheympyröissä.⁸⁰ Ei ihme, sillä liberalismiin ja ”labourismiin” juuret olivat täysin yhteen kietoutuneita.⁸¹ ”Yhteiskunnallisesti ne olivat toisista maailmoista”, MacKibbin on kuitenkin todennut.⁸²

---

⁷⁴Cline 1963, 129.

⁷⁵Irlannin kansallismielinen poliitikko; suurmaanomistaja, joka ajoi maanjaon uudistusta.

⁷⁶Vallankumouksellinen baronetin tytär ja puolalaisen kreivin vaimo; suffragetti, joka valittiin ensimmäisenä naisena alahuoneeseen vuonna 1918. Ei kuitenkaan koskaan ottanut vastaan paikkaansa.

⁷⁷Ylhäissyntyinen runoilija, Wentworthin paronittaren mies, joka oli vangittunakin osallistumisesta Irlannin mellakoihin.

⁷⁸Cannadine 1990, s. 532–538.

⁷⁹Cline 1963, s. 6-7. R.H.Tawneyn kommentti *The Political Quarterly* III –julkaisussa (heinäkuu-syyskuu 1932), s. 333. Cline 1963, s. 7.

⁸⁰Cline 1963, s. 5–6.

⁸¹Taylor 1999, s. 193.

⁸²McKibbin 1974, s. xviii.

3 TYÖVÄENPUOLUEEN JÄRJESTÄYTYMINEN YLÄHUONEESSA

3.1 Vaalivoitto ja hallitusvastuu

Vuoden 1923 vaalikamppailun aikana MacDonald vältteli julkisesti ylähuoneen kysymystä ja vastasikin usein vain lehdistön painostaessa. Työväenpuolueen edustuksen osalta hänen ajatuksensa olivat täysin hämärän peitossa. Muuten hän halusi antaa kuvan, että uskoi ”ylähuoneen toimivan vastuullisesti” myös työväenpuolueen hallitessa.⁸³

Työväenpuolue saavutti poliittisena organisaationa täysi-ikäisyyden ja -valtaisuuden tammikuussa 1924, kun Stanley Baldwinin konservatiivihallitus joutui eroamaan sinniteltyään pitkään tappiollisten vaalien jälkeen. Baldwin ei ollut suostunut neuvotteluihin liberaalien kanssa vaalien jälkeen ja säilytti vielä suojatullitkin ohjelmassaan.⁸⁴ Yksinkertaistettuna tapahtumat etenivät siten, että vapaakauppaa ajaneet liberaalit näin pakotettuna siirsivät tukensa Labourille, joka Ramsay MacDonaldin johdolla muodosti vähemmistöhallituksen. Joulun 1923 vaaleissa työväenpuolueesta oli tullut konservatiivien jälkeen suurin puolue alahuoneessa. Alahuoneessa tulleen epäluottamuslauseen jälkeen Stanley Baldwin kävi jättämässä eronpyyntönsä kuninkaalle, minkä jälkeen oli Ramsay MacDonaldin vuoro saada oikeus hallituksen muodostamiseen.

Hallitusvastuun ottamiseen noissa oloissa suhtauduttiin aluksi hyvin kielteisesti. Vähitellen MacDonald ja lähipiiri tulivat vakuuttuneiksi, että oli järjetöntä kieltäytyä mahdollisuudesta muodostaa hallitus, jos sellainen tulisi mahdolliseksi.⁸⁵ Yhtenä perusteluna MacDonald käytti useaan otteeseen sitä uhkakuva, että Labour menettäisi virallisen opposition aseman parlamentissa, jos liberaalit muodostaisivat vähemmistöhallituksen. Aseman menetys MacDonaldin tulkinnan mukaan jatkuisi

---

⁸³Williamson 1991, s. 320.

⁸⁴Ball 2005, s. 137–138.

⁸⁵Marquand 1977, s. 297.

sittenkin kun liberaalien hallitus eroaisi, sillä edellinen hallitus kaikesta huolimatta siirtyisi viralliseksi oppositioksi.⁸⁶ MacDonald neuvotteli parlamenttityhmän johdon, puoluehallituksen sekä keskusammattiyhdistyksen (TUC) johtoportaan kanssa. Kaikki halusivat kaikesta huolimatta ottaa tämän askeleen.⁸⁷

Hallitusvastuu näytti heti vaalien jälkeen varmalta, joten MacDonaldilla oli peräti kuusi viikkoa aikaa hioa hallitustaan. Lehdistössä todettiin MacDonaldin yksin päättävän kabinetinsa kokoonpanosta ja että hiljaisuus tällä rintamalla ”ärsytti hänen vastustajiensa hermoja”.⁸⁸ MacDonald käytti joulunajan mietiskellessään sopivia nimien ja tehtävien yhdistelmiä. Vaikka hän joutuikin ottamaan huomioon poliittiset ja inhimilliset reaktiot, reaaliset ja kuvitellut, kukaan ei tuossa prosessissa kyseenalaistanut konservatiivien ja liberaalien aikana muodostunutta konventiota hallituksenmuodostajan oikeuksista kyseisessä asiassa.⁸⁹

Sidney Webb lähetti kabinettikuvioitaan pohdiskelevalle MacDonaldille muistion, jossa hän luetteli avuliaasti MacDonaldille hallituksenmuodostuksen avain- ja ongelmakohtia. Viimeisenä kohtanaan hän ilmoitti kuulleensa Lady Askwithin⁹⁰ etsivän aktiivisesti todisteita työväenpuolueen ja sen johtajien kytköksistä Neuvostoliittoon ja kommunistiseen internationaaliin.⁹¹

Armon lady ei todellakaan ollut yksin ilmaistessaan huolensa ja ennakkoluulonsa. ”Puolueen nimessäkin vain yksi luokka”, epäili Lloyd’s-pankin pääjohtaja J. Beaumont Pease Labouria.⁹² Huhuttiin, että ihmiset olivat paniikissa sijoittamassa rahojaan amerikkalaisiin arvopapereihin.⁹³ Philip Snowdenilta, tulevalta valtiovarainministeriltä, oli eräs kreivitär tullut tiedustelemaan, että pitivätkö huhut paikkaansa, jotta ”uusi Labour-hallitus aikoisi ensi työnään katkaista kaikkien aristokraattien kaulat ja varastaa

---

⁸⁶Webb 1925, s. 8 ja Marquand 1977, s. 298.

⁸⁷Howell 2002, s. 30.

⁸⁸Daily Herald 5.1.1924.

⁸⁹Marquand 1977, s. 299.

⁹⁰George Askwithin, Askwithin ensimmäisen ja viimeisen paronin, vaimo.

⁹¹Webb 1925, s. 9–10.

⁹²The Times 7.2.1924.

⁹³Daily Herald 8.1.1924.

heidän omaisuutensa”.⁹⁴ Haldane maalaili äidilleen kuinka Lontoon City pankkiireineen oli paniikissa työväenpuolueen hallituksen pelossa, ”vanhat leiditkin” pelkäsivät varallisuutensa takavarikointia.⁹⁵

Esherin varakreivi⁹⁶ kirjoitti C. D. Williamsonille 5. tammikuuta 1924:

On mahdotonta sanoa voivatko maltilliset ”labouriitit” hillitä villeimpiä sieluja. Girondistit⁹⁷ yleensä epäonnistuvat. Ehkä päädymme Mussoliniin. Kuka tietää? Ramsay MacDonald ja kumppanit ovat täydellisen kokemattomia. Tuleeko vanhasta Haldanesta heidän lordikanslerinsa?⁹⁸

Winston Churchill, joka oli liberaalien riveissä taas hävinnyt taistelun parlamenttipaikasta lähetti The Timesiin tunnetun mielipidekirjoituksensa: ”sosialistihallitus olisi kansallinen katastrofi, jollainen on yleensä kohdannut suurvaltaa vain tappiollisen sodan kynnyksellä.”⁹⁹ Lontoon Cityn konservatiivipankkiirit paniikissaan anoivat entistä pitkäaikaista pääministeriä H. H. Asquithia (1852–1928) ja aikanaan vielä kauemmin ulkoministerinä palvellutta Greyn varakreiviä muodostamaan liberaalihallituksen.¹⁰⁰

Ilma oli sakeana epäluuloja, että jopa The Timeskin joutui lopulta rauhoittelemaan pääkirjoituksissaan pelkoja Labour-hallitusta kohtaan.¹⁰¹ Lehti oli ollut osasyllinen epäluulon ilmapiiriin lietsonnassa, sillä uudenvuodenaaton numerossaan se oli tuonut esiin Labourin kaartin kokemattomuuden vihjaten näiltä puuttuvan ymmärrystä hallitusvallan rajoituksista. Lisäksi The Times oli ohjeistanut oppositiota paljastamaan ja murskaamaan kaikki mahdolliset yritykset vallankumouksellisten teorioiden

---

⁹⁴Daily Herald 10.1.1924.

⁹⁵Haldanen kirje äidilleen 19.12.1923. Sommer 1960, s. 393.

⁹⁶Liberaalipoliitikko Reginald Brett (1852–1930). Editoi mm. kuningatar Viktorian päiväkirjoista julkaisun.

⁹⁷Girondistit olivat Ranskan suuren vallankumouksen ajan jakobiineja maltillisemman tasavaltalaispuolueen kannattajia. Monet heistä päätyivät giljotiinin alle.

⁹⁸Esher 1938, s. 293.

⁹⁹The Times 18.1.1924.

¹⁰⁰Asquith 1928, s. 208.

¹⁰¹Esim. The Times 8.1.1924.

käytäntöön panemiseksi.¹⁰² Vuoden 1924 ensimmäisessä pääkirjoituksessaan The Times kuitenkin jo puolusti Labourin oikeutta hallita, luetteli myös joukon ominaisuuksia, joista ”brittiläinen valtiomies kasvaa”. Työväenpuolueen estäminen hallitsemasta olisi ”haitallista vanhoille puolueille”.¹⁰³ Myöhemmin The Times oli valmis antamaan Labour-puolueelle mahdollisuuden. Virheetkään eivät olisi kohtalokkaista, jos ne aiheutuisivat ”kokemattomuudesta”.¹⁰⁴

Daily Herald katsoi tähdelliseksi korostaa, ettei Labourin puoluekokousedustajia voinut erottaa liberaalien tai konservatiivien vastaavista. The Times oli luokitellut Labourin kannattajat joko ”kommunisteiksi, radikaaleiksi, työtä vieroksuviksi, tietämättömiksi, kouluttamattomiksi taikka köyhälistöön kuuluviksi”.¹⁰⁵ The Timesin huoli, että mahdollinen Labour-kabinetti koostuisi miehistä, joilla ei ollut tarvittavaa hallinnollista kokemusta kansakunnan luotsaamiseen, sai tietysti myös vastineensa Daily Heraldilta. Lehti halusi painottaa poliitikkojensa monipuolista yhteiskunnallista kokemusta paikallistasolta alkaen. Sitä paitsi vanhan kaaderin kabinettiministerit olivat arvioissa lähes aina pysyvien virkamiesten nukkeja.¹⁰⁶

The Times halusikin korostaa pysyvien virkamiesten tärkeyttä kun hallitus ja ministerit olivat kokemattomia. Rivien välistä voisi lukea, että virkakaaderin vakuuteltiin toimivan järjestelmän erityisinä takuumiehinä myös näissä oloissa, kun ennenkokematon vasemmistohallitus oli kansakunnan ruorissa. Niinpä Timesissa ilahduttiin, että MacDonald oli ollut varovainen nimityskierroksessaan ja jopa vahvistanut edeltäjiensä henkilönimityksiä. Yleisemminkin riippumattoman virkamieskunnan aseman palauttamista toivottiin uudelta hallitukselta.¹⁰⁷

”Se, että hallitus edustaa työväenpuoluetta ei ole olennaisin ero nykyisen ja sitä edeltäneen parlamentin välillä”, The Times pääkirjoituksessaan huojentuneena totesi 18.

---

¹⁰²The Times 31.12.1924.

¹⁰³The Times 1.1.1924.

¹⁰⁴The Times 22.1.1924.

¹⁰⁵Daily Herald 10.1.1924.

¹⁰⁶Daily Herald 2.1.1924.

¹⁰⁷The Times 1.2.1924.

helmikuuta. Lehden mukaan merkitsevämpää eroa piti etsiä pikemminkin hallituksen vähemmistöasemasta.¹⁰⁸

Tammikuun 10. päivänä MacDonaldin pyynnöstä Haldane järjesti ”varjokabinetin” kokouksen asunnollaan osoitteessa Queen’s Anne Gate 28, joka sijaitsee Westminsterissa hallintokortteleiden vieressä. Tarjoiluna oli viralliseen työväenliikkeeseen kuuluneen raittiusohjelman mukaisesti appelsiini- ja sitruunalimonadia. Heti tuoreeltaan Haldane innostuneena kirjoitti, ettei koskaan ollut osallistunut parempaan kabinetin istuntoon. ”Huomattava näytös kompetenssista ja myös konservatismista” oli hyvin kertova arvio.¹⁰⁹

Neljä päivää myöhemmin, sama paikka, illanvietto Haldanella. Vieraslista osoittautui jälkepäin pääpiirteissään uudeksi kabinetiksi, mutta tuolloin vieraat eivät tieneet sitä. Nekin, jotka tiesivät uusista velvollisuuksistaan, eivät voineet keskustella niistä toistensa kanssa.¹¹⁰

Salisbury oli ollut kuuluisa nepotistisista hallituksistaan. Hämmästyttävästi MacDonaldin hallitukseenkin kuului useita toisilleen jollain tavoin sukua olevaa ministeriä: Trevelyan¹¹¹, Parmoor, Noel Buxton¹¹² sekä Ponsonby¹¹³. Sen sijaan yllättävää ei liene, että nuo neljä tulivat juuri aristokratian joukosta.¹¹⁴ Uusi hallitus oli kuitenkin ensimmäinen Britannian kabinetti kokonaan ilman Etonin poikakoulun kasvatteja, mikä tosiasia herätti innostusta lehdistössä.¹¹⁵ Etonin tilalla oli jotain uudenlaista: *Union of Democratic Control* oli sodanvastainen järjestö, johon

---

¹⁰⁸The Times 18.2.1924.

¹⁰⁹HP 6007, f. 84. Koss 1969, s. 242.

¹¹⁰Webb 1925, s. 10.

¹¹¹Historioitsija G. M. Trevelyan (1876–1962), baronetin poika.

¹¹²Noel Buxton (myöh. Noel Noel-Buxton, 1869–1948), Labour-hallituksen maatalous- ja kalastusministeri, joka vuonna 1930 otti vastaan päärinarvon.

¹¹³Kirjailija ja poleemikko Arthur Ponsonby (1871–1946). Nimitettiin vuoden 1924 hallitukseen ulkoasianhallinnon poliittiseksi alivaltiosihteeriksi. Liberaaleista Labouriin siirtynyt, mutta erosi puolueesta vuonna 1940. Otti vastaan paroninarvon toisen Labour-hallituksen aikana vuonna 1930.

¹¹⁴Cannadine 1990, s. 542.

¹¹⁵Esim. Daily Herald 29.2.1924.

MacDonald, Buxtonit, Trevelyan, Bertrand Russell, Parmoor ja Arthur Ponsonby kaikki kuuluivat.¹¹⁶

Tammikuun 22. päivänä työväenpuolueen vähemmistöhallituksen oli oltava valmis ottamaan vastaan hallitusvastuu ja näin tapahtuikin. Nimitysvaiheessa näkyi jo ero aikaisempiin kokoneisiin hallituksiin: uudet ministerit tuli ensin nimittää valtakunnanneuvostoon, ennen kuin he saattoivat vastaanottaa valtakirjansa hallituksen jäseniksi.¹¹⁷ Hallinnon pitkäikäisyyteen ei juuri kukaan uskonut. Beatrice Webb kirjoitti päiväkirjassaan oraakkelimaisesti: ”Labour-hallitus tammikuussa 1924 sisään, marraskuussa ulos?”¹¹⁸ Seuraavassa luvussa käsitellen tarkemmin ylähuoneen ongelmaa hallituksen kokoamisessa.

3.2 Uusien päärrien löytäminen

Käytännössä nimitykset olivat kauttaaltaan MacDonaldin käsissä, joten hänen käsityksillään todella oli painoarvoa. Hänellä esimerkiksi oli negatiivinen mielipide tiedemiehistä lainsäädännössä.¹¹⁹ Brittiläisen imperiumin hallintomiehiä kohtaan MacDonald oli ankara; asemapaikan tyranneilta tarttunut halveksunta massoja kohtaan sai hänet esittämään ylähuoneen istunto-oikeuden viemistä kyseisiltä ”prokonsuleilta ja satraapeilta”.¹²⁰ Loppujen lopuksi MacDonald joutui joustamaan asenteissaan ja ottamaan entisen Intian varakuninkaankin mukaan kabinettiinsa. Kabinetin kokoamista voitiin Howellin mielestä kuvata täysin ”konventionaaliseksi”: MacDonald ”konsultoi muutamia tahoja ja teki sitten omat valintansa”.¹²¹

MacDonaldilla oli kaksi ennakkoehtoa: ensiksi nimitysten oli palveltava hallitusta ylähuoneessa ja toiseksi valituilla ei saanut olla poikapuolista perillistä, joille aateliarvo

---

¹¹⁶Cannadine 1990, s. 542.

¹¹⁷The Times 23.1.1924.

¹¹⁸Webb, Beatrice IV, s. 9. Päiväkirjamerkintä 28.1.1924 (epävarma päiväys).

¹¹⁹Sacks 1952, s. 110.

¹²⁰Sacks 1952, s. 110.

¹²¹Howell 2002, s. 30.

periytyisi.¹²² Julkisesti uusien päärien nimittämistä ei pääministeri selitellyt perillisten puutteella, mutta asia oli vähintäänkin julkinen salaisuus.¹²³

Lordikanslerin kunnianarvoisa pesti oli tärkein ylähuoneen nimityksistä. MacDonaldin ensimmäinen vaihtoehto oli Sir John Sankey, korkeimman oikeuden tuomari, jolla oli kokemusta vuoden 1919 hiiliteollisuuskomission puheenjohtajana.¹²⁴ Entinen lordikansleri Richard Burdon Haldane tuli esteeksi tuolle suunnitelmalle. Sankeyn tilaisuus koitti kuitenkin MacDonaldin toisen hallituksen aikana vuodesta 1929 eteenpäin.

Haldanella ei ollut halua hyväksyä muuta kuin lordikanslerin postia. Kirjeessään hän kutsui MacDonaldin luokseen maaseutuasunnolleen Cloaniin Skotlannin Perthshiressä.¹²⁵ Tapaaminen järjestyikin, MacDonald käväisi Cloanissa palatessaan omasta Skotlannin talostaan, Lossiemouthista. Siellä häntä odotti Haldane, joka kertoi MacDonaldille hyväksyvänsä kabinettipaikan tietyillä ehdoilla. Haldanen mukaan kaikki hänen ehtonsa ja etukäteissuunnitelmansa toteutuivat. MacDonald hyväksyi Haldanen toiveen päästä jälleen villasäkille. Ainakin Haldanen omien muistikuvien mukaan hänellä oli tarkat suunnitelmat muun muassa lordikanslerin toimenkuvan ja ajankäytön määrittämiseksi ja selkiyttämiseksi, joista hän nyt keskusteli tulevan pääministerin kanssa.¹²⁶ Vielä jouluaattona 1923 MacDonald oli tarjonnut Haldanelle muita vaihtoehtoja kuten opetusministerin ja Intian salkkua, koska ”kanslerinviran täyttö ei tuottaisi vaikeuksia”. Hän olisi halunnut myös lisätä puolueen edustusta ylähuoneessa.¹²⁷

Tammikuun alussa markiisi Curzon tiesi jo kirjoittaa vaimolleen: ”Haldane tulee kai olemaan ylähuoneen johtaja. Ja vain Jumala tietää keitä muut pääriministerit ovat.”¹²⁸

---

¹²²Williamson 1991, s. 323.

¹²³Tiltman 1929, s.166–167.

¹²⁴Marquand 1977, s. 300.

¹²⁵Haldanen kirje MacDonaldille 23.12.1923. Haldane 1929, s. 323.

¹²⁶Haldane 1929, s. 324–325.

¹²⁷MacDonaldin kirje Haldanelle 24.12.1923. Sommer 1960, s. 393.

¹²⁸Curzonin kirje vaimolleen 6.1.1924. Curzon, Grace 1955, s. 216.

Työväenpuolueella olisi ollut halua käyttää ansioituneita aikansa julkisuuden henkilöitä. Yksi heistä oli kirjailija George Bernard Shaw, joka kuitenkin kieltäytyi. Clynesin mukaan Shaw ilmaisi syikseen tyytyväisyyden nykyiseen nimeensä ja haluttomuuden haaskata aikaansa ylähuoneessa.¹²⁹ Tieteiskirjailija H.G. Wells taasen oli tuloksetta ollut ehdokkaana alahuoneeseen kaksissa edellisissä vaaleissa. Ylähuoneeseen harkittuja kandidaatteja oli myös veteraanipoliitikko John Hodge (1855–1937), sodan ajan koalitionhallituksen työministeri, jota monet pitivät etuoikeutettuna tarvittavissa päärinimityksissä.¹³⁰

MacDonaldin hallituksen kokoonpano erosi aika tavalla parlamenttiryhmästäkin, joka aiheutti ongelmia ja nurinaa. Erityisesti ammattiyhdistyksiä oli heikosti edustettuna.¹³¹ MacDonald ei halunnut ylähuoneeseenkaan ammattiyhdistysmiehiä, jotka olisivat erottautuneet liiaksi lordien joukossa ja mikä olisi ollut puolueen ”arvovallalle epätoivottavaa”.¹³² Kansanedustajien aateloiminen taas oli poissa laskuista, koska se olisi heikentänyt puolueen parlamentaarista valtaa ja tuonut mukanaan täytevaaleja.¹³³

Haldanen jääripäisyys aiheutti Williamsonin mielestä viime metreillä kabinettipaikkojen uudelleenjaon ja samalla jouduttiin turvautumaan erikoisuuteen: Haldanen suosituksesta sitoutumattomasta Chelmsfordista tehtiin meriministeri.¹³⁴

Haldanen, Chelmsfordin ja Muir-Mackenzien motiivia väritti eräänlainen *noblesse oblige* -henki, eli velvollisuudentunto ohjasi heitä auttamaan työväenpuoluetta, jotta hallituskoneisto pelaisi jouhevasti. Yleisemminkin uuden poliittisen liikkeen nuorekas henki ja ihanteet herättivät palvelushalukkuutta.¹³⁵ Yläluokan ”takinkääntäjiä” ei kuitenkaan katsottu suopeasti ja arvostaen näiden uudessa poliittisessä kodissa.

---

¹²⁹Clynes 1938, s. 46.

¹³⁰Sidney Webb Beatricelle 3.1.1924. Mackenzie 1978, s. 190.

¹³¹Worley 2005, s. 78.

¹³²Williamson 1991, s. 323.

¹³³Williamson 1991, s. 323.

¹³⁴Williamson 1991, s. 322.

¹³⁵Williamson 1991, s. 324.

Epäilyksenä oli, että aristokratian strategiana oli hankkia valta-asemia uuden poliittisen liikkeen sisältäpäin.¹³⁶

Kuningas ja hänen yksityissihteerinsä paroni Stamfordham (Arthur Bigge, 1849–1931) eivät halunneet nostaa ylähuoneen kysymystä esille työväenpuolueen edustajien kanssa, koska eivät halunneet missään olosuhteissa antaa minkäänlaista veruketta Labourille hallitusvastuusta kieltäytymiseen. Williamson katsoi Canterburyn arkkipiispan vaikuttaneen asioihin kulisseyksissä.¹³⁷

Daily Herald listasi vain kolme pääriä, joilla Labour-sympatioita: Kimberleyn jaarlin (1848–1932, pääriä vuodesta 1902 eteenpäin), De la Warrin jaarlin (1900–1976, peri tittelin 1915¹³⁸) sekä paroni Muir-Mackenzien (1845–1930, pääriä vuodesta 1915 eteenpäin).¹³⁹ Heistä kabinettipaikkaa lähinnä oli iäkäs Kimberleyn jaarli, jota MacDonald harkitsi terveysministeriksi, Intian asioiden johtoon sekä Paymaster-Generaliksi.¹⁴⁰ De La Warr ja Muir-Mackenzie pääsivät kuitenkin toimimaan *Chief Whip* -tehtävässä eli työväenpuolueen ryhmäkuria ylähuoneessa ylläpitävinä jäseninä.

Williamson listaa paroni Bradburyn¹⁴¹, paroni Buckmasterin¹⁴² sekä Crawfordin ja Balcarresin jaarlin¹⁴³ niminä, joita huhut esittivät mahdollisina Labour-rekrytoiteina. Hän ei kuitenkaan ole löytänyt todisteita, että heitä olisi asiassa lähestytty. Sen sijaan yhteydenotot Bledisloen¹⁴⁴ ja Mestonin¹⁴⁵ paroneiden sekä Chelwoodin varakreivi Cecilin¹⁴⁶ suuntaan ovat hänen mukaansa enemmän tai vähemmän verifioitavissa.¹⁴⁷

---

¹³⁶Taylor 2004, s. 140.

¹³⁷Arkkipiispa Randall Davidsonin muistio keskusteluista Stamfordhamin kanssa 14.12.1923. Williamson 1991, s. 321.

¹³⁸Kruununperijää lukuunottamatta täysi-ikäisyyden sai vasta 21-vuotiaana, jolloin saattoi ottaa vastaan parlamenttipaikkansa.

¹³⁹Daily Herald 5.2.1924.

¹⁴⁰MacDonaldin luonnos ministerilistasta. P.R.O. 30/69/1258. Williamson 1991, s. 322.

¹⁴¹John Swanwick Bradbury (1872–1950). Paroniarvo kuitenkin vasta 1925, joten Labour ei olisi voinut häntä käyttää ylähuoneessa ilman uutta päärinimitystä. Virkauraa tehnyt talousmies.

¹⁴²Stanley Buckmaster (1861–1934). Entinen liberaali-MP ja lordikansleri.

¹⁴³Konservatiivipoliitikko David Lindsay (1871–1940), Crawfordin 27:s ja Balcarresin 10:s jaarli.

¹⁴⁴Charles Bathurst (1867–1958). Paroni 1918, varakreivi 1935. Tory.

¹⁴⁵Viisi vuotta pääriä ollut James Meston (1865–1943) oli kokenut siirtomaavirkamies.

¹⁴⁶Robert Cecil (1864–1958). Konservatiivipoliitikko, mm. Lord Privy Seal 1923–24. Nobel-palkinto työstä Kansainliiton hyväksi.

¹⁴⁷Williamson 1991, s. 322.

Bledisloe oli varsinainen tuuliviiri. Kieltäytyttyään paikasta Labour-hallituksessa hän kuitenkin pohti loikkaamista puolueeseen. Loppujen lopuksi hänestä tuli kuitenkin konservatiivihallituksen jäsen saman vuoden marraskuussa.¹⁴⁸

Daily Herald käsitteli 11. tammikuuta ylähuoneen kysymystä ja totesi muutaman päärin nimittämisen olevan tarkoituksenmukaista. Sen sijaan päärien joukkonimitys olisi epätodennäköistä, paitsi siinä tilanteessa, että ylähuone joskus tulevaisuudessa jääräpäisesti hylkäisi parlamentin reformin. Nyt oli kuitenkin toistaiseksi tarkoitus hallita lain ja käytännön mukaan.¹⁴⁹

Tietyllä tavalla säätykiertoon oli tulossa nyt uusia mahdollisuuksia, koska Labour saattoi toimittaa kenen tahansa nimen kuninkaalle. Tosin ensimmäinen “maatiaisnimitys” oli vasta toisen MacDonaldin vähemmistöhallituksen aikana.¹⁵⁰ Eihän päärinarvo ollut suinkaan mikään tie kuuluisuuteen ja rikkauksiin. Ylähuoneessa istuminen oli palkatonta ja mahdollista vain, jos oli tuloja jostain toisesta toimesta. Vanha aristokratiahan tuli toimeen pääomatuloillaan.

Jäsenyydellä olikin kieltämättä etunsa. Emma Crew on käyttänyt Pierre Bourdieun *symbolisen pääoman* -käsitettä tutkiessaan vuosikymmeniä myöhemmin ylähuonetta. Ylähuoneen jäsenyys lisäsi statusta ja vallan illuusiota sekä esimerkiksi auttoi oikean vallan tavoittelussa ja paransi liike-elämässä mahdollisuuksia.¹⁵¹

Cowling arvio on, että Haldanen mukaantulo helpotti muidenkin arvovaltaisten puolueeseen kuulumattomien poliitikkojen saamista hallitukseen. Heidän joukossaan ex-liberaalit Noel Noel-Buxton, Josiah Wedgwood, Sydney Arnold, Arthur Ponsonby ja Charles Trevelyan – heistä yhtä lukuun ottamatta kaikki nousivat pääreiksi jossain vaiheessa, ja Trevelyanin nousi baronetiksi isänsä kuoltua. Ministerilistan tärkeitä

---

¹⁴⁸Bledisloen kirje Cecilille 30.1.1924. Williamson 1991, s. 324.

¹⁴⁹Daily Herald 11.1.1924.

¹⁵⁰Cannadine 1990, s. 205.

¹⁵¹Crew 2005, s.20–21.

näkökohtia oli jakaantuneen liberaalipuolueen johtohahmojen vaikutuksen minimointi. Erityisen selväksi tuli, ettei Lloyd Georgen kannattajia valittu hallitukseen.¹⁵²

Monet saattoivat hylätä ylähuonepaikan sillä perusteella, että siinä asemassa oli taloudellisesti vaativaa, sillä rivipääreille ei maksettu palkkaa eikä tuolloin vielä istuntokorvauksiakaan. Monet radikaalit olivat taas poissa laskuista tinkimättömän ideologiansa takia, jossa omatunto ei antanut mahdollistaa ottaa vastaan perinnöllistä aatelisarvoa.¹⁵³ Ei ollut myöskään mahdollista vapaaehtoisesti luopua päärinarvosta ja esimerkiksi palata alahuoneeseen, todelliselle vallan näyttämölle.

Kuuluisan historioitsijan lordi Actonin¹⁵⁴ poika, Actonin toinen paroni Richard¹⁵⁵ (Richard Lyon-Dalberg-Acton, 1870–1924), oli alkanut lähestyä työväenpuoluetta. Päärinän hän toimi vuodesta 1902 aina kuolemaansa saakka. Sidney Webbin mukaan hän olisi halunnut tulla käytetyksi jossakin tehtävässä.¹⁵⁶ Diplomaattina uransa luonut Acton kuitenkin kuoli vielä saman vuoden puolella. Hänen pojanpoikansa neljäs Actonin paroni on nykyisiä Labour-poliitikkoja ylähuoneessa.

Sidney Webb oli kehottanut MacDonaldia käyttämään tilaisuutta hyväkseen ja antamaan jollekin naiselle paikan kabinetissa. Esteenä oli ilmeisesti soveliaiden naisten kokemattomuus politiikassa, olivathan he vasta äskettäin tulleet vaalikelpoisiksi. Tämän lisäksi Sidney Webb selonteossaan listasi ”muut syyt” selitykseksi siihen, miksi MacDonald ei käyttänyt tilaisuutta hyväkseen. Mitä nämä syyt olivat, sitä hän ei tarkemmin määritellyt.¹⁵⁷

MacDonald jätti ylähuoneen ulkopuolelle Sir Leo Chiozza Money¹⁵⁸, josta näin tuli hallituksen vihollinen. Puolueelle tästä tuli myöhemmin negatiivisia vaikutuksia, sillä hän vuodatti katkeruuttaan lehdistössä etenkin uuden vaalitaistelun aikana syksyllä

---

¹⁵²Cowling 1971, s. 368–369.

¹⁵³Williamson 1991, s. 323.

¹⁵⁴Häneen liitetään kuuluisa sanonta: “Power tends to corrupt; absolute power corrupts absolutely.”

¹⁵⁵Britannian Suomen lähettiläs 1919–1920.

¹⁵⁶Webb 1925, s. 15.

¹⁵⁷Webb 1925, s. 16.

¹⁵⁸Italian Genovasta lähtöisin oleva lehtimies ja kirjailija; ex-liberaali, joka oli tappiollisesti yrittänyt parlamenttiin työväenpuolueen riveistä.

1924.¹⁵⁹ Pettyneisiin kuului myös Edward Hemmerde, Labourin ainoa King's Counsel¹⁶⁰ alahuoneessa vuosina 1918–23. Hän oli eräs mahdollisista kandidaateista johonkin lain tulkintaa vaativaan virkaan.¹⁶¹ ILP:n entinen puheenjohtaja R. C. Wallhead oli tuohtunut, koska ei saanut paikkaa hallituksessa. Hän kritisoi julkisesti Chelmsfordin ja Haldanen mukaan ottamista.

George Lansburyn¹⁶² arvaamattomuus, äskettäinen vankeustuomio ja Neuvostoliittomyönteisyys estivät MacDonaldia valitsemasta häntä.¹⁶³

Pettymysten ilmaukset ulottuivat istuntosaliin saakka: Russellin jaarlin oli vaikea peitellä ärtymystään siitä, ettei saanut tointa. Helmikuun 13. päivän hallitusohjelmakeskustelussa hän kyseenalaisti Parmoorin nimittämisen varsin selkeäsanaisesti ja totesi sen yllättäneen kuin konsaan ”Mr. Punchin” (englantilainen versio Pulcinella- eli Kasper-nukkehahmosta, myös pilalehti).¹⁶⁴

Päiväkirjaansa Ramsay merkitsi toiveikkaana: ”Ajattelen, että ylähuone ei kovin vaikea.”¹⁶⁵ Todellisuus ei aivan osoittautunut odotetun kaltaiseksi. MacDonald halusi ylähuoneessakin toimia ilman liberaalien rekrytoimista, niinpä strategiana oli tarjota paikkoja sopiville sitoutumattomille pääreille tai pääreiksi soveltuville.¹⁶⁶

MacDonald purki päiväkirjaansa turhautumistaan kabinetinsa kokoamisen tuskasta. ”Elämäni hirtittävin työ. Alan epäillä ihmisluontoa.”¹⁶⁷ Vajaata viikkoa myöhemmin hän totesi, että ”paria kolmea lukuun ottamatta, muut olivat pettyneitä.” Hän jatkoi vielä: ”Tunnen itseni pyöveliksi, isken niin monta kunnianhimoista päätä koriini.”¹⁶⁸

---

¹⁵⁹Webb 1925, s. 15 ja Cowling 1971, s. 369.

¹⁶⁰Ansioituneille asianajajille myönnettävä arvonimi.

¹⁶¹Webb 1925, s. 18.

¹⁶²Hallituksen ulkopuolelle jätetty eturivin Labour-vaikuttaja ja MP, entinen Daily Heraldin päätoimittaja.

¹⁶³Worley 2005, s. 78.

¹⁶⁴Lords Hansard 13.2.1924.

¹⁶⁵MacDonaldin päiväkirjamerkintä 10.12.1924. Marquand 1977, s. 298.

¹⁶⁶Marquand 1977, s. 300.

¹⁶⁷MacDonaldin päiväkirjamerkintä 13.1.1924. Marquand 1977, s. 303.

¹⁶⁸MacDonaldin päiväkirjamerkintä 19.1.1924. Marquand 1977, s. 303–304.

Lopputuloksena kabinetin edustus ylähuoneessa pieni, ei kuitenkaan merkittävästi, pääriministerien määrä väheni seitsemästä viiteen.¹⁶⁹ Loppuun sopii jälleen kiteytys toiselta Webbin pariskunnan puoliskolta: Sidneyn mielestä MacDonald onnistui täyttämään opposition penkin ylähuoneessa ”ihan säällisesti”.¹⁷⁰

Parmoor, Thomson, Russell, Arnold, De La Warr ja Kimberley voidaan niputtaa yhteen erääksi ryhmäksi. Heitä veti puoleensa Labourissa sen suhtautuminen ensimmäiseen maailmansotaan ja Versaillesin rauhansopimukseen sekä pasifismi ylipäättäänkin.¹⁷¹ Williamsonin mukaan yksikään Labour-pääreistä ei ollut varsinainen ”egalitaristi”, mutta useimmat olivat sitoutuneita ”mahdollisuuksien tasa-arvon” ajamiseen.¹⁷²

Yksi piirre oli kaikille työväenpuolueen lordeille yhteinen: poliittinen ura muissa puolueissa oli umpikujassa, Labour oli ollut heille ainoa tie hallitukseen.¹⁷³

3.3 Parlamentin kokoontuminen

Illalla 11. helmikuuta, parlamentin kokoontumisen aattona, valtakunnan aristokratia järjesti loisteliaita juhlia Lontoon asunnoissaan. Unionistien eli konservatiivien kerma kokoontui Londonderry Housessa Londonderryn markiisin ja markiisittaren järjestämällä kutsuilla. Huomattavimpiin vieraisiin lukeutuivat Kedlestonin markiisi ja markiisitar Curzon, Sutherlandin herttua ja herttuatar, varakreivi ja varakreivitär Astor (kuuluisa naiskansanedustaja) sekä lordi ja lady Beaverbrook. Samalla aikaa toisaalla, Catherine-Streetin numero 26:ssa Fallodonin markiisi ja markiisitar Grey järjestivät vastaanoton johtaville liberaalivaikuttajille. Joukkoon kuuluivat Buxtonin jaarli ja kreivitär, lordi ja lady Denman, Cowdrayn varakreivi ja -kreivitär, lordi Glenconner sekä mr. Asquith.¹⁷⁴

---

¹⁶⁹Morgan 1987, s. 97–98.

¹⁷⁰Webb 1925, s. 12.

¹⁷¹Williamson 1991, s. 324.

¹⁷²Williamson 1991, s. 324.

¹⁷³Williamson 1991, s. 324.

¹⁷⁴The Times 12.2.1924.

Työväenpuolue kokoontui vaatimattomammassa puitteissa Hyde Park -hotellissa. Pääministeri Ramsay MacDonald otti vieraat vastaan tyttärensä, neiti Ishbel MacDonaldin kanssa. Luonnollisesti Labouriin assosioituneet päärit olivat juhlijoiden etunenässä. Lordi ja lady Parmoor, lordikansleri Haldane, Chelmsfordin varakreivi- ja kreivitär, de la Warrin jaarli ja kreivitär yhdessä leskikreivittären kanssa sekä Kimberleyn jaarli puolisoineen olivat muiden ohella läsnä.¹⁷⁵

Seuraavana päivänä ylähuone kokoontui ensimmäistä kertaa Labour-hallituksen aikana, lordikansleri Haldane otti paikkansa villasäkillä klo 16.15. Hallituksen etupenkki oli tyhjä, vain kaksi jaarlia (Russell ja de la Warr) istuivat takapenkillä edustamassa hallitusta. Alfred Verney-Caven (1849–1928), Brayen paronin¹⁷⁶, huomattiin liittyneen heidän seuraansa.¹⁷⁷ Selitys paikallaolon niukkuuteen oli se, että kolme hallituksen jäsentä oli odottamassa virallista esittelyseremoniaa ennen kuin he saattoivat ottaa paikkansa salissa. Lordit Parmoor, Muir-Mackenzie, Phillimore ja Ernle olivat myös pukemassa karmiinpunaisia päärinviihtojaan ylleen. He toimivat uusien pärien tukijoina tässä eräänlaisessa initiaatoriitissä.¹⁷⁸

Pärien esittelyseremonia ylähuoneessa oli värikas ja koreografialtaan monimutkainen rituaali istuntosalissa, vaikka hallitsija itse ei ole ollut paikalla vuoden 1626 jälkeen. Historiallisissa kaavuissa kolkkahattuineen kolme uutta Labour-pääriä vetivät osansa kukin vuorollaan. Heidän päärinarvonsa olivat virallisesti luotu kuninkaallisilla asetuksilla paria viikkoa aiemmin. Tavan mukaan samanarvoiset aatelisarvot luotiin eri päivinä, jotta vältyttiin arvojärjestyksessä kiusallisesta jakotilanteesta.

”Ylähuoneen päärinkaapujen ja koronettien”¹⁷⁹ teatraalisuus antoi Daily Heraldillekin mahdollisuuden kommentoinnin värikyyteen. Uusilla pääreillä oli kuulemma vaihtoehtoina kalliiden uusien lisäksi käytettyinä ostetut tai jopa puvustoista (Gilbert &

---

¹⁷⁵The Times 12.2.1924.

¹⁷⁶Kuninkaallisella käskykirjeellä vuonna 1529 luotu aateliarvo. Cracroft's Peerage.

¹⁷⁷The Times 13.2.1924.

¹⁷⁸Journals 1924, s. 42–43.

¹⁷⁹Itse asiassa koronettia päärit käyttävät vain hallitsijan kruunajaisissa.

Sullivanin musikaalia) ”Iolanthe” varten teetetyt näyttämöversiot, olipa tuo jälkimmäinen esitys sitten huumoria tai ei. Myös käsintehty todistukset aateliarvoista maksoi lehden mukaan satoja puntia, mutta kulut lähde arveli katettavan valtion varoista.¹⁸⁰

Olivierkin siis oli täysissä kaavuissa, kun häntä seremoniassa tukivat lordi Muir-Mackenzie ja lordi Ernle (Rowland Prothero, konservatiivi, elinvuodet 1851–1937). Thomsonia saattoivat juhlallisuuksissa molemmin puolin sekä uusi lordipresidentti että lordi Phillimore (Walter George Frank Phillimore, 1845–1929). Arnoldin tapauksessa lordipresidentti Parmoor ja Muir-Mackenzie saivat toistaa kunniatehtävänsä.¹⁸¹

Paikalla olivat lordinkanslerin lisäksi molemmat arkkipiispat, seitsemän piispaa, neljä herttuaa, seitsemän markiisia, 41 jaarlia, 21 varakreiviä ja 131 paronia eli kaikkiaan 214 pääriä. On huomattava, että listassa mainitut päärinarvot ovat niitä, joiden turvin he olivat ylähuoneen jäseniä. Niinpä esimerkiksi jaarlien joukossa oli kolme skottiherttuaa.¹⁸²

Liberaaleille varatulla penkillä istuivat Fallodonin varakreivi Grey, Beauchampin jaarli¹⁸³, Buckmasterin paroni, Gorellin paroni¹⁸⁴ sekä Forresin paroni¹⁸⁵. Hänen majesteettinsa lojalille oppositiolle (valtaistuimesta vasemmalla puolella) varatuilla paikoilla oli tungosta. Northumberlandin herttua, Curzonin markiisi ja Novarin varakreivi¹⁸⁶ olivat sijoittautuneina eturiviin. Heidän takanaan olivat Chelwoodin varakreivi Cecil ja varakreivi Finlay¹⁸⁷. Toimittaja erotti joukosta muiden muassa vielä Devonshiren herttuan¹⁸⁸, Balfourin jaarlin¹⁸⁹ sekä Carsonin paronin^{190, 191}.

---

¹⁸⁰Daily Herald 8.2.1924.

¹⁸¹Journals 1924, s. 42–43.

¹⁸²Journals 1924, s. 41.

¹⁸³William Lygon (1872–1938).

¹⁸⁴Ronald Barnes (1884–1963).

¹⁸⁵Archibald Williamson (1860–1931).

¹⁸⁶Ronald Munro Ferguson (1860–1934).

¹⁸⁷Robert Bannatyne Finlay (1842–1929).

¹⁸⁸Victor Cavendish (1868–1939).

¹⁸⁹Arthur James Balfour (1848–1930).

¹⁹⁰Edward Carson (1854–1935).

¹⁹¹The Times 13.2.1924.

Seuraavan päivän istunnossa työväenpuolueen saliedustus oli jotakuinkin lopullisessa muodossaan. Eturivin muodostivat luonnollisesti uudet päärit Olivier, Thomson ja Arnold yhdessä kahden muun hallituksen jäsenen Parmoorin ja Chelmsfordin kanssa. Heidän takanaan istui tuore työväenpuolueeseen liittyneet Kimberley, Russellin ja de la Warrin jaarlit yhdessä Desborough'n,¹⁹² Wrenburyn¹⁹³ ja Brayen paronien kanssa.¹⁹⁴ Lordikansleri Haldane istui villasäkkituolillaan. Siinä oli työväenpuolueen hallituksen edustus ja puolustus ylähuoneessa kauden alkaessa, yhteensä yhdeksän pääriä seurassaan ilmeisesti kolme sitoutumatonta julkisen tuen ilmaisijaa.

MacDonaldin hallituksen aloittaessa ei ylähuoneessa pidetty seremoniallista avausta valtaistuinpuheineen, koska sellainen oli pidetty jo istuntokauden alussa. MacDonaldin ei tarvinnut mahduttaa ja sovittaa ohjelmaansa kuninkaan puheeksi, minkä lehdistökin pani merkille.¹⁹⁵

Vihdoin parlamenttiryhmä päätti 26. helmikuuta kutsua kokouksiinsa kaikki ylähuoneen jäsenet, joilla vain oli jotain kytköksiä hallitukseen tai puolueeseen.¹⁹⁶

---

¹⁹²William Grenville (1845–1945). Sekä liberaalien että konservatiivien riveissä istunut entinen MP.

¹⁹³Henry Buckley (1845-1935). Entinen *Lord Justice of Appeal*.

¹⁹⁴Daily Herald 14.2.1924.

¹⁹⁵Daily Herald 12.2. 1924.

¹⁹⁶The Times 27.2.1924.

4 UUDET LABOUR-LORDIT – BIOGRAFINEN ESITTELY

4.1 Lordikansleri Haldane

Skotlantilaissyntyinen Richard Burdon Haldane (1856–1928) oli vuonna 1924 jo erittäin arvostettu poliitikko, lakimies ja filosofi. Erityisen tunnetuksi hän oli tullut armeijan uudistusten toimeenpanijana ja koulutuskysymyksissä. Haldane syntyi vuonna 1856 Edinburghissa perheeseen, jota voitaisiin kai kuvata ylempään keskiluokkaan kuuluvaksi. Hänen isänsä oli *Writer to the Signet* eli suurin piirtein *solicitoria* vastaava lakimies, joka erityisesti oli lainkäytön asiantuntija Skotlannin erittäin monimutkaisissa maanomistussäädöksissä. Haldane kertoo isänsä suvussa olevan runsaasti skotlantilaisia maanomistajia, joiden omaisuusasioiden hoitajana tämä oli työllistetty. Äidin puolen suvussa päästiin jo tunnettuun Northumbriasta kotoisin olevaan sukuun, josta löytyi aateloitujakin.¹⁹⁷ Esikuvakin taisi löytyä - hänen iso-isoisänsä veli lordi Eldon oli ollut lordikansleri. Pikku Richard pääsi jo kuusivuotiaana kokeilemaan lordikanslerin villasäkkiä, kun hän hoitajansa kanssa vieraili parlamenttitalossa. Lastenhoitaja Ferguson oli tarinan mukaan skottimurteellaan lausunut: “the bairn will sit there some day as of right.”¹⁹⁸

Poikkeuksellisesti Haldanea ei koulutettu Oxfordissa tai Cambridgessa, kuten huippulahjakkaan brittiläisen hyvin toimeentulevan perheen pojan olisi odottanut. Edinburghilaisen opettajansa ehdotuksesta hän 17-vuotiaana lähti Göttingeniin, jossa hän joutui filosofi Rudolf Hermann Lotzen vaikutuspiiriin. Myöhemmin hän opiskeli ajan tavan mukaan myös muissakin yliopistoissa, esimerkiksi Dresdenissä ja Edinburghissa. Lotzen vaikutuksesta hänen ajattelunsa suuntautui idealismiin, erityisesti Berkeley ja Fichte vaikuttivat häneen. Aikaisempi uskonnollinen ahdistuneisuus vaihtui nyt hänen omien sanojensa mukaan “Jumalan tarkoituksen, vapauden ja kuolemattomuuden valon etsintään”.¹⁹⁹

---

¹⁹⁷Haldane 1929, s. 3–4.

¹⁹⁸Haldane 1929, s. 25–26.

¹⁹⁹Haldane 1929, s. 17–19.

Hän oli istunut parlamentissa vuodesta 1885 lähtien, ensin alahuoneessa vuoteen 1911 saakka, jolloin hän vastaanotti päärinarvon ja siirtyi näin ylähuoneeseen. Hän itse kertoi omaelämäkerrassaan, että hänet siirrettiin ylähuoneeseen lordi Crowen sijaiseksi johtamaan toimintaa sillä aikaa kun tämä oli Intiassa.²⁰⁰ Myöhemmin hänet nimitettiin sotaministerin (1905–1912) postilta lordikansleriksi, jossa virassa hän toimi kolmen vuoden ajan 1912–1915. Vuonna 1913 hän vastaanotti Skotlannin korkeimman kunniamerkin, *Ohdakeritarikunnan* jäsenyyden. Ensimmäisen maailmansodan puhjettua Haldane joutui saksalaisyhteyksineen²⁰¹ henkilökohtaisen painostuksen kohteeksi niin lehdistön kuin kansan keskuudessa.²⁰² Haldane erosi lordikanslerin virasta, eikä enää ollut sodanajan koalitionhallituksessa.

Saksalaisyhteyksien ohella Irlannin kysymys oli toinen, joka oli nostanut tunnekuohuja ja kohdisti arvosteluryöpyn Haldanea kohtaan.²⁰³ Maailmansodan syttyminen toi Haldanen tulilinjalle, monet urbaanit legendat kiersivät pitkin maata. Naimattomalla Haldanella arveltiin olevan saksalainen vaimo tai että hän oli ”keisarin äpäpäveli”. Häntä epäiltiin saksalaisten kätyriksi, ja eräänä päivänä Daily Expressin kampanjan johdosta Haldanella saapui 2600 kirjettä, jotka päättyivät keittiöapulaisen hävitettäväksi.²⁰⁴ Ennen sodan loppua Haldane ilmeisesti joutui vielä useiden murhayrityksien kohteeksi.²⁰⁵ Tosin tästä on olemassa lähinnä vain Haldanen itsensä mainintoja. Marraskuun 17. päivänä 1916 päivätyssä kirjeessään hän paljasti, että etsivä oli palkattu hänen turvakseen.²⁰⁶

Haldane oli vuosikymmenet erittäin läheinen ystävä Webbien kanssa, Richard toimi jopa eräänlaisena ”esiliinana”, sillä Beatricen isä ei olisi hyväksynyt sosialisti-Sidneytä ja Haldanen varjolla Sidney pääsi tapaamaan tytärtä tämän kotona.²⁰⁷ Beatrice

---

²⁰⁰Haldane 1928, s. 236.

²⁰¹Mm. lukuisat kontaktit ja säännölliset vierailut niin virallisesti kuin yksityisestikin. Esim. Sommer 1960, s. 259-265, 386–387

²⁰²Haldane 1928, s. 236.

²⁰³Haldane 1929, s. 266–269.

²⁰⁴Haldane 1929, s. 282–283.

²⁰⁵Haldane 1929, s. 287.

²⁰⁶Wexler 1984, s. 614. Viitattu kirje kokoelmassa Haldane Papers, vol. 5993 et seq.

²⁰⁷Haldane 1929, s. 113.

joulukuussa 1891 ystävyysuhteita kuvatessaan merkitsi päiväkirjaansa: “Haldane ja muita poliittisia yhteistyökumppaneita on ilmestynyt horisonttiin. He ovat tovereita (*comrades*), joista jokin sana tai teko voisi tehdä ystäviä.”²⁰⁸ Beatrice oli tarkkanäköinen ja huomio osui oikeaan.

Ensimmäisen lordikanslerikautensa jälkeen sodan aikana kuluessa Haldanen ajattelu alkoi siirtyä vähitellen vasemmalle. Vielä vuonna 1915 hän Asquithin, Grey'n ja Winston Churchillin kanssa liittoutui taistelussa “vaarallista luokkakatkeruutta” vastaan, mitä Lloyd Georgan odotettiin herättävän sodan päätteeksi.²⁰⁹

Haldane oli jo vuonna 1921 Swansean puheessaan vihjaillut tulevasta loikkauksestaan työväenpuolueeseen, näin ainakin jälkikäteen voitiin todeta: ”Tietäisin, mitä tekisin, jos olisin työväenliikkeen johdossa.” Hän ”kouluttaisi kansan”.²¹⁰ Haldanen ainakin katsottiin jo tuolloin puhuneen Labourin suulla.²¹¹ Joka tapauksessa Haldane oli nyt täydellä höyryllä mukana puoluetoiminnassa, kuten oli jo ollut vaalien aikana. Hän oli julkaissut *The Sunday Times*issa manifestin, jossa kehotti ihmisiä antamaan työväenpuolueelle mahdollisuuden näyttää mihin kykenee.²¹² Haldane oli sitä mieltä, että Labourin tuli ottaa hallitsemisen vastuu epäsuotuisasta tilanteesta huolimatta. Hän näki asiassa lähinnä kaksi ongelmaa: ensiksi työväenpuolueella oli selkeä vähemmistöasema alahuoneessa ja toiseksi “edistyksellinen” eli radikaali sosialistinen siipi saattoi aiheuttaa hankaluuksia.²¹³

Haldane antoi erääksi syyksi puolueenvaihtoonsa liberaalien koulutuspolitiikan puutteet. Hän syytti liberaalitovereitaan myös mielenkiinnon puutteesta puolustuskysymyksissä. Syynä liberaalipuolueen “pysähtyneisyyden” tilaan Haldane nimesi tehtävän tai kutsumuksen ja tuoreiden ajatusten puutteen.²¹⁴ Näitä tuoreita ajatuksia Haldane löysi kannatustaan lisäävästä Labour-liikkeestä. Erityisesti sen

---

²⁰⁸Webb, Beatrice I, s. 365. Päiväkirjamerkintä 27.12.1891.

²⁰⁹Cowling 1971, s. 165. Viittaa lordi Hugh Richard Heathote Cecilin kirjeeseen veljelleen lordi Robert Cecilille (Chelwoodin varakreivi Cecil) 10.1.1915. MSS 51157 (BL).

²¹⁰Ashby&Anderson 1974, s. 156.

²¹¹Merrivale 1935, s. 57.

²¹²Sommer 1960, s. 390–392.

²¹³Haldane 1929, s. 319.

²¹⁴Haldane 1929, s. 307–308.

koulutuspolitiikka sai Haldanen hyväksynnän, eikä puolustuspolitiikkakaan jäänyt ainakaan liberaaleista jälkeen. Hänen strategianaan oli pysytellä etäällä ja vähitellen tutustua Labourin kannattajiin ja heidän ajattelumaailmaansa. Asquithin tilalle tulivat uudet keskustelukumppanit, Haldane rupesi myös pitämään puheita Labourin tilaisuuksissa. Tässä vaiheessa hän ei kuitenkaan Webbejä lukuun ottamatta ollut läheisessä kanssakäymisessä työväenpuolueen johdon kanssa. Labourin ihanteissa häntä viehätti ajatus tasa-arvoisten lähtökohtien tarjoamisesta kaikille ihmisille. Hän katsoi tarpeelliseksi tähdentää, ettei kaikki Labourin ohjelmassa häntä viehättänyt.²¹⁵

Vahva usko opiskelun ja sivistyksen voimaan työväestön elinolojen ja mahdollisuuksien parantajina veti Haldanea lähemmäksi työväenpuoluetta, jonka peruspilareihin koulutusmahdollisuuksien laajentaminen kuului.²¹⁶ Hän siis näki Labourissa uuden mahdollisuuden ajaa omia suunnitelmiaan opetuksen ja hallinnon uudistamisesta.²¹⁷ Haldanen mielestä oli väärin arvioida työväenpuoluetta sen tiettyjen radikaalien ohjelmajulistusten takia. Mahdollisuuksien tasa-arvo -periaatteen ajaminen oli hänen mukaansa liikkeessä olennaisinta.²¹⁸

Haldane selitti itselleen, että kaksi motiivia ajoi häntä valitsemaan lordikanslerin viran ja imperiumin puolustuskomitean puheenjohtajuuden. Toinen liittyi lordikanslerin viraston uudelleenjärjestelyyn ja toinen puolustuskomitean toimintaan, missä Haldane katsoi työväenpuolueen olevan yhtä kokematon kuin liberaalit olivat hänen ministerinuransa alussa vuonna 1906. Haldane ei uskonut MacDonaldin löytävän tehtäviin parempaa kuin hän itse olisi.²¹⁹ Kirjeensä loppuun hallituksenmuodostajalle hän lisäsi pienen varoituksentapaisen huomautuksen, että ”ylähuoneen hallinnointi tulee todellakin olemaan tahdikkuutta vaativa tehtävä.”²²⁰

Lordikanslerikausiensa saavutuksiin Haldane katsoikin juuri lordikanslerin ja sisäministerin suhteiden lähentämisen ja työnjaon sekä lordikanslerintoimiston

---

²¹⁵Haldane 1929, s. 309–310, 312.

²¹⁶Hall&Martin 1996, s. 350–351.

²¹⁷Underhill 1978, s. 192.

²¹⁸Haldane 1929, s. 213.

²¹⁹Nimeämätön muistio 1925. Sommer 1960, s. 395–396.

²²⁰Haldanen kirje MacDonaldille 24.12.1924. Sommer 1960, s. 395.

toiminnan tehostamisen.²²¹ Eräs lähes ennennäkemätön tapahtuma oli ollut Haldanen puhujamatka Yhdysvaltoihin ja Kanadaan elokuussa 1913 – perinteisesti suuren valtiosinetin vartijan tuli pysytellä kotimaassa; nyt valtiosinetti oli matkan ajan erityisen komission hallussa.²²²

Omaelämäkerrassaan Haldane antoi ymmärtää, että toinen kausi lordikanslerina ei ollut ollut erityisen kiinnostavaa aikaa. Hänhän oli jo saanut osansa tuosta kiehtovasta mutta raskaasta virka-asemasta. Nyt Haldane ajatteli, että politiikka vain häiritsi lordikanslerin kiinnostavia tuomarinvelvollisuuksia.²²³ Schuster taas arvioi Haldanen toisen lordikanslerikauden olleen tämän elämän onnellisinta aikaa.²²⁴

”Kun menin eilen ylähuoneeseen, lordikansleri (varakreivi Cave) kertoi minulle suoraan, että oli minun velvollisuuteni pelastaa valtio ottamalla virka, ja kaikki odottivat minun palaavan kansleriksi”, Haldane kirjoitti äidilleen. ”Mutta tulen pysymään sitoutumattomana”, hän vielä jatkoi.²²⁵ Haldane siis oli hyvin tietoinen, että häntä tarvittiin ja saattoi sanella ehtonsa. Äidilleen hän oli kirjoittanut ennen joulua, että menee kyllä mukaan omin ehdoin, mutta ei ole vielä kertonut MacDonaldille, mitä nämä olivat.²²⁶ Muutenkin Haldanen tunne omasta korvaamattomuudesta saattoi näkyä liikaa tapahtumista annetussa kuvassa. Williamson pitää Haldanen omaa näkemystä osuudestaan kabinetinmuodostuksessa jopa ”suurelta osin kuvitteellisena”.²²⁷

MacDonaldin ajatuksena oli ottaa Haldane opetusministeriksi, olihan koulutuspolitiikka yksi tämän erityisalueista. Varakreivin tavoitteet koulutuspolitiikan suhteen voidaan jakaa hänen itsensä mukaan kolmeen osaan: perusopetuksen parantaminen, uusien yliopistojen perustaminen ja aikuisopetuksen kehittäminen.²²⁸ Häntä ei tämä ministerinpalli kuitenkaan houkuttanut. Hän selitti kieltäytymistään MacDonaldille jouluaattona 1923 päivätyssä kirjeessään:

---

²²¹Haldane 1928, s. 254.

²²²Haldane 1928, s. 259, 262.

²²³Haldane 1929, s. 69.

²²⁴Schuster 1928, s. 32.

²²⁵Sommer 1960, s. 390–391.

²²⁶Haldanen kirje äidilleen 19.12.1923. Sommer 1960, s. 393.

²²⁷Williamson 1991, s. 322.

²²⁸Haldane 1929, s. 307.

Sitten on varsinainen opetusala. Siihen olen keskittynyt viimeisten vuosien ajan ja sinne on tulossa ehdottomia uudistuksia näköpiiriin ilman, että elämäntyötäni haaskattaisiin. Uudistukset eivät edellytä läsnäoloa opetusministeriössä, mutta tarkoittavat kuitenkin selkeätä hallituspolitiikkaa ja vaativat jonkin verran rahaa, ei kuitenkaan valtaisasti.²²⁹

Myöhemmin hän analysoi tarkemmin kieltäytymisensä syitä. Häntä ei houkuttanut taistelemineen rahasta sosiaalisektorin kohteiden kanssa. Hän oli myös pessimistinen aikuiskoulutuksen tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksista: alkeis- ja jatkokoulutuksen pääpiirteet olivat hänen mielestään jo hahmottuneet. Hän uskoi voivansa kabinetissa vaikuttaa koulutuskysymyksiin myös toiselta tontilta käsin.²³⁰

Haldanen rakas ”*doll's house*”²³¹, 28 Queen Anne’s Gate, sijaitsi Westminsterissä St. Jamesin puiston vierellä. Haldane tuli helposti toimeen ilman lordikanslerin asuinhuoneistoa parlamenttitalon Victoria Towerissa. Niinpä hän tarjosi sitä eroavalle varakreivi Cavelle, jonka hän odotti avustavan lordikanslerin tuomioistuinroolissa.²³² Haldane tunsikin myös tarpeelliseksi palauttaa valtion kassaan 40 % palkastaan, joka olisi ollut täydet 10 000 puntaa vuodessa. Sanansa hän asetteli omaelämäkerrassaan niin, että Labour-hallitukseen liittyminen ja lordikanslerin palkkion alennus olivat olleet ehtona kabinettiin liittymiselle.²³³

Päivä hallituksen muodostamisen jälkeen Haldane kirjoitti Sir John Simonille (vanhalle kollegalleen):

Seikkailu tulee olemaan vaikea – – mutta on kyse uuden hengen tuomisen käyttökelpoisuudesta julkisiin tehtäviin. Tuleeko tästä seikkailusta

---

²²⁹Haldanen kirje MacDonaldille 24.12.1923. Haldane 1929, s. 322.

²³⁰Haldane 1929, s. 320.

²³¹Haldane oli sotaministeriaikanaan järjestänyt asunossaan vastaanoton, johon Saksan keisari Vilhelm II oli omasta aloitteestaan osallistunut. Paikalla oli ollut myös Ramsay MacDonald. Haldanen mukaan tilaisuuden jälkeen keisari tapasi kiusoitella häntä tämän ”nukketalosta”. Haldane 1929, s. 228–229. Sommer 1960, s. 243–244.

²³²Haldane 1929, s. 325.

²³³Haldane 1929, s. 325.

menestykseks, se jää nähtäväksi. Mutta tunsin olevani velvollinen auttamaan, vaikkakaan en innokas ottamaan taas virkaa vastaan.²³⁴

Viimeistään lordikanslerin protokollassa korkea ja kiehtova asema pyyhki menneisyyden solvaukset ja syytökset suurelta osalta pois. Stephen E. Koss listaa henkilökohtaisia syitä sille, miksi Haldane oli iloinen liittymisestään työväenpuolueeseen: Haldanen iäkäs äiti näki poikansa maineen palautuksen ja Haldane itse pääsi nauttimaan Whitehallin vallan käytävien stimuloivasta vaikutuksesta. Koss kuvaa: ”Hän kykeni nuhtelevaan päälliköitä monologeillaan, viihdyttämään poliitikkojen uutta sukupolvea pöytäpuhемуisteluillaan ja sikareillaan, ohjeistamaan ammattiyhdistysmiehiä kabinettietiketistä ja laatimaan lukemattomia muistioita.”²³⁵

Beatrice Webbin mielestä Haldane muistutti enemmän ”1600-luvun ranskalaista pappia” kuin poliitikkoa. Kesäkuussa 1924 hän piipahti Haldanen luona Queen’s Anne Gate 28:ssa erään sunnuntaipäiväkävelynä yhteydessä ja totesi sarkastisesti tällä olevan täysi työ, ”kuten aina”, virkamiesten ja ministeritovereiden ”manipuloinnissa omalle kannalleen”.²³⁶ Haldane halusi olla vallan ytimessä.²³⁷

Haldane kuvasi itseään seuraavasti: ”Minua on siunattu heikolla äänellä ja vain kyseenalaisen miellyttävällä persoonalla.”²³⁸ Ahkeruus ja kova työ tulivat voimakkaana esiin hänen kuvauksissaan. Fyysisesti hänen terveytensä ei ollut paras mahdollinen: diabetes, johon hänen isänsä oli kuollut, vaivasi häntäkin. Uusi insuliinihoito auttoi kyllä: jokaisen aamun rutiinina oli pistoksen ottaminen käsivarteen. Kuitenkin hän tunnusti, että hän luultavasti on ”fyysisesti vanhempi kuin pitäisi”.²³⁹

Haldane menehtyi elokuun 28. päivänä 1928, ensimmäisenä MacDonaldin ensimmäisen hallituksen Labour-pääreistä. Hänet laskettiin haudan lepoon perhekappeliin Gleneaglesissä. Karmaisevana anekdoottina kerrotaan, että eräs mies mielenhäiriössään

---

²³⁴Jan 24th, 1924, Simon Papers. Koss 1969, s. 244.

²³⁵Koss 1969, s. 245.

²³⁶Webb, Beatrice IV, s. 29-30. Päiväkirjamerkintä 23.6.1924.

²³⁷Webb, Beatrice IV, s. 49-50. Päiväkirjamerkintä 1.5.1925.

²³⁸Haldane 1928, s. 3.

²³⁹Haldane 1928, s. 263–264.

höpäisi haudan seuraavana yönä, koska oli vakuuttunut siitä, että Haldane oli haudattu elävänä.²⁴⁰

4.2 Lordipresidentti Parmoor

Charles Alfred Cripps syntyi Berkshiressa 3. lokakuuta 1852. Hänen isänsä oli varakas *barrister*, ja poika suuntasikin lainkäyttäjäksi opiskeltuaan ensin Oxfordissa. Arvostetuille lakimiehille myönnettävän *Queen's Counsel* –arvonimen kantaja hänestä tuli vuonna 1890. Alahuoneeseen hänet valittiin unionistien riveistä viisi vuotta myöhemmin. Tämä oli vasta hänen ensimmäinen kiinnittymisensä Britannian poliittisella kartalla: elämänsä aikana hän kävi läpi kaikki kolme tärkeintä puoluetta. Aikalaiset kuvailivatkin Parmoorin uraa: ”hän sai parlamenttipaikan konservatiiveilta, päärinarvon liberaaleilta ja ministerinpaikan työväenpuolueelta.”²⁴¹ Poliitiikkaan astumisensa aikoihin hänestä tuli myös lainopillinen neuvonantaja kuningashuoneelle, tarkemmin sanottuna *Attorney-General to the Prince of Wales*. Tehtävässä hän toimi vuosina 1895–1914, jona aikana hän palveli kolmea eri kruununperijää. Kuningas Edvard VII palkitsi kuninkaallisen Viktorian ritarikunnan²⁴² ritariudella (K.C.V.O) vuonna 1908. Ura alahuoneessa päättyi vuonna 1914 liberaalihallituksen nimittäessä hänet ylähuoneeseen: Friethin paroni Parmoor, Buckinghamin kreivikunnassa oli koko virallinen titteli, joka 19. tammikuuta 1914 Charles Alfred Crippsille myönnettiin.²⁴³ Päivänpolitiikan tilalle hän jatkoi toisenlaisella parlamenttiuralla: etevänä lakimiehenä hän osallistui ilman palkkaa ylähuoneen ja Privy Councilin tuomioistuintoimintaan.²⁴⁴

Parmoorin kontaktit tulevaan hallituksenmuodostajaan olivat olleet satunnaisia.²⁴⁵ Pasifismi ja ulkopoliittinen harrastuneisuus olivat kuitenkin niin määrittäviä tekijöitä

---

²⁴⁰Koss 1969, s. 246.

²⁴¹Cline 1963, s. 169.

²⁴²Royal Victorian Order on kuningatar Viktorian perustama vuonna 1876, ja on hallitsijan henkilökohtainen ritarikunta ja joka myönnetään palvelusta kuningashuoneelle.

²⁴³London Gazette 20.1.1914.

²⁴⁴Haldane 1929, s. 252.

²⁴⁵Parmoor 1936, s. 186–187.

molempien elämässä, että läheisempi yhteistyö näytti vääjäämättömältä. Lordi Parmoorilla oli kuitenkin intiimimpiäkin yhteyksiä Labour-liikkeeseen, sillä hänen vaimonsa Theresa Potter oli ollut Beatrice Webbin sisar. Parmoor oli jäänyt leskeksi jo runsaat kolme vuosikymmentä aikaisemmin mutta oli säilyttänyt yhteytensä kälyynsä. Beatrice oli paikalla, kun Cripps meni uudelleen naimisiin liberaalipoliitikko John Ellisin Marian-tyttären kanssa vuonna 1919 ja saman päivän päiväkirjamerkinnöissään hän ruoti lankonsa aatemaailmaa:

Sodan aikana Parmoorista oli kehittynyt poliittinen idealisti. Mitkä saattoivatkaan hänen alkuperäiset syynsä olla sotaa vastaan, sen kauheudet ja rauhan kostonhimoinen henki olivat muuttaneet hänet jonkin sortin kansainväliseksi sosialistiksi. Niin huono seura hyvät tavat turmelee.²⁴⁶

Parmooria on poliitikkona luonnehdittu heikoksi.²⁴⁷ Konservatiivina oli tukenut buurisotaa ja kiinalaisten työläisten käyttöä Randin kaivoksissa. Nyt hän tuki aseistakieltäytyjiä, joka vähitellen johti laajemminkin MacDonaldin politiikan kannattamiseen.²⁴⁸

Beatrice Webbin arvioita kannattaa käyttää hyväksi laajemminkin kuvaillessamme hänen lankomiehensä taivalta työväenpuolueen helmaan. Beatrice Webb arveli, että maailmansodan voittajien Saksalle ja muille hävinneille “kapitalistisessa uskossaan” aiheuttamat väärinkäytökset ja kirkon “kasuistinen” tuki niin kutsutulle rauhalle olivat aiheuttaneet pettymyksen Parmoorille.²⁴⁹ Näin oli tultu varsin pitkälle siitä, kun Beatrice päiväkirjamerkinnässään joulukuun lopussa 1894 arveli Crippsin olevan “konservatiivisen opportunistin” ja miehensä Sidneyn mielestä “status quon” palveluksessa. Toisaalta hän arveli Alfredin vastavuoroisesti ajattelevan, että Sidney oli “henkisen työväestön ja omistavan luokan” petturi.²⁵⁰ Jo paljon aikaisemmin hän totesi Crippsin moton olleen “vapaus yksilölle” ja tuon vapauden turvana olisi aidosti

---

²⁴⁶Webb, Beatrice III, s. 346. Päiväkirjamerkintä 14.7.1919.

²⁴⁷Howell 2002, s. 319.

²⁴⁸Howell 2002, s. 319.

²⁴⁹Webb, Beatrice III, s. 346. Päiväkirjamerkintä 14.7.1919.

²⁵⁰Webb, Beatrice II, s. 62–63. Päiväkirjamerkintä 28.12.1894.

edustuksellinen hallinto. Menemättä tarkemmin Beatricen psykologiseen analyysiin, hän epäili, ettei Alfredista tulisi suurta poliitikkoa tämän persoonallisuuspiirteiden ja fraseologian puutteiden takia, puhumattakaan liiallisesta kesyydestä.²⁵¹ Marraskuussa 1884 hän kuvasi Alfredin poliittista ajattelua periaatteiden sävyttämäksi vastakohtana vaistonvaraiselle “mitä ihmiset haluavat” -opportunismille. Cripps uskoi politiikan muuttamiseen tieteenksi, mutta Beatrice ei uskonut, että tästä kanavoituisi puoluetta, koska yhteisesti hyväksyttävää oppia ei muiden samalla tavalla ajattelevien miesten kanssa kuitenkaan löytyisi.²⁵²

Nyt häntä kuitenkin tosissaan kaavailtiin työväenpuolueen hallitukseen. Alustavat yhteydenotot MacDonaldin ja Parmoorin käytiin kirjeitse joulunpyhinä 1923. Paronille oli varattuna lordipresidentin paikka, jossa ei ollut omaa ministeriötä johdettavanaan. Parmoor toivoi salkkuunsa liitettävän poliittisesti painavampia elementtejä; hän toivoi mahdollisuutta olla hyödyksi työväenpuolueen agendaan kuuluvissa rauhan- ja sovittelupolitiikan kysymyksissä sekä aseistariisunnassa. Tämä kaikki oli ollut työtarjouksen motiivinakin, MacDonald vakuutti. Parmoor halusi myös keskustella tulevista tehtävistään ylähuoneen toiminnan pyörittämisessä.²⁵³

Miehet tapasivat kasvokkain, ja loppiaisena pääkohdat olivat jo selvillä. Lordi Parmoor tulisi vastaamaan ylemmälle kamarille hallituksen ulkopoliitiikasta. Lordipresidentille tavanomaisesti kuuluvat velvollisuudet ylähuoneen poliittisena johtajana olivat vielä menossa yksin Haldanelle. Parmoor kirjoitti: ”En voi ajatella ketään toista pääriä, jonka alaisena haluaisin toimia.”²⁵⁴ Lopultahan Haldane ja Parmoor jakoivat nuo tehtävät. Kokenut Haldane kirjoitti rohkaisevasti tulevalle kollegalleen: ”Luulen, että on ihan kohtuulliset mahdollisuudet, että sinä ja minä voimme saada aikaan ylähuoneessa jotain todellista.”²⁵⁵

---

²⁵¹Webb, Beatrice I, s. 59–62. Päiväkirjamerkintä 22.9.1882.

²⁵²Webb, Beatrice I, s. 122–123. Päiväkirjamerkintä 6.11.1884.

²⁵³Parmoorin kirje MacDonalldille 25.12.1923. Parmoor 1936, s. 188–190.

²⁵⁴Parmoorin kirje MacDonalldille 6.1.1924. Parmoor 1936, s. 191–192.

²⁵⁵Haldanen kirje Parmoorille 8.1.1924. Parmoor 1936, s. 195–196.

Tähän kaikkeen lordi Parmoor oli tyytyväinen. Erityiset velvollisuudet Kansainliiton kysymyksissä veivät hänet aika ajoin Geneveen. Hän sai ulkoministeriöstä työhuoneen yhdessä avustajansa Philip Noel-Bakerin²⁵⁶ kanssa. Muutoin hän koki ulkoministeriön henkilöstön asenteen vähemmän sydämelliseksi. ”Minua pidettiin käenpoikana”, hän myöhemmin pani tunteensa paperille.²⁵⁷

Lordi Parmoor oli omalla paikallaan, sillä lordipresidentin monipuoliseen toimenkuvaan saattoivat tarvittaessa kuulua myös tuomarin ja oikeuden puheenjohtajat tehtävät Privy Councilin erityisessä valiokunnassa.²⁵⁸ Tämä työhän oli hänelle tuttua edeltävältä vuosikymmeneltä. Valta-asema antoi hänelle nyt mahdollisuuden vaikuttaa tuomioistuintoimintaan pysyvämmin. Hän halusikin tehostaa toimintaa ja saattaa tuomioistuinta lähemmäksi lordipresidenttiä lordikanslerinviraston virkamiesten kontrollista.²⁵⁹

Parmooria luonnehti myös uskonnollisuus ja aktiivinen toiminta valtionkirkossa. Näkyvä asema työväenpuolueen ministerinä leimasi hänet joidenkin seurakuntalaisten mielissä. Häntä ei enää valittu Oxfordin hiippakunnan hiippakuntakokoukseen. Ainakin Parmoor itse katsoi sen pääsyyksi ja valitteli kirkon ”onnetonta poliittista ilmapiiriä”. Asemastaan kirkolliskokouksen maallikoiden puheenjohtajana hän oli luopunut välittömästi hallitukseen liittyttyään.²⁶⁰ Parmoor joutui jatkuvasti selittelemään tekemiään takinkääntöjä. Puheessaan ylähuoneessa huhtikuun 2. päivänä 1925 lordi Birkenhead²⁶¹ kertoi kysyneensä Parmoorilta tarkempaa analyysiä tämän ”moraalisesta ja intellektuaalisesta” muutoksesta. Parmoor vastasi olevansa ”kristitty sosialisti”, mutta ei Birkenheadin mukaan ”alentunut” selittämään tarkemmin.²⁶²

---

²⁵⁶Noel-Baker (1889–1982) sekä Kansainliiton että YK:n veteraani vastaanotti Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 1959. *Life* peer vuodesta 1977.

²⁵⁷Parmoor 1936, s. 197.

²⁵⁸Tietyissä tapauksissa korkein vetoomustuomioistuin, myös monet Kansainyhteisön maat lähettivät eräät oikeusjuttunsa Privy Councilin ratkaistavaksi.

²⁵⁹Parmoor 1936, s. 198.

²⁶⁰Parmoor 1936, s. 93–94.

²⁶¹F. E. Smith (1872–1930), mm. lordikansleri Lloyd-Georgen koalitiossa 1919–22.

²⁶²Lords Hansard 2.4.1925.

Paroni Parmoor sai elää pitkän elämän ja kuoli toisen maailmasodan aikana kesäkuussa 1941, 88-vuotiaana.

4.3 Intian salkku Olivierille

Sydney Haldane Olivier syntyi Colchesterissa 16. huhtikuuta 1859 anglikaanipapin perheeseen. Oxfordissa vietettyjen opiskeluvuosien jälkeen hän halusi suuntautua virkamiesuralle, ja urakierto käynnistyi siirtomaaministeriöstä. Siellä hänen kollegakseen sattui eräs Sidney Webb, jonka kanssa hän ystäväystyi ja vietti keskustellen tuntikausia shakkilaudan äärellä. Positivismi ja Graham Wallasin sekularismi olivat vaikuttaneet Oxfordissa nuoren Olivierin ajatteluun.²⁶³ Nämä kolme herraa muodostivat George Bernard Shaw'n kanssa niin kutsutut neljä musketööriä Fabian Societyssa.²⁶⁴ Olivier toimi seuran sihteerinä vuosina 1886–1890, jonka aikana hän laati pamfletinkin *Capital and Land*.

Olivier toimi useaan otteeseen Brittiläisen imperiumin siirtomaissa Väli-Amerikassa (Brittiläisessä Hondurasissa, nykyisessä Belizessä) ja Länsi-Intiassa (Jamaikalla). Jamaikalla hän oli useaan otteeseen kuvernöörinä. Nämä komennukset kaukana emämaasta etäännyttivät Olivieria vanhasta yhteisöstään. Palattuaan vuonna 1913 lopullisesti Jamaikalta Olivier alkoi jälleen toimia Fabian Societyssa. Olivierin ja fabianismin valtavirran näkemyksistä on vaikea nähdä eroa.²⁶⁵ Hän oli myös liittynyt puolueeseen. Vaimonsa mukaan puolueen eteneminen poliittisella kartalla antoi Olivierillekin uskoa ja luottamusta aatteeseen.²⁶⁶

Olivier kirjoitti vuonna 1918 kuinka vastaperustetun Kansainliiton tulisi toimia ”primitiivisten” kansojen kanssa. Hän odotti kansainvälisten neuvottelujen ja sopimusten vähitellen parantavan ”primitiivisten kansojen” asemaa. Olivier puolusti

---

²⁶³Radice 1984, s. 51.

²⁶⁴Mackenzie 1982, s. 316.

²⁶⁵Lee 1988, s. 140.

²⁶⁶Olivier, Margaret 1948, s. 153.

myös Englannin ratkaisua olla ottamatta kaikkia Afrikan kansoja ”suojelukseensa”. Tähän oli ollut mahdollisuus, ja vaikka se oli ”aiheuttanut paljon kärsimystä”, se oli ”tulevaisuuden kannalta paras ratkaisu”. Hän myös muistutti, että Englanti oli saavuttanut humanilla siirtomaapolitiikallaan saavuttanut “vapauden ja oikeuden puolustajan” maineen. Hän odotti hitaasti mutta vähitellen neuvottelujen ja sopimusten tuovan näiden alueiden ihmisten aseman ja luonnonvarojen käytön kansainvälisesti säädellyiksi. Huolenpitäjän tapaan hän halusi myös kieltää alkuperäisasukailta tislattua viinan.²⁶⁷

Kansainliitosta puhuessaan hän odotti saksalaisten voimien liittyvän mukaan, jotta uusi sota ehkäistäisiin. Kansainliiton hän odotti perustuvan ylikansallisen oikeuden tiettyihin periaatteisiin, itsemääräämisoikeus mukaan lukien. Sotilaallinen neutraliteetti tuli olla ehdoton.²⁶⁸

Olivier oli vanhana liikkeen veteraanina valmis käytettäväksi missä tehtävässä tahansa.²⁶⁹ Hallituksenmuodostajalta tuli lopulta kutsu Intian asioiden ministeriksi, joka oli kabinettipaikka. Olivierin nimitys tälle postille oli ainoa, joka kohtasi todellista vastustusta.²⁷⁰ Kabinetissa Intian ministerin paikan halunnut Josiah Wedgwood (Lancasterin herttuakunnan kansleri, käytännössä salkuton ministeri) aiheutti katkeruudessaan ajoittain kitkaa kabinetissa, kun Intian asioita käsiteltiin.²⁷¹ Olivierin virka oli ministerintehtävistä vaikeimpia. Salkun kantaja oli tulituksen kohteena niin siirto- kuin emämaassakin: Intiassa paikallisen hallinnon ja nationalistien, kotimaassa konservatiivien, lehdistön ja oman puolueen eri siipien tahoilta.²⁷² Kabinetilla oli kuitenkin Intian-asioiden ministerivaliokunta, joka itse asiassa Sidney Webbin mukaan laati virkailijoiden avustamana sähkösanomat, jotka Olivier lähetti.²⁷³

---

²⁶⁷Olivier 1918, s. 6–8, 11–13.

²⁶⁸Olivier 1918, s. 15–16.

²⁶⁹Mackenzie 1978, s. 192.

²⁷⁰Cowling 1971, s. 370.

²⁷¹Webb 1925, s. 15.

²⁷²Lee 1988, s.143.

²⁷³Webb 1925, s. 21.

Lähtökohdat eivät olleet henkilösuhteissakaan mairittelevia. Lordi Inchcape²⁷⁴ lateli Olivierista varoittavaan sävyyn siirtomaahallinnon korkeimmalle edustajalle, varakuningas Readingille. Hänen luonnehdintansa mukaan Olivier oli ”dogmaatikko, sosialisti, jonka sympatit ovat olleet äärimmäisyysmiesten puolella, vaikka ministerinviran vastuu hillinnee häntä.” ”Luulen, että jos otat päättäväisen otteen hänen kanssaan, niin saat läpi mitä haluat”, kuului Inchcapen neuvo varakuninkaalle.²⁷⁵

The Timesin mukaan Sydney Olivierin pääriksi nostaminen oli odotettu, sillä hänen terveytensä oli estänyt häntä pyrkimästä alahuoneeseen.²⁷⁶ Olivierilla oli lapsia, mutta vain tyttäriä ja hänen vaimonsa Margaretkin oli hedelmällisyyksiään ohittanut kauan aikaa sitten. Hänen päärinimityksessään ei käytetty poikkeusehtoa ensimmäisen sukupolven osalta, mitä silloin tällöin oli käytetty, kun asetetulla oli vain naispuolisia jälkeläisiä. Näin ollen Olivierille luotu aateliarvo pysähtyi ensimmäiseen sukupolveen ja oli käytännössä varhainen muoto ”life peer” –nimityksestä. Hänen valitsemansa aateliarvon täydellinen muoto oli Ramsdenin paroni Olivier, Oxfordin kreivikunnassa.²⁷⁷ Ministeriys toi tietysti valtakunnan neuvoston jäsenyyden 23. tammikuuta 1924.²⁷⁸ Olivier oli asiaankuuluvasti vastaanottanut Pyhän Mikaelin ja Pyhän Yrjön ritarikunnan ritariuden (K.C.M.G.) jo vuonna 1907. Tämän ritarikunnan kunniamerkkejähän myönnetään Britannian etujen vaalimisesta ulkomailla.

Labour-pääreille sattui tyylimokia, niin myös Olivierille, tahallisesti tai tahattomasti: hän oli ympännyt hovipäähineeseensä mustien sijasta valkoisia strutsinsulkuja vastoin kamariherran ohjeistusta.²⁷⁹ Tietty aristokraattinen olemus, tosin eksoottisempi sellainen, ympäröi kuitenkin Olivieria: George Bernard Shaw luonnehti Olivieria ”espanjalaisen aatelismiehen” näköiseksi vaatetuksesta riippumatta.²⁸⁰

---

²⁷⁴James Mackay (1852–1932), siirtomaahallinnon virkamies Intiassa ja suurliikemies, jolla oli laajat omistukset Intiassa.

²⁷⁵Inchcape Readingille 23.1.1924. Reading Papers MSS EUR F 118, 97. Lee 1988, s. 150.

²⁷⁶The Times 5.2.1924.

²⁷⁷London Gazette 12.2.1924.

²⁷⁸London Gazette 25.1.1924.

²⁷⁹Koss 1969, s. 451.

²⁸⁰Koss 1969, s. 451.

Olivierin saavutukset Intian asioiden ministerinä jäivät vaatimattomiksi. Olivieria syytettiin ajoituksen ja protokollan virheistä Intian politiikassa, syynä ”jääräpäinen temperamentti”.²⁸¹ Myöhemmin Olivier kirjoitti tullessa Intian osalta tulokseen, että Intian kysymys on ratkaisematon ja että itsehallinto olisi mahdotonta toteuttaa.²⁸²

Olivier kuvasi itseään H.G. Wellsille: ”Olen ollut hiljainen mies koko ikäni, koska en ole tarpeeksi terävä tai kärsivällinen puhumaan ihmisille, jotka eivät ymmärrä samoja asioita niin kuin minä, vaikka ymmärrän kaiken mitä he haluavat sanoa...”²⁸³

”Hiljainen mies” vaikenä lopullisesti helmikuun 15. päivänä 1943, 83-vuotiaana.

4.4 Ilmailuasiat Thomsonille

Christopher Birdwood Thomson syntyi huhtikuun 13. päivänä vuonna 1875 Našikissa, Bombayn hallintoalueella Intiassa. Hän oli korkeaa sotilassukua: molempien vanhempien puolelta löytyi kenraaleja useassa polvessa. Sukulinja ulottui taaksepäin 1600-luvun alkuun ja skotlantilaisiin kartanonherroihin (lairds). Pieni Christopher tuotiin jo vuoden ikäisenä Intiasta Englantiin kasvatettavaksi ja koulutettavaksi. Alusta asti oli selvää, että hänet koulutettaisiin sotilasalalle. Nuorena hän kunnostautui taisteluissa eri puolilla imperiumia ja eteni urallaan ripeästi. Ensimmäisen maailmansodan aikana hän toimi ensin yhdysupseerina Ranskassa, ja sitten vietti häneen monin tavoin vaikuttaneen ajanjakson sotilasattaseana ja valtuuskunnan päällikkönä Romaniassa. Palestiinassa suoritettujen operaatioiden jälkeen Thomson nimettiin sodan loppuvaiheessa Versailles’n rauhanneuvottelujen palvelukseen.²⁸⁴

Thomsonin oli tietysti käytävä oma sisäinen prosessinsa kulkiessaan kohti poliittista kotiaan. Ympäristönkin asettama henkinen kynnyks oli varmasti korkeampi kuin monilla.

---

²⁸¹Lee 1988, s. 157.

²⁸²Olivier 1948, s. 157.

²⁸³Olivier H.G. Wellsille 26.3.1924. Olivier 1948, s. 152.

²⁸⁴MacDonald 1931, s. ix–xvii.

Thomson ei kokenut voivansa kertoa tulevaa puoluettaan sotilasesimiehelleen.²⁸⁵ Jo Versailles'ssa Thomson oli kokenut, että hänen Venäjän-näkemyksiään pidettiin bolševistisina.²⁸⁶ Thomsonia kiehtoi työväenliikkeessä sen messiaaninen, utopistinen ulottuvuus. Maailmanparantaminen, voisi sanoa. ”Enemmän hurskastelua on esitetty patriotismin nimissä kuin Utopian näkymistä”, hän kirjoitti.²⁸⁷

Lisää välähdyksenomaisia huomioita Thomsonin ajattelusta ja leikittelystä metafysisillä asioilla tuo Thomsonin kertomus kohtaamisesta Pyhällä maalla. Ensimmäisen maailmansodan aikana Britannian pitäessä hallussaan Jerusalemia Thomson komensi Öljymäen prikaatia. Siellä hän asui silloisen Jerusalemin patriarkan luona. Patriarkan tapaaminen sai Thomsonin pohdiskelemaan päiväkirjassaan korkeiden kirkonmiesten asemaa. Hänen mielestään kirkollisilla johtajilla oli kaikki hyvä tässä maailmassa ja varmuus tuonpuoleisesta. Tosin tämä päti kaikille aloille, ja Thomsonillakin oli kokemusta nuorena upseerina olosta. ”Minun sympatiani ovat alempien luokkien ja erityisesti nuorten, kunnianhimoisten miesten puolella”, hän kirjoitti. Patriarkka, joka oli oikeutettu arvonimeen ”hänen autuutensa” sai Thomsonilta kuitenkin tunnustusta empatiasta ja ”perverssin maailman” surujen jakamisesta.²⁸⁸

Thomsonin itsetutkistelu jatkui hänen käydessään vaalikamppailua Bristolissa, johon vaalipiiriin hänet oli asetettu. Ihmisten ennakkokäsitykset vaivasivat häntä. Omien sanojensa mukaan toiset pitivät häntä militaristina, toiset taas ”pelastusarmeijan kenraalina”.²⁸⁹ Ensimmäistä kertaa Thomson oli Labourin vaaliehdokkaana vuonna 1919 ja tuloksetta. Hän hävisi myös kaksi muuta vaalikamppailuaan vuosina 1922 ja 1923. Hänen taloudellinen ahdinkonsa syveni, ja ilmeisesti ”entisen elämän” ystävät kohtelivat häntä yliolkaisesti.²⁹⁰

MacDonaldin mielestä Thomsonin päätös siirtyä politiikkaan sodan päättyessä oli rohkea ratkaisu suhteellisen pienituloiselta ja poliittisesti kokemattomalta

---

²⁸⁵Thomson 1926, s. 117–118.

²⁸⁶Thomson 1926, s. 117.

²⁸⁷Thomson 1926, s. 121.

²⁸⁸Thomson 1926, s. 93–95.

²⁸⁹Thomson 1926, s. 122.

²⁹⁰MacDonald 1931, s. xix–xxi.

ammattisotilaalta. Hän arveli myös, että värväytyminen Labouriin oli suuri muutos aivan eri piireihin tottuneelle keikarimaiselle Thomsonille. Samalla tapaa uudet puoluetoverit tarvitsivat aikaa tottuakseen mieheen, jonka käytös ja puhetyyli erosivat heidän omastaan. Thomson oli kuitenkin uskollinen uudelle puolueelleen kuolemaansa asti. Yhteiskunnallisen valveutuneisuuden osoituksena hän toimi muun muassa Punaisessa ristissä ja Pelastakaa lapset -rahastossa.²⁹¹

Tulevan pääministerin ja Thomsonin ystävyys oli ilmeisen läheistä ja aitoa. Marthe Bibesco muisteli MacDonaldin kysyttäessä todenneen: ”Puristimme toistemme kättä, ja kuten Daavidilla ja Joonatanilla, se oli siinä.”²⁹² Ramsay MacDonaldilta jäikin runsaasti luonnehdintoja ystävästään jälkipolville. Hänen mukaansa buurisodan kauhuilla oli suuri vaikutus Thomsonin ajatteluun. Siviilien kohtalo niin Etelä-Afrikassa kuin ensimmäisen maailmansodan aikana Romaniassa kyseenalaistivat hänen mielessään sodan oikeutuksen.²⁹³ MacDonald kuvasi Thomsonin poliittista ajattelua seuraavasti:

Lordi Thomsonin politiikka ei säröillyt filosofisten epäröintien takia eikä henkilökohtainen ponnistus tai kunnianhimo tahrannut sitä. Hän uskoi ja palveli. – – Hän oli sosialisti, joka sai inspiraationsa kaikkien maiden massojen oloista. – – Hän ei rakentanut tarkkoja sosialistisia ajatusrakennelmia. Hän oli käytännön mies, jolla oli silmää nähdä, sydäntä tuntea ja päätä olla tyytyväinen vain kovan käytännön työn kautta.²⁹⁴

Pääministerin mielestä lordi Thomson oli ehdottomasti vahvistus Labourin lukumääräisesti vaatimattomassa ylähuoneen ryhmässä. Paroni sai erityistä kiitosta retoriikka- ja argumentaatiokyvyistään. Vuonna 1931 MacDonald kuitenkin katsoi, että parhaimman terän ja kypsyyden Thomson oli saavuttanut vasta toisella ministerikaudellaan 1929.²⁹⁵

---

²⁹¹MacDonald 1931, s. xviii–xxi.

²⁹²Bibesco 1933, s. 110.

²⁹³MacDonald 1931, s. xi, xv.

²⁹⁴MacDonald 1931, s. xix–xx.

²⁹⁵MacDonald 1931, s. xxiv.

Koska pääsy poliittisen vallan haltijaksi ei ollut onnistunut demokraattisten vaalien kautta, Thomson oli varmasti mielissään tilaisuudesta, joka hänelle tammikuussa 1924 avautui. Kabinettipaikka ilmailuasioista vastaavana ministerinä ja samalla aatelistarvo ja paikka ylähuoneessa oli varmasti yllätys – jopa MacDonaldin mielestä, vaikka hän käytännössä suorittikin valinnan.²⁹⁶ Thomsonia oli povattu jopa ulkoministeriksi tai sotaministeriksi, mikä posti olisi komentoketjun mukaisesti antanut toimivaltuudet jakaa käskyjä Thomsonin entisille esimiehille – sotilaille, joista niin moni oli paheksunut Thomsonin ratkaisua jättää armeija sekä valita politiikka ja työväenpuolue.²⁹⁷

Marthe Bibesco valotti ystävänsä ajattelua aristokratiasta. Vain Britanniassa oli oikeasti elävä aristokratia, jossa ansioitunut mies korotettiin perinnölliseksi pääriksi, mutta jälkeläiset vanhinta poikaa lukuun ottamatta jäivät aatelittomiksi. Tämä oli toisin kuin mannermaalla.²⁹⁸ Perinnöllisyyttä puolusti myös periaate, jonka mukaan kuninkaallista kiitollisuudenosoitusta ei voinut rajoittaa ajallisesti: niin kuin amiraali Nelsonin saavutukset Trafalgarissa olivat kestäviä, niin Nelsonin mahdollista jälkeläistäkin olisi ollut syytä kunnioittaa. Ihmiselo oli niin lyhyt ja rajallinen. Ruhtinattaren omien ja Thomsonin ajatusten erottaminen toisistaan on mahdotonta, mutta näin vakuutti Marthe Bibesco Thomsonin ajatuksenkulun juosseen, kun hän matkusti Lontooseen valitsemaan uutta arvonimeään.²⁹⁹ Thomson oli muistellut itseksen Anatole Francen *Pingviinisaaren* päätössanoja: ”Englanti tulee siirtymään sosialismin alaisuuteen, mutta sen monarkia, sen lordit ja vieläpä tuomarinperuukit tulevat säilymään.”³⁰⁰

Aatelistarvon nimellisenä lisämääreenä tuli olla jokin paikkaa ja mahdollisuuksien mukaan tuleva pääri sai mahdollisuuksien mukaan sen valita. Thomson neuvotteli romanialaisen ystävänsä kanssa siitä, minkä paikanmääreen hän valitsisi aatelistarvolleen. Yllättävää ei liene, että Thomson valitsi paikan Bedfordshiren kreivikunnassa, jonne ilmalaivojen valtiollinen kehitystyö oli sijoitettu. Tarkempi määre

---

²⁹⁶MacDonald 1931, s. xxii.

²⁹⁷Bibesco 1933, s. 114.

²⁹⁸Nk. courtesy-arvonimet ja -epiteetit eivät lain mukaan tehneet kantajastaan aatelista. Vanhimmat pojat saattoivat käyttää jotain isänsä alemmaa aatelistarvoa, jos sellainen oli. Samalla tavoin nimellisiä titteleitä olivat herttuoiden ja markiisien nuorempien poikien käyttämä lord-etuliite sekä herttuoiden, markiisien ja jaarlien tyttären lady-nimitys.

²⁹⁹Bibesco 1933, s. 116–117.

³⁰⁰Bibesco 1933, s. 117.

Cardington kuulemma äännesultaankin ”kumahteli kuin kello”. Mikään uusi asia moisten asioiden mielessä pyörittely ei Thomsonille ollut, hän oli jo lapsena harjoitellut kutsumalla äitiään kirjeissään ”Madame la Comtesse de Sous-Bois’ksi”, perheen omistaman Underwood-tilan mukaan Cheltenhamissa.³⁰¹ Bibescon mukaan MacDonald oli kiusoitellen tarjonnut ystävälleen varakreivin arvoa, jonka Thomson oli torjunut: ”Paronius on ihan tarpeeksi paha sosialistiministerille.”³⁰² Marthe Bibesco sai itsekin maistaa tilanteen erikoislaatuisuutta: ruhtinatarta kiusasivat ”hyttyset” eli lehtimiehet, jotka paloivat halusta saada lausuntoa ruhtinattaren ”bolševikkiystävästä”, josta oli yhtäkkiä tullut lordi.³⁰³

Ruhtinatar Bibesco sai runollisilla korkeisiin sfääreihin yltäneillä kielikuvillaan toteuttaa kirjallista intohimoaan kun Thomsonin lopullinen sijoituspaikka hallituksessa tuli muistelmassa käsittelyn alle. Thomson oli ruhtinattaren mukaan ”aikuinen Peter Pan”, joka tuolta kaikkein nykyaikaisimmalta ministerinpostilta käsin ”hallitsi taivasta”, ”yli pilvien päättymättömien teiden”.³⁰⁴ Nämä poeettiset jälkikaiut saivat ehkä selityksensä, kun tiedämme mikä ruhtinattaren ystävän kohtaloksi oli koitunut.

Cardingtonin paroni Thomson saavutti kohtalonsa lokakuun 5. päivänä 1930 ilmalaiva R101:n syöksyttyä maahan Beauvais’ssa, Ranskassa. Tuho johti Thomsonin 1924 aloittaman Britannian ilmalaivaohjelman keskeyttämiseen.

4.5 Muut Labour-lordit

Sekaannusta on aiheuttanut Britannian poliittisten virkanimikkeiden vanhakantaisuus: kaikkien lordi-alkuisten virkojen haltijat eivät suinkaan olleet aatelisia, koko politiikan huippu oli kuorrutettu lordi sillä ja tällä ja muilla hienoilla titteleillä. Olihan pääministerikin *First Lord of the Treasury* ja valtiovarainministeri *Second Lord of the*

---

³⁰¹Bibesco 1933, s. 117–118.

³⁰²Bibesco 1932, s. 153, Bibesco 1933, s. 115–16.

³⁰³Bibesco 1932.

³⁰⁴Bibesco 1933, s. 114.

Treasury. Usein virat olivat säilyttäneet perinteisen asemansa valtiollisessa protokollassa, mikä saattoi joissain tapauksissa tarkoittaa korkeampaa nimellistä statusta kuin tehtävä edellyttäisi. Esimerkkinä vaikkapa Lord *Privy Seal*, jonka nimi tuli siitä, että kyseinen kruununvirkamies piti hallussaan kuninkaan henkilökohtaista sinettiä. Vuoden 1884 laki valtakunnansinetistä (*Great Seal Act*) teki pienen valtakunnansinetin käytännössä tarpeettomaksi, muttei lakkauttanut virkaa. Kunnianarvoisa virka on nykyäänkin salkuton ministeri hallituksessa, ja yleensä siihen on ollut liitettyä hallitusryhmän johtotehtäviä parlamentissa.

Alahuoneen hallitusryhmää johtanut J. R. (John Robert) Clynes oli Labour-hallituksen Lord *Privy Seal*.³⁰⁵ Tarpeettomaksi käynyt sinetti oli kuitenkin edelleen viran tunnuksena, ja Clynes sai *kissing hands*³⁰⁶ -seremoniassa kuninkaalta vastaanottaa sinetin kuluneessa nahkasalkussa. ”Se näyttää melkein yhtä vanhalta kuin itse historiallinen kuninkaallinen sinetti”, Clynes sanoi kuninkaalle. Marraskuussa hallituksen vaihtuessa käyttämätön sinetti olikin sijoitettu uudenkiiltävään nahkasalkkuun, minkä Clynes pani merkille.³⁰⁷ J. R. Clynes muistelmissaan näytti arvostavan ”sinekyrimäisen”³⁰⁸ virkansa pitkää historiaa ja yllättyi siitä, miten vähän seremonioita siihen liittyi; hän huomautti myös, että oli ollut ”hänen velvollisuutensa ottaa paikka hierarkiassa ennen kaikkia Yhdistyneiden kuningaskuntien herttuota.”³⁰⁹

4.5.1 Meriministeri Chelmsford

The Times oli saanut vihiä, että meriministeriön johtoon tulisi jo ylähuoneessa istuva ”arvostettu virkamies”, Chelmsfordin nimi paljastettiin seuraavana päivänä. Lehti luonnehti Chelmsfordin nimityksen osoittavan Labour-hallituksen muodostamisen

---

³⁰⁵Hän oli ammattiyhdistystaustainen kansanedustaja, joka oli puolueen puheenjohtajan johdattanut joukkonsa vuoden 1922 voitokkaiisiin vaaleihin, mutta hävisi niukasti MacDonaldille vaalien jälkeen.

³⁰⁶Ministerinpestin virallinen alku, jossa hallitsija vastaanottaa hallituksen jäsenet ja tärkeimmät ministerit vastaanottavat viran tunnukset, kuten sinetin. Vuonna 1924 ei kuningasta enää suudeltu kädelle.

³⁰⁷Clynes 1938, s. 21–22.

³⁰⁸*Sinekyryri*-viralla tarkoitetaan usein korkealla statuksella ja palkkauksella varustettu tehtävä, johon liittyi vähän työtä ja velvollisuuksia.

³⁰⁹Clynes 1938, s. 20–22.

”erikoislaatuisuutta”.³¹⁰ Chelmsford sai paikan meriministerinä, koska hänen arvovaltansa arvioitiin tarpeeksi suureksi amiraliteetin vaikutusvaltaa vastaan.³¹¹ Chelmsfordin nimitys voitiin siis kuvailla varotoimeksi vanhoillisia merilordeja vastaan. Etenkin pelättiin merivoimien komentajaa Beattyn jaarlia, joka siis istui ylähuoneessa. Sidney Webb jopa epäili, että merilordit olisivat voineet erota pelkästä ”kuvotuksesta”, jos ammattiyhdistyspolitiikosta olisi tehty meriministeri.³¹² Chelmsfordin mukanaolo kirvoitti kommentteja vasemman laidan mielenosoituksissakin. MP James Maxton (1885–1946) uskoi merilordien painostaneen, jotta saivat heille soveliaan päällikön amiraliteettiin.³¹³ Sidney Webb totesi jälkepäin, että kukaan ei voisi luulla hallituksen, jossa oli Haldane, Parmoor ja Chelmsford, ”tuhoavan imperiumia”. Sidney Webb oli tuntenut Chelmsfordin entuudestaan ja luonnehti tätä ”aidosti edistykselliseksi”. Hänellä ei kuitenkaan ollut mitään tekemistä Chelmsfordin valinnan kanssa, vaan taustalla oli Sidneyn käsityksen mukaan siis Haldane.³¹⁴ Birkenheadin mielestä Chelmsfordista tuli jopa luotettavampi kollega Labour-poliitikoille kuin toisesta vanhasta konservatiivista lordi Parmoorista.³¹⁵

Frederic Thesiger syntyi vuonna 1868 Lontoossa Chelmsfordin paronilliseen ja sotilaalliseen perheeseen; hänen isänsä oli kenraali, muun muassa brittijoukkojen komentaja vuoden 1879 zulu-sodassa. Isoisä oli ollut aikanaan toiminut lordikanslerin tehtävässä. Oxfordissa koulutettu nuorukainen hakeutui lakimieheksi ja päätyi lopulta siirtomaahallintoon korkeille paikoille Australiaan ja Intiaan. Omat ansiot riittivät nostamaan isältään vuonna 1905 perimänsä päärin arvon paroniluokasta astetta ylemmäksi varakuningaskautensa päätteeksi (Chelmsfordin paroni Chelmsford, Essexin kreivikunnassa³¹⁶). Kunniamerkeistä häntä koristivat K.C.M.G.³¹⁷ vuodesta 1906 ja G.C.S.I.³¹⁸ vuodesta 1916 alkaen.³¹⁹ Vuonna 1894 hän oli nainut Wimbornen parin

---

³¹⁰The Times 22.–23.1.1924.

³¹¹Cowling 1971, s. 369.

³¹²Webb 1925, s. 12.

³¹³The Times 11.2.1924.

³¹⁴Webb 1925, s. 13.

³¹⁵Lords Hansard 2.4.1925.

³¹⁶London Gazette 17.6.1921.

³¹⁷Knight Commander of the Order of the Saint Michael and Saint George, Pyhän Mikaelin ja Pyhän Yrjön ritarikunta.

³¹⁸Intian tähden suurkomentaja, Knight Grand Commander of the Star of India.

³¹⁹A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers 1900–1951, s. 143.

tyttären Francesin, jonka kanssa hänellä oli kuusi lasta. Vanhin poikansa ja perijänsä oli kuollut sodan aikana.³²⁰ Näin traagisella tapahtumalla ei voi olla lähtemättömiä vaikutuksia. Vastaamattomaksi jää, saattoiko tuollaisella traagisella tapahtumalla olla minkäänlaista osuutta siihen, että konservatiivinen Chelmsford liittyi työväenpuolueen hallitukseen – kabinettiin, jonka jäsenistössä pasifismi oli hyvin näkyvä osa aatemaailmaa? Hänen Intian varakuningaskauteensakin oli sisältynyt traaginen Jallianwala Baghin verilöyly Amritsarissa.

Varakreivi Chelmsford kuoli 64-vuotiaana 1. huhtikuuta 1933. Hän oli käytännössä vetäytynyt politiikasta MacDonaldin hallituksen kaatumisen jälkeen.

4.5.2 Siirtomaaministeri Arnold

Siirtomaa-asioiden junioriministeriksi valittu Sydney Arnold syntyi tammikuussa 1878 pörssimeklarin perheeseen. Sydney seurasi aluksi isäänsä rahamaailman palvelukseen. Poliittinen ura veti kuitenkin puoleensa ja liberaalisen puoleen kansanedustajaksi hänet valittiin 1912. Yhdeksän vuoden kauden jälkeen hän luopui paikastaan ja loikkasi samalla työväenpuolueeseen. Arnoldin kohdalla pettymys liberaalien kantaan asevelvollisuutta ja vapaakauppaa kohtaan oli päävaikuttimena päätöksessään liittyä puolueeseen vuonna 1922.³²¹ Parin vuoden kuluttua hän oli edustamassa uutta puoluettaan ylähuoneessa, arvonimellä Halen paroni Arnold, Chesterin kreivikunnassa.³²²

Beatrice Webb kutsui ”pikku-Arnoldia oikeaksi radikaaliksi ja vannoutuneeksi sosialistiksi”. Tämän julkisen persoonan hän paketoi sanoihin: ”yhteiskunnallisesti ajatteleva, uuttera, innostunut ja huomattavan kokenut poliittisesti”. Arnoldin epäsuosion hän panee ”merkityksettömän ja porvarillisen luonteen” piikkiin, lisättyä ”rönsyilevällä touhukkuudella ylähuoneen sisällä ja ulkopuolella”. Ehkä Beatricelle

---

³²⁰The Peerage.

³²¹Cline 1963, s. 64.

³²²London Gazette 12.2.1924.

negatiivista oli Arnoldin tunnustus, että ”hyvin käyttäytyvät” päärit tekevät ”olon kotoisaksi iltapäivän teepöydässä ja tupakkahuoneessa”. Etenkin kun Arnold oli tokaissut rouva Webbille: ”Sinä pitäisit siitä paikasta.”³²³

Lordi Arnold jatkoi ministerinuraansa MacDonaldin toisessa hallituksessa, jossa hän toimi *Paymaster-General* -tehtävässä kesäkuusta 1929 maaliskuuhun 1931.

Paroni Arnold kuului niihin rekryytteihin, joille puolue lopulta osoittautui pettymykseksi. Paroni Arnoldin lopullisena päätöksenä oli erota puolueesta vuonna 1938 vastalauseena puolueen linjaan, joka hänen mielestään oli johtamassa sotaan.³²⁴ Hän oli siis pasifisti loppuun asti. Arnold kuoli seitsemän vuotta myöhemmin 67-vuotiaana.

4.5.3 Rekryyttejä lisäävuksi

Russellin jaarli Frank (John Francis Stanley Russell, 1865–1931) oli ylähuoneen parhaita puhujia ja tärkeä apu ja tuki työväenpuolueelle. Hän oli aikanaan ollut syytettynä kaksinnaimisesta, mikä ajan yhteiskunnan moraalikoodistossa teki hänet soveltumattomaksi mihinkään korkeaan toimeen tai virkaan. Hän tiesi sen ja otti hallituksen ulkopuolelle jäämisen Sidney mukaan ilman katkeruutta.³²⁵ Aiemmin olemme nähneet, että Sidney Webbin arvio oli ehkä turhan ruusunpunainen.

Myöhemmin hän MacDonaldin toisella kaudella pääsi hallituksen jäseneksi, ei kuitenkaan kabinettiin. Hän kuitenkin menehtyi kesken hallituskauden. Lapsettoman jaarlin aatelisarvon peri hänen veljensä, filosofi Bertrand Russell. Russellin jaarli ei kuulunut maata omistavaan aateliin.³²⁶

---

³²³Webb, Beatrice IV, s. 137. Päiväkirjamerkintä 12.1.1928.

³²⁴Cline 1963, s. 151.

³²⁵Webb 1925, s. 15.

³²⁶Cannadine 1990, s. 541.

Herbrand Edward Dundonald Brassey Sackville, nimilitanian takana yhdeksäs De la Warrin³²⁷ jaarli, oli vain 23-vuotias ja aseistakieltäytyjä.³²⁸ Hänen isänsä oli ryvettynyt pankkiskandaalissa.³²⁹ Jaarlin äiti Muriel, työväenpuolueeseen suffragettitaistelujen aikana liittynyt aristokraatti, oli herättänyt kunnioitusta puolueen aktiivien keskuudessa.³³⁰ Poika seurasikin äitiään työväenpuolueen helmaan ja hallituksen todellisena juniorina sai toimia ylähuoneessa *Chief Whip* -tehtävässä. De La Warrin jaarli eteni ministeriksi toiseen MacDonaldin hallitukseen, mutta loikkasi konservatiiveihin sodan jälkeen ja työskenteli Churchillin hallinnossa 1950-luvun alussa.³³¹

De la Warrin lähin kollega oli häntä kokonaista 55 vuotta vanhempi paroni Muir-Mackenzie. Tämä puolestaan oli Haldanelle hyvin tuttu, olihan tämä vuosikymmentä aiemmin toiminut hänen alaisuudessaan lordikanslerinviraston pysyvänä valtiosihteerinä.³³² Virkamiesuran päätteeksi Kenneth Augustus Muir-Mackenzie oli ylennetty Delvinen paroni Muir-Mackenzieksi, Perthin kreivikunnassa.³³³ Hänen ainoa poikansa oli kuollut nuorena³³⁴, joten hänenkin kohdaltaan katkesi suora ketju ensimmäisen Labour-hallituksen aikaan ylähuoneessa. Muir-Mackenzie osoittautui luotettavaksi tukipilariksi, sillä hän jaksoi toimia puolueen parlamenttitehtävissä aina kuolemaansa saakka toukokuussa 1930, jolloin hän oli 84-vuotias.

Gorellin paronin rientäminen työväenpuolueen avuksi sai Beatrice Webbin ihmettelemään tämän motiiveja. Muuten arvio oli positiivinen: ”hyvin kasvatettu, konventionaalinen ja kirjallisuushenkkinen”. Kimberleyn jaarlin Beatrice tuomitsi ”vanhaksi, alkoholisoituneeksi ja muutenkin väärän väriseksi”.³³⁵

---

³²⁷Delawaren osavaltio Yhdysvalloissa juontaa nimensä suvun esi-isän mukaan.

³²⁸Cowling 1971, s. 369.

³²⁹Cannadine 1990, s. 541.

³³⁰Freepedia.

³³¹Cline 1963, s. 156.

³³²Haldane 1929, s. 261.

³³³London Gazette 29.6.1915.

³³⁴Pine 1972, s. 202. The Peerage.

³³⁵Webb, Beatrice IV, s. 137. Päiväkirjamerkintä 12.1.1928.

Näkyvimmäksi yhteiseksi nimittäjäksi huomaamme tosiasian, että työväenpuolueen hallituksen ylähuoneen edustajat olivat joko jo valmiiksi lordeja (Haldane, Parmoor, Chelmsford) tai sitten lapsettomia (Olivier, Thomson, Arnold). Näin heidän omat nimityksensä eivät olleet liikaa ristiriidassa Labourin perinnölliseen aristokratiaan kohdistaman vastustavan asenteen kanssa.³³⁶

Miksi sitten työväenpuolue onnistui saamaan 1920-luvulla kokeneita ja päteviä aristokraatteja riveihinsä? Miksi he halusivat tieteen tahtoen aiheuttaa suvulleen häpeää ja asettaa itsensä alttiiksi luokkapetturuussyytöksille? Näihin Cannadine tarjoaa selitykseksi ”julkeaa” opportunistia. Liberaalipuolueessa eikä konservatiiveillakaan löytynyt enää aristokraateille ruusuisia näkymiä poliittisen uran suhteen. Työväenpuolueessa oli pulaa lahjakkuuksista: vähemmän kilpailua, enemmän uramahdollisuuksia. Cannadine mukaan yhteistä monille heistä oli myös asemansa mukaisen tasoon nähden vaatimattomammat lähtökohdat, heidän oli jollakin elätettävä itsensä.³³⁷

---

³³⁶Clynes 1938, s. 45–46.

³³⁷Cannadine 1990, s. 539–542.

5 TYÖVÄENPUOLUEEN SUHTEET MUIHIN YLÄHUONEEN TOIMIJOIHIN

5.1 Puolueet työväenpuolueen oppositiona

5.1.1 Massiivinen konservatiivienemmistö

Kahden vanhan puolueen suhtautumisessa erona oli, että konservatiivit kylmän viileästi tunnustivat realiteetit Labour-puolueen ja sitä kannattavan kansanosan ajamien asioiden suhteen. Katkerat liberaalit taas suhtautuivat Labouriin aivan kuin ”tuhlaajapoikaan”.³³⁸ Konservatiiveilla oli halua osoittaa sympatiaa työväenpuoluetta kohtaan, jonka he nyt katsoivat olevan ”luonnollisen vastapuolen”.³³⁹ Kuitenkaan konservatiivipäätit eivät vielä maailmansotien välillä sisäistäneet odotusta, että vähemmistöhallituksella oli ”mandaatti lainsäädäntöohjelmansa läpiviemiseen”.³⁴⁰ *Toryilla* oli kuitenkin massiivinen päärijoukko, jota puolue ei voinut kontrolloida. Vaarana oli siis, että hallituksen esitys kaadettaisiin johdosta piittaamatta. Tätä pelättiin erityisesti syksyllä 1924 Irlannin rajakomission kysymyksen osalta.³⁴¹

Cowlingin mukaan konservatiiveilla oli kolme tärkeää pitkänajan tähtäimen tavoitetta vuosina 1920–24: Lloyd Georgen syrjäyttäminen, ”yhteiskuntajärjestyksen puolustajan aseman omaksuminen” (*defender of the social order*) ja työväenpuolueen tekeminen pääoppositiipuolueeksi. Nämä kaikki juontuivat Labourin voimallisesta esiintulosta ja vääjäämättömästä tilanteesta oli otettava kaikki irti minkä vain saattoi. Puolueen sisällä nämä pyrkimykset aiheuttivat kyllä ristivetoa.³⁴² Sinänsä työväestössä oli aina ollut konservatiiveja äänestänyt osa: joukko, joka oli luottanut sen eliittiin ja perinteiden

---

³³⁸Cowling 1971, s. 421.

³³⁹Cowling 1971, s. 406–407.

³⁴⁰Morgan 1975, s. 3.

³⁴¹Williamson 1991, s. 331.

³⁴²Cowling 1971, s. 1.

kunnioitukseen sekä ”patruunamaiseen” huolenpitoon työväestöstä.³⁴³ Vuonna 1883 Tory-vaikuttajien perustama *Primrose League* oli laajalle kaikkiin yhteiskuntaluokkiin ulottunut ja konservatiivista elämäkatsomusta levittänyt järjestö, joka toiminnassaan käytti mielikuvituksellisia arvonimiä ja rituaaleja. Martin Pugh on kiinnittänyt huomiota sen menestykseen massojen ”tottelevaisuuteen” ja ”hierarkkisuuteen” kasvattamisessa.³⁴⁴

Työväenpuolueen hallituksen vaikutuksia ei tietenkään osattu ennakoida. Derbyn jaarli pelkäsi jopa konservatiivien tuhoa, eli että liberaalit nousisivat Labourin päävastustajaksi.³⁴⁵ Lordi Birkenheadin silmiin kauhukuvana nousi mahdollinen työväenpuolueen viiden vuoden valtakausi. Taustalla oli ajatuskuvio, että sosialistihallituksen budjetti ja ohjelma tekisi siitä äänestäjäkunnan köyhälle osalle houkuttelevan eli uusissa vaaleissa työväenpuolueen enemmistö olisi mahdollinen.³⁴⁶

Cowling sanoo, että vuosien 1920 ja 1924 välisenä aikana konservatiivien sisällä käyty taistelu johtui enemmänkin menettelytavoista kuin politiikasta. Kaikki tähtäsi kuitenkin samaan ”vastarintaliikkeeseen sosialismia vastaan”.³⁴⁷

Konservatiivien päätös liberaaleille kohdistettavasta kuoliniskusta edellytti erinäisiä vakuutteluja työväenpuolueen suuntaan. Lordikansleri Cave patisti Haldanea liittymään työväenpuolueen hallitukseen. Kabinettsihteeri Maurice Hankey paljasti Baldwinin ohjeiden mukaan Haldanelle hallituksen puolustuspolitiikkaa. Edellinen meriministeri Leo Amery vakuutteli, että työväenpuolueen hallituksen kaatuessa liberaaleja ei nostettaisi valtaan. Toisaalta konservatiivit tyrmäsivät puheet oman puolueensa hallitukseen palaamisesta MacDonaldin hallituksen kaatuessa.³⁴⁸

Konservatiivien oppositiota oli ylähuoneessa johtamassa Kedlestonin markiisi Curzon, ristimänimiltään George Nathaniel (1859–1925). Takana hänellä oli massiivinen

---

³⁴³Jessop 1974, s. 31.

³⁴⁴Cannadine 1999, s. 126. Viittaukset Martin Pugh'n teokseen *The Tories and the people, 1880–1935*.

³⁴⁵Greaves 1961, s. 55.

³⁴⁶Greaves 1961, s. 55.

³⁴⁷Cowling 1971, s. 2.

³⁴⁸Cowling 1971, s. 409.

päärien enemmistö, jonka kaitsemisessa hänellä apunaan oli muun muassa Clarendonin jaarli,³⁴⁹ konservatiivien Chief Whip.³⁵⁰ Lordi Curzon tunnettiin kaikkea pompöösiä rakastavana, brittiläisen imperiumin suuruutta korostavien speaktaakkeleiden puolestapuhujana, suurimpana saavutuksena vuoden 1903 Delhin Durbar³⁵¹-juhlallisuuksien järjestelyt. Cannadinen mukaan Curzonin henkilökohtaisten ominaisuuksien sopimattomuus vain vahvisti jo laajalle levinnyttä käsitystä aristokraattien sopimattomuudesta pääministeriksi.³⁵²

Labour-puolueen nousu tuli vääjäämättä siirtämään painopistettä ylähuoneesta alahuoneeseen. Myöhemmin on arvioitu, että markiisi Curzonin epäonnistuminen pyrkimyksessään vallata puolueen ykköspalli ja pääministeriys vuonna 1923 nopeutti kehitystä. Nyt viimeistään oli selvää, ettei pääministeri voinut istua ylähuoneessa. Tapaus oli muutenkin kolaus perinnölliselle valtaeliitille.³⁵³ Tory-pääreistä myös Derbyn jaarlilla oli kannatusta, joka sekään ei kuitenkaan riittänyt.³⁵⁴

Hallituskauden aikana Curzonin perheestä loikattiin Labourin puolelle. Nuo mustat lampaat olivat hänen tyttärensä Lady Cynthia (1898–1933) ja tämän mies Oswald Mosley (1896–1980), jotka molemmat liittyivät työväenpuolueeseen vuoden 1924 aikana. Myöhemmin Mosley tuli tunnetuksi fasisipuolueen johtajana.

Stuart Ball on arvioinut, että konservatiivit olivat ”erittäin varovaisia” käyttämään massiivista ylähuoneen enemmistöään millään tavoin. He eivät halunneet antaa Labour-hallitukselle mahdollisuutta uudelleen nostaa esiin ”päät vastaan kansa”-populismia.³⁵⁵

---

³⁴⁹George Villiers (1877–1955), myöhemmin mm. Etelä-Afrikan kenraalikuvernööri ja Lord Chamberlain of the Household.

³⁵⁰Butler&Freeman 1969, s. 100.

³⁵¹Ison-Britannian kuninkaan virallinen (hovi)vastaanotto Intian keisarina.

³⁵²Cannadine 1990, s. 232.

³⁵³Mosley 1960, s. 288–289.

³⁵⁴Gilmour 1994, 593.

³⁵⁵Ball 2005, s. 161. Viittaus Ballin omaan artikkeliin ”Failure of an opposition? The Conservative Party in Parliament 1929-1931”. *Parliamentary History*, vol. 5 (1986), s. 85–6, 95.

Konservatiivit ottivatkin alussa kauttaaltaan suojelevan ja ymmärtäväisen otteen työväenpuolueen hallitusta kohtaan. Kuitenkin taustalla koko ajan käytettiin viivyttely- ja muita menettelytapakeinoja Labourin lainsäädäntötyön tukkimiseksi ja muuttamiseksi, etenkin valiokuntavaiheessa.³⁵⁶

Curzonin oppositiopolitiikka saikin ylähuoneessa täyden tunnustuksen Parmoorilta, joka katsoi markiisin panoksen etenkin Kansainliiton kysymyksissä olleen korvaamaton ylähuoneen debateissa.³⁵⁷ Myös Haldane ylisti Curzonin ja Salisburyn maltillista toimintaa oppositiojohtajina, mikä heijasti myönteiset vaikutuksensa Labour-hallituksen kohteluun ylähuoneessa.³⁵⁸

5.1.2 Vaa'ankielenä liberaalit

Arthur Ponsonby, vuonna 1912 vielä liberaalien kirjoissa, kirjoitti puoluettaan kohdanneista loikkauksista. Pääriksi ylentäminen oli vienyt heitä kohti Tory-puoluetta ja usein jälkikasvu oli jo täysin konservatiivista. ”Ylähuoneen ylevä ilmapiiri kyllä paransi heidät”, aikakauden ihmiset laskettelivat. Ponsonby jatkoi: ”Sosiaalinen paine on heille liian vahva. He alkavat hyvin pian tajuta, että radikaalit ajatukset ovat epäsoinnussa heidän uuden elinympäristönsä kanssa.” He joutuivat ”peittelemään tai hylkäämään edistykselliset ajatuksensa”, jos halusivat assosioitua eliittiin ja yläluokkaan. Muutoin heitä ”monin pienin tavoin” kohdeltaisiin yliolkaisesti. ”Monet murtuvat tämän kaltaisen paineen alla.”³⁵⁹

Kaksi kolmasosaa työväenpuolueeseen enemmän tai vähemmän assosioituneista pääreistä olivat vasta äskettäin olleet liberaalipuolueessa: Haldane, Acton, Gorell³⁶⁰, Muir MacKenzie, Kimberley, Russell ja Arnold.³⁶¹ Työväenpuolueen suhteellinen

---

³⁵⁶Ball 2005, s. 140–141.

³⁵⁷Parmoor 1936, s. 197–198.

³⁵⁸Haldane 1929, s. 328.

³⁵⁹Ponsonby 1912, s. 105–106.

³⁶⁰Liittyi puolueeseen virallisesti vuoden 1925 alkupuolella. Howell 2002, s. 324.

³⁶¹Williamson 1991, s. 324.

tahrattomuus sodan ja rauhan kiemuroissa oli suurin vetävä tekijä liberaaleille. Sosialismia liberaalikäännynnäiset oppivat lähinnä sietämään. Fabianeille ja pienelle joukolle konservatiiveja sosialismin aatteiden entistä voimakkaampi tuominen puolueen ohjelmaan oli kuitenkin merkittävä tekijä.³⁶² Elämänsä loppuun saakka Haldane harmitteli, ettei voinut osaltaan saattaa liberaaleja ja työväenpuoluetta sopusointuun, mikä olisi ollut niille luontaista.³⁶³

Loikkauksista huolimatta liberaalit olivat kuitenkin taustalla voimissaan – tiesivät, että hallituksen kohtalo oli heidän käsissään ja muut saivat siitä kuulla.³⁶⁴ Liberaalit eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä heidän tuellaan valtaan nousseiden Labour-poliitikkojen käyttäytymiseen. Kiitollisuudesta ei ollut tietoaakaan. Lloyd George dramatisoi huhtikuussa 1924: ”Liberalismi metsästetään tässä maassa, jos mahdollista, kuoliaaksi.”³⁶⁵ Labourin ja liberaalipuolueen välillä ei ollut todellista yhteistyötä koko vuotena.³⁶⁶ Haldanen loikkaus työväenpuolueeseen ja ”poliittisen ruumiin” paluu lordikanslerin kultakirjailtuun viittaan olivat liberaaleille asioita, joiden aiheuttaman ärsytyksen ja ihmetyksen he vain vaivoin peittivät.³⁶⁷ Asquith ei ollut uskonut, että Haldane liittyisi Labourin hallitukseen.³⁶⁸ Nyt hän povasi Haldanelle ja ”ex-Tory” Parmoorille ”helvetillistä aikaa ylähuoneessa”.³⁶⁹

”Jos työväenpuolueen hallitusta koskaan kokeillaan tässä maassa, kuten ennemmin tai myöhemmin on tapahtuva, sitä tuskin voisi kokeilla turvallisemmissa olosuhteissa”, Asquith oli kuitenkin arvioinut joulukuussa.³⁷⁰ Lausunnon taustalla kangasteli luottamus siihen, että Labour paljastaisi vähitellen oikean karvansa: Labourin yrittäessä hallita

---

³⁶²Cline 1963, s. 129.

³⁶³Haldane 1929, s. 343.

³⁶⁴Greaves 1961, s. 55.

³⁶⁵Thomson 1949, s. 378.

³⁶⁶James 1977, s. 188.

³⁶⁷Asquithin päiväkirjamerkinnot ja kirjeet Haldanelle; Birkenheadin kirjoitus Sunday Timesissa 3.2.1924. Hall&Martin 1996, s. 357–359.

³⁶⁸Cowling 1971, s. 350. Geo. V K 1918/67. Stamfordham siteerasi Asquithia kuninkaalle 19.12.1923. The Royal Archives, Windsor.

³⁶⁹Asquithin päiväkirjamerkintä 23.1.1924. Hall&Martin 1996, s. 357.

³⁷⁰Puhe liberaaliparlamentaarikkojen kokouksessa 18.12.1923. Asquith 1928, s. 209.

“sen sidonnaisuuksien ristiriitoja aiheuttava luonne tulisi näkyville”.³⁷¹ Cowlingin mukaan Asquith halusi tietysti oman liberaalipuolueen toimivan “edistyksen johtajina konservatiivista taantumuksellisuutta vastaan. Asquith ei antanut MacDonaldin muodostaa hallitusta pelkästään karistaakseen ”porvarillisen vastareaktion” epäilystä liberaalisen puolueen yltä. Hänellä oli oma agendansa. Hän odotti puolueensa pitävän ensin vaa’ankielenasemaa alahuoneessa ja vasta myöhemmin oli MacDonaldin uloshäätämisen vuoro, kun ajankohta olisi sopiva. Näin hän voisi sitten itse muodostaa hallituksen.”³⁷²

Työväenpuolueen puolella Thomasin, Clynesin ja Snowdenin laskuissa oli kaavailtu Lloyd Georgen varaan siltaa konventionaalisten radikaalien ja keskustaryhmittymän välille, johon liberaalit ja radikaalikonservatiivit voisivat liittyä. Cowlingin mukaan Haldanellekin oli kaavailtu näkyvää roolia noissa suunnitelmissa. Myös Greyllä oli tämän suuntaisia ajatuksia, sillä ehdolla, ettei Lloyd George olisi mukana. MacDonald taas halusi tehdä Labourista ainoan ja todellisen “edistyspuolueen”. Vuoden 1924 vaalit olivat tavallaan murskanneet liberaalit ja selkiyttäneet jaon Labouriin (“party of change”) ja konservatiiveihin (“party of resistance”).³⁷³

Liberaalienkin mottona oli kyllä “sosialismin vastustus” (resistance to socialism). Konservatiivejakin oli työntämässä lusikkaansa soppaan. Lordi Birkenhead oli eräs, joka halusi omalla johdolla muodostaa keskustapuolueen, johon konservatiivitkin sulautuisivat. Lordi Robert Cecil halusi tällaisen keskustapuolueen kosiskelevan jopa “kunnioitettavia työväenpuolueen johtajia”. Gladstone, Cowdray ja Maclean taas halusivat Greyin “progressiivisen liberaalipuolueen” johtajaksi.³⁷⁴ Tämä liberaalien jakaantuneisuus ja päättämättömyys palveli myös ylähuoneessa sekä Labourin että konservatiivien etua.

---

³⁷¹Cowling 1971, s. 350. Viittaus Royal Archives, Windsor GEO. V K 1918/67. Stamfordham siteerasi Asquithia kuninkaalle 19.12.1923.

³⁷²Cowling 1971, s. 350.

³⁷³Cowling 1971, s. 2.

³⁷⁴Cowling 1971, s. 1.

Edward Grey (1862–1933), varakreivi Grey, oli liberaalien johtajana ylähuoneessa lähes koko työväenpuolueen hallituksen ajan, vasta vähän ennen vaaleja Beauchampin jaarli otti vetovastuun. Greylla oli omat vastustajansa ja häntä oli yritetty kammata ylähuoneen johdosta.³⁷⁵ Haldanekin oli yrittänyt estellä, mutta Donald Maclean (eräs liberaalivaikuttaja) oli taivutellut hänet tehtävään.³⁷⁶ Hänen apunaan pääpiiskureina eli puoluekurin varmistajina toimivat lordi Denman³⁷⁷ ja sitten lordi Stanmore^{378, 379}.

Grey itse oli pettynyt, että konservatiivit luopuivat enemmistöstään ja jättäytyivät hallituksesta sivuun. Hän ei kuitenkaan havitellut konservatiivien ja liberaalien koalitiota, sillä vain vähemmistö kannatti sitä. Näin hän halusi turvata liberaalien olemassaolon.³⁸⁰

5.3 Piispat

Thomson oli kerran järjestänyt tutustumiskierroksen Westminsterin palatsissa katoliselle papille Arthur Mugnierille³⁸¹ ja kertoi mielellään anekdoottina tämän lausahdusta: ”Ei ole yllättävää, että Englannissa politiikka on uskonto, sillä sitä tehdään kirkoissa.”³⁸² Parlamenttitalon katedraalimaisuus olikin sitten varsin kotoista ylähuoneen ammattimaisille uskonnon harjoittajille, valtionkirkon korkeimmille johtajille, joille oli varattu oma kiintiö kansanedustuslaitoksessa. Muutenkin kuvasto ja symbolit muistuttivat taivasten valtakuntaa. Nämä hengelliset päärit eli anglikaanisen kirkon vanhimmat piispat istuivat valtaistuimesta lähinnä oikealla, samalla puolella hänen majesteettinsa hallituksen kanssa. Piispojen käyttämä pehmustettu punanahkainen penkki erottui käsinojistaan. Muutkin päärit saivat istua tilan salliessa

---

³⁷⁵Robbins 1971, s. 358–359.

³⁷⁶Cowling 1971, s. 234. Viittaa Macleanin kirjeeseen 24.1. 1923 Herbert John Gladstonelle, entiselle liberaal kansanedustajalle. 1st Viscount Gladstone Collection. British Library.

³⁷⁷Thomas Denman (1874–1954), entinen Australian kenraalikuvernööri.

³⁷⁸George Hamilton-Gordon (1871–1957).

³⁷⁹Butler&Freeman 1969, s. 113.

³⁸⁰Robbins 1971, s. 358–359.

³⁸¹Thomsonin tuttu Pariisin kirjallisista piireistä. Tunnetaan paremmin nimellä Abbé Mugnier (1853–1944) eli Mugnierin apotti.

³⁸²Bibesco 1932, s. 158.

tällä penkillä, mutta heidän puheiden pitoaan ja kommentointiaan näiltä paikoilta katsottiin alta kulmain.³⁸³

Valtionkirkon ja labour-liikkeen väliset suhteet olivat hiukan lämmenneet vasta viimeisten vuosikymmenien aikana. Työväenliikkeen ajamat sosiaaliset uudistukset eivät olleet aiemmin saaneet vastakaikua ylähuoneen piispoissa. Southwarkin piispa Cyril Garbett kirjoitti myöhemmin Yorkin arkkipiispana, että piispojen parlamentaarisen jäsenyyden oikeutuksena oli valtionkirkollisen asiantuntijuuden lisäksi toimia ”kristillisenä omantuntona”, mutta että piispat olivat hänen mielestään tässä epäonnistuneet. Tämä oli haitannut suuresti kirkon kuvaa työväestön keskuudessa.³⁸⁴ Vasta Labourin poliittisen vaikutusvallan laajeneminen oli saanut kirkolliset johtajat havahtumaan ja lukemaan poliittisen tilanteen oikein.³⁸⁵ Anglikaanisen kirkon ja vapaiden suuntien keskuudessa oli ollut yhteisorganisaatioita muun muassa sosiaalisten kysymysten osalta, ja nämä olivat piispoja ja työväenliikkeen johtajia lähentäneet. Toiminnalla oli kaiken aikaa ollut Canterburyn arkkipiispan tuki.³⁸⁶

George Lansbury peräänkuulutti arkkipiispalta kollegoineen liittymistä työväenpuolueen rinnalle kun Labour-hallituksen aika oli koittamassa, ”sillä se olisi heidän herransa tahdon symbolinen ilmaus.” Hän jatkoi vielä, että ”nyt oli jumalan antama hetki kirkkojen astua maapallon raskautettujen rinnalle, nousta työväenliikkeen mukana tänä taistelun päivänä.”³⁸⁷ Englannin kirkossa vaikutti näihin aikoihin niin kutsuttu *Life and Liberty Movement*, joka mahdollisti työväestön osallistumisen myös kirkolliseen keskusteluun. Liikkeen tarkoituksena oli uudistaa kirkkoa ja sivistää maallikkojäseniään. Moni Labourin jäsen toimi liikkeessä, kuten satamatyöläisten keulakuva Ernest Bevin.³⁸⁸

Melko pian työväenpuolueen virkaanastumisen jälkeen kokoontuivat Englannin valtionkirkon molempien kirkkoprovinsien piispat ja papisto tahoillaan kokouksiinsa.

---

³⁸³Listowel 1996.

³⁸⁴Garbett 1954, s. 100–101.

³⁸⁵Clayton 1906, s. 80–82.

³⁸⁶Herbert 1929, s. 105.

³⁸⁷Daily Herald 5.1.1924.

³⁸⁸Iremonger 1948, s. 279–280.

Niistä eteläisemmän, Canterburyn, tapaaminen ei Timesin raportoiman perusteella ainakaan virallisissa puheissa keskustellut Labourin valtaannousun aiheuttamista vaikutuksista kirkon ja valtion asioihin. Canterburyssa askarrettiin enemmän kirkollisissa asioissa kuin Yorkissa, missä puheenvuorot olivat selvästi yhteiskunnallisempia ja poliittisempia luonteeltaan. Sen sijaan pohjoisen kirkkoprovinsin kokouksessa arkkipiispa Lang³⁸⁹ piti puheen vakuutellen itsensä ja kokouksen puolesta, ettei heidän taholtaan tunnettu pelkoa Labourin valtaannoususta. Langin mielestä oli luonnollista, että virallisen oppositioaseman saavuttanut puolue saisi koettaa hallitsemisen vastuuta. Tämä toisi puolueelle voimaa, maltillisuutta ja näkemyksen avaruutta. Arkkipiispan mielestä uuden hallituksen rauhanpolitiikka vetoaisi myös muiden kansakuntien työläisiin. Ahdistavan työttömyysongelman hoitoon uusi hallitus toisi uutta kokemusta ja pontevuutta. Hän toi esiin myös monien kokouksen maalaisedustajien toiveen, että hallitus ottaisi asiakseen myös maanviljelyn ongelmat. Hänen majesteettinsa hallitukselta vaadittiin Yorkissa toimia nuorison ”moraalisen rappion” ongelmaan ja kiitettiin hallituksen toimia Yhdysvaltain hallituksen kanssa alkoholijuomien salakuljetuskysymyksessä.³⁹⁰

Työväenliikkeen asioihin myötämielisesti suhtautuviin piispoihin oli edeltävien vuosikymmenten varrella luettu Brooke Westcott (Durham), Charles Gore (Oxford), Edward Talbot (Winchester) ja Lontoon Arthur Winnington-Ingram.³⁹¹ Oxfordin piispa Charles Gore (1853–1932) oli merkittävä anglikaanisen kirkon teologi, joka vuonna 1919 kirjoitti William Templelle haluavansa erota piispanvirasta, minkä hän toteuttikin myöhemmin sinä vuonna. Hän halusi myös liittyä työväenpuolueeseen.³⁹² Historiallisen Carlislen katedraalin tuomiorovastina toimi Hastings Rashdall, utilitaristinen filosofi, joka oli *Christian Social Unionin* jäsen, ja Daily Heraldin piti häntä omana miehenään. Hän joutui eroamaan terveydellisistä syistä maaliskuussa 1924 ja kuoli myöhemmin samana vuonna.³⁹³

---

³⁸⁹Cosmo Gordon Lang (1864-1945). Yorkin arkkipiispa 1908–1928, sen jälkeen Canterburyn arkkipiispana vuoteen 1942 saakka.

³⁹⁰The Times 7.–8.2.1924.

³⁹¹Clayton 1906, s. 84.

³⁹²Charles Goren kirje Templelle 11.1.1919. Iremonger 1948, s. 262.

³⁹³Daily Herald 14.3.1924.

Southwarkin piispa oli ollut pappina aikanaan Portsean työläisalueella. Ilmeisesti sieltä hän ammensi selityksensä lisääntyneelle ”vallankumoukselliselle toiminnalle”, jota hän kommentoi työväenpuolueen hallituksen eroa seuranneena päivänä julkaistussa kirjoituksessa, varmasti *Zinovjev*-kirjeen³⁹⁴ jälkimainingeissa. Hän ei uskonut syyksi lisääntyntä agitaatiotoimintaa, vaan haki perusteet sosiaalisista syistä, kuten työttömyydestä, asunto- ja työoloista.³⁹⁵

Lordikansleri Haldane oli omien sanojensa mukaan ”kirkoista irtaantunut”, mutta piti yllä läheisiä henkilökohtaisia suhteita anglikaanisen kirkon johtohenkilöihin.³⁹⁶ Hänen vanhempansa pelkäsivät mahdollista anglikaanisen kirkon vaikutusta poikaansa.³⁹⁷ Haldanet olivat baptistiperhe, ja lapsia ei ollut kastettu. Richard oli suostunut kyllä kastettavaksi, mutta rituaalin päätteeksi hän oli seurakunnalle ilmoittanut, että hän ei tulisi olemaan missään tekemisissä kirkon kanssa. Hänen mukaansa perhe oli ottanut tilanteen tyynesti vastaan.³⁹⁸

Pääreistä organisoitua uskontoa lähinnä oli lordi Parmoor, jonka läheisenä työtoverina oli kirkollisissa asioissa ollut Oxfordin piispa, Hubert Murray Burge (1862–1925)³⁹⁹. Hän päätyi Parmoorin uskotuksi noina tiivistunnelmaisina viikkoina, joina työväenpuolueen hallitusta koottiin. Entinen konservatiivipoliitikko haki piispalta neuvoa ja vahvistusta päätökselleen ottaa vastaan pesti poliittisen kirjon toiselta laidalta, työväenpuolueen lordipresidenttinä. Vahvistuksen hän saikin – piispa antoi hyväksyntänsä ystävänsä ministeriäikeille varoittaen kuitenkin samalla ääriyasemiston potentiaalisesta sekaantumisesta esimerkiksi omaisuudensuojaan vaikuttavaan lainsäädäntöön. Toiveikkaana hän uskoi Parmoorin voivan vaikuttaa Labourin ulko- ja rauhanpolitiikkaan.⁴⁰⁰

---

³⁹⁴Kommunistisen internationaalien puheenjohtajan nimiin pantu kirje Britannian kommunistiselle puolueelle, missä kehoitettiin aatetovereita valmistautumaan vallankumoukseen. Kominternin johdossa toimi tuolloin neuvostoliittolainen Grigori Zinovjev (1883–1936, alk. Ovsei-Gershon Apfelbaum).

³⁹⁵Southwarkin piispan puheenvuoro raportoitu Timesissa. *The Times* 5.11.1924.

³⁹⁶Haldane 1929, s. 342.

³⁹⁷Haldane 1929, s. 11.

³⁹⁸Haldane 1929, s. 21–23.

³⁹⁹Burge oli 1919–1925 ex officio myös *Clerk of the Closet* eli kuninkaallisen hovin korkein kirkollinen toimitsija.

⁴⁰⁰Oxfordin piispan kirje Parmoorille. Tammikuu 1924, tarkka päiväys puuttuu lähteestä. Parmoor 1936, s. 192–194.

Canterburyn arkkipiispa Davidsoniin⁴⁰¹ oli tehnyt suuren vaikutuksen MacDonaldin vaimostaan kirjoittamat muistelmat, ja arkkipiispa tunsu voivansa kirjoittaa uudelle pääministerille kirjan herättämistä ajatuksista. Helmikuun alussa lordi Parmoorin päivällisillä nämä kaksi miestä tutustuivat toisiinsa tarkemmin ja ilmeisen lämpimissä tunnelmissa.⁴⁰² Työväenpuolueen hallitusohjaksiin astumisen aiheuttama poliittinen draama oli kyllä saanut Canterburyn arkkipiispasta innokkaan seuraajan jo alusta pitäen: hän oli istunut alahuoneen lehtereillä peräti kuusi tuntia kuunnellen puheita ennen ratkaisevaa äänestystä, joka merkitsi työväenpuolueen hallituksen syntyä.⁴⁰³

William Temple (1881–1944), myöhempi Englannin kirkon johtaja,⁴⁰⁴ oli liittynyt työväenpuolueeseen alkuvuonna 1918. Se ei kuitenkaan estänyt häntä kohoamasta kirkon hierarkiassa. Vuonna 1921 kuningas nimitti hänet Manchesterin piispaksi liberaalien ja konservatiivien kokoomushallituksen pääministerin David Lloyd Georgen esityksestä. Alue oli Englannin teollisuuskeskuksia, jossa sosiaaliset kysymykset ja työväestön ongelmat olivat alituisesti läsnä. Yorkin Bishopthorpessa 21.11.1920 päivätyssä kirjeessä Cosmo Ebor⁴⁰⁵ toi tämän esille kirjoittamalla, että Templea tarvittiin lisäämään kirkon vetovoimaa työväestön keskuudessa nimenomaan Manchesterissa, jossa papisto oli pitkään ollut konservatiivista.⁴⁰⁶

William Temple ei kuitenkaan aivan ennättänyt ylähuoneen jäseneksi puolueensa päästyä hallitusvaltaan vuonna 1924. Virkaiältään vanhempien piispojen jäätyä eläkkeelle Templen vuoro tuli vasta heinäkuussa 1925. Hän oli kuitenkin vaikutusvaltaisimpia nuoria piispoja: arkkipiispa Davidson tarjosi Templelle huoneiston

---

⁴⁰¹Randall Davidson (1848–1930), Canterburyn arkkipiispana 1903–1928.

⁴⁰²Bell 1935, s. 1175–1176. Viittaukset Davidsonin kirjeeseen MacDonalldille 22.1.1924 ja Davidsonin päiväkirjamerkintöihin.

⁴⁰³Bell 1935, s. 1175.

⁴⁰⁴Yorkin arkkipiispa 1929–1942, lyhyt Canterburyn kausi vuoteen 1944 päättyi Templen kuolemaan.

⁴⁰⁵Useista Englannin kirkon piispoista käytetään myös latinalaisia muotoja eri tilanteissa; Ebor tarkoittaa yorkilainen ja vastaavasti Cantuar canterburylainen.

⁴⁰⁶Lang, Cosmo 21.11.1920. Iremonger 1948, s. 285–286.

Lambethin palatsin Lollards Towerista vuonna 1923.⁴⁰⁷ Davidson arvosti suuresti Manchesterin piispan suhteita työväenliikkeeseen.⁴⁰⁸

Manchesterin piispa Temple oli pettynyt MacDonaldin hallituksen loppusaldoon ja erityisesti sen Lähi-idän politiikkaan, ja tämä oli välittömänä syynä siihen, että hän erosi puolueesta seitsemän vuoden jälkeen. Tosin hän säilytti sympatiansa puolueen aatteita kohtaan, ja Labourin johtajat edelleenkin odottivat häneltä tukea.⁴⁰⁹

Canterburyn arkkipiispa oli tyytyväinen Labour-hallitukseen ainakin yhdessä suhteessa: se oli käyttänyt kirkollista patronaatti- eli nimitysoikeuttaan kirkon toiveiden mukaan.⁴¹⁰ Ehkäpä syytä voi hakea MacDonaldin taustasta. Pääministeri, jonka harteille valtionkirkon nimitykset kuuluivat, oli uskonnolliselta vakaumukseltaan presbyteeri. MacDonald oli kokenut tämän osan velvollisuuksistaan työlääksi ja kiusalliseksi.⁴¹¹

Kiistellyin nimityksistä oli Westminsterin kaniikki Barnesin valinta Birminghamin piispanistuimelle, joka oli hallituskauden ainoa piispallinen nimitys. Myöhemmin kyseenalaista julkisuutta muun muassa anglikaanisen kirkon katolisten elementtien vastaisesta kampanjastaan tunnetuksi tulleen Barnesin nimitys katsottiin nimitysjärjestelmän heikkoudeksi eikä pääministerin syyksi. Davidsonin elämäkerran kirjoittaja Sidney Darkin mukaan Barnes ei suinkaan ollut ensimmäinen vaihtoehto MacDonaldille, vaan tuli kyseeseen vasta muiden ehdokkaiden karsiuduttua. MacDonaldin silmissä Barnesin valintaa kyllä puolsi tämän sosiaalireformimyrönteisyys. Teologisesti liberaalina tunnettu arkkipiispa ei vastustanut nimitystä; vuosia aikaisemmin hän oli todennut, että arkkipiispan tuli olla vastuussa mahdollisista ”kerettiläisistä” nimityksistä.⁴¹²

---

⁴⁰⁷Iremonger 1948, s. 345–346.

⁴⁰⁸Iremonger 1948, s. 261.

⁴⁰⁹Iremonger 1948, s. 509–510. Cline 1963, s. 175.

⁴¹⁰Cowling 1971, s. 379. Viittaus H. A. L. Fisherin päiväkirjamerkintään 27.2.1924; Cab 39 of July 2 (Conclusion 19). Fisher oli liberaalipoliitikko ja sodanajan koalitiollahituksen opetusministeri.

⁴¹¹Marquand 1977, s. 307.

⁴¹²Dark 1929, s. 146–147, 214–215.

Piispallinen nimitys sai seremoniallisen vahvistuksensa Buckinghamin palatsissa 14. lokakuuta, kun edellä mainittu Ernest William Barnes vannoi uskollisuuden valan kuninkaalle.⁴¹³ Uusi Birminghamin piispa vetosi, ettei konservatiivinen papisto saarnoissaan iloitsisi vaalituloksesta, sillä nykyinen hallituskaan Parmooreineen ja Slessereineen⁴¹⁴ ei ollut kristinuskon vastainen.⁴¹⁵

5.4 Kuningas Yrjö V

Vaikea hallitustilanne oli saanut kuninkaan ja tämän yksityissihteerin etsimään soveltuvia ennakkotapauksia parlamentin hajottamisesta siinä kuitenkaan onnistumatta: ”Minun on käytettävä omaa harkintaani”, Yrjö V joutui toteamaan.⁴¹⁶ Stamfordham konsultoi asiassa Cavea ja Balfouria. Cowling arvelee että Asquith ja MacDonald eivät tienneet tästä mitään. George Lansbury kehotti 7. tammikuuta pitämään kuningasta ”näppinsä erossa piiraasta”⁴¹⁷, eli epäluuloa oli ilmassa molemmin puolin. Kuninkaan vastenmielisyys Labouria kohtaan oli vielä 1923 ollut voimakasta, kuten tuleva pääministeri Neville Chamberlain raportoi tyttärelleen keskustelustaan kuninkaan kanssa.⁴¹⁸

Kuninkaan kannasta oli vellonut monia arveluja, joista esimerkkinä George Youngerin⁴¹⁹ erinäiset suunnitelmat: hänen ensimmäinen vaihtoehtonsa tehdä MacKennasta⁴²⁰ pääministeri oli seurausta virhepäätelmästä, että kuningas olisi aloitteellinen eikä hyväksyisi työväenpuolueen hallitusta. Seuraavaksi Younger luuli,

---

⁴¹³The Times 15.10.1924.

⁴¹⁴Uskonnollinen Sir Henry Slessor (1883–1979) oli Labour-hallituksen Solicitor-General.

⁴¹⁵Daily Herald 1.11.1924.

⁴¹⁶Royal Archives Geo V K 1918. Kuningas ja Stamfordham tutkivat New Leaderia saadakseen johtolankoja MacDonaldin aikeista. Cowling 1971.

⁴¹⁷Daily Herald 7.1.1924.

⁴¹⁸Rose 1983, s. 328.

⁴¹⁹Leckien varakreivi Younger (1851–1929), unionistien puolueorganisaation puheenjohtaja 1916–1923.

⁴²⁰Reginald McKenna (1863–1943), muun muassa Asquithin sodanaikaisessa koalitiollahituksessa valtionvarainministerinä palvellut pankkimies.

ettei MacDonald saisi liberaaleilta virallista tukea hallitukselleen, mitä oletti kuninkaan vaativan. Asquith hallituksenmuodostajaksi olisi ollut tämän ajatuskuvion tuloksena.⁴²¹

Lopulta Yrjö V toimi perustuslaillisen monarkin tapaan tässä epätavallisessa ja uudessa tilanteessa. Hän pyysi alahuoneen enemmistön johtajan muodostamaan hallituksen ja odotti uuden hallituksen kohtalon ratkeavan alahuoneen äänestyksissä. Hän oli valmis tarvittaessa antamaan hallituksenmuodostajan paikan MacDonalldille. Epäilyksiin konservatiivien ja liberaalien painostuksesta kuninkaalla oli vastauksensa: majesteetti vakuutti MacDonalldille muodostavansa itse omat päätelmänsä.⁴²²

Kun vääjämätön oli edessä, ei liene yllättävää, että kuningashuone teki kaikkensa osoittaakseen uudelle hallitukselle mitä suurinta luottamusta ja lämmintä huomiota.⁴²³ Vakuuttelu oli molemminpuolista. MacDonald katsoi tarpeelliseksi irtisanoutua puolueensa ”ekstremisteistä”, sillä kuningas oli ilmaissut huolensa tapahtumista Royal Albert Hallin voitonjuhlista, jossa oli laulettu sekä *Marseljeesi* että Labourin virallinen hymni, ”Oi kuusipuun” melodialla esitettävä *Punalippu (Red Flag)*. MacDonald kertoi kuninkaalle panneensa oman ja ystäviensä arvovallan peliin, jotta ”Punalipun” laulaminen alahuoneessa oli saatu estettyä.⁴²⁴ Vihamielisyys kruunua kohtaan oli kuitenkin vahvinta ”periferiassa” eikä niinkään puolueen ytimessä.⁴²⁵

Yrjö V oli kyllä vanhoillinen sosialismin vastustaja, mutta hän halusi välttää konflikteja. Erityisenä huolenaiheena hänellä oli poliisin ja asevoimien koskemattomuus ja Intian kysymys, olihan hän Intian keisari.⁴²⁶ Ilmeisesti vain kerran pääministeri ei hyväksynyt kuninkaan aloitetta. Yrjö V olisi halunnut serkkunsa Connaughtin prinssi Arthurin (1883–1938) Lontoon *Lord Lieutenantiksi*⁴²⁷, jonka osuus oli pääasiassa seremoniallinen. Tosin tehtäviin kuului rooli uusien rauhantuomareiden nimitysprosessissa, minkä mahdolliset poliittiset ulottuvuudet saattoivat olla

---

⁴²¹Gladstone raportoi Donald Macleanille Youngerin sanoneen, että Stamfordhamin mielestä tämä oli hyvä ajatus. 12.1.1924. Add. MSS 46474 (Gladstone Papers). Cowling 1971.

⁴²²Nicolson 1952, s. 385.

⁴²³Rose 1983, s. 328–329.

⁴²⁴Nicolson 1952, s. 386.

⁴²⁵The Times 1999, s. 214.

⁴²⁶Cowling 1971, s. 365.

⁴²⁷Lähinnä vastaa maaherraa, hallisijan edustaja maakunnassa.

sopimattomia kuningashuoneen jäsenelle. Ainakin se tarjosi sopivan selityksen pyynnön torjumiselle. MacDonald kuitenkin myös pelkäsi puolueväen kielteistä reaktiota kuninkaallisen prinssin nimitystä kohtaan.⁴²⁸

MacDonald hoiti suhteet hallitsijaan ”tahdikkaasti ja asianmukaisella vastuuntunnolla”, vanha hovikettu Haldane antoi jälkeensä tunnustusta. Haldanen suorittama ministereiden perehdyttäminen valtioapparaatin hienouksiin ja erityisyyksiin ei ollut pettänyt tuoltakaan osin.⁴²⁹ Hän oli jo aiemmin katsonut tarpeelliseksi muistuttaa MacDonaldia, että oli kymmenen vuotta ollut hänen majesteettinsa hallituksessa ja ”*pomp and circumstance*” ei ollut mitään uutta hänelle.⁴³⁰ Haldane oli sisarensa Bayn kanssa välittäjänä hovin ja hallituksen välisissä konsultaatioissa. Tuloksena olivat teekutsut, jotka koettiin sopiviksi tutustuttaa ministerit vaimoineen kuningasparille.⁴³¹ Haldanella oli pitkä historia hovimiehenä: muistelmissaan hän hyvin vuolassanaisesti kommentoi läheistä suhdettaan edesmenneeseen kuningas Edvard VII:een. He tapasivat niin työn kuin vapaa-ajan merkeissä: Haldanen itsensä mielestä hän oli läheisempi kuninkaalle kuin kukaan toinen poliitikko. Hän myös tunsu, että hän saattoi puhua majesteetille suoraan.⁴³²

Kuningas Yrjö V oli maanläheisempi ihminen kuin hänen isänsä Edvard VII oli ollut. Hänen serkkunsa, prinsessa Marie Louise (1872–1956), vertasi muistelmissaan kuinka Edvard VII oli vetänyt seurapiirit lähemmäksi kruunua, kun hänen poikansa taas identifioi itsensä aina vaatimattomamman alamaisensa kanssa.⁴³³ Kuningas kysyi suoraan MacDonaldilta viisi vuotta myöhemmin, kun toista työväenpuolueen hallitusta muodostettiin, oliko puolueen nimi oikeutettu eli oliko kukaan puolueen johdossa tehnyt raskasta ruumiillista työtä. MacDonald tyytyi vastaamaan vain omasta puolestaan myöntävästi.⁴³⁴ Kuningasperheessäkin oli toisaalta ”edistyksellisempiä” jäseniä tai toiselta kannalta ”mustia lampaita”. Milford Havenin markiisitar Victoria

---

⁴²⁸Rose 1983, 330.

⁴²⁹Haldane 1929, s. 328.

⁴³⁰Haldanen kirje MacDonalдилle 24.12.1924. Sommer 1960, s. 394.

⁴³¹Haldanen kirje äidilleen (tarkka päiväys puuttuu lähteestä). Sommer 1960, s. 400.

⁴³²Haldane 1928, s. 247–248.

⁴³³Marie Louise 1956, s. 193.

⁴³⁴Nicolson 1952, s. 435.

(1863–1950)⁴³⁵, kuningatar Viktorian tyttären tytär, oli tunnettu ”sosialistisista ja egalitaarisista mielipiteistään”.⁴³⁶

Britannian kuninkaallisilla oli aikaisemminkin ollut taito sulattaa jää ja kohdella arvoisenaan työväestön edustajia, kuten muurari ja parlamenttiedustaja Henry Broadhurst (1840–1911) sai tuntea jo 1800-luvun puolella. Walesin prinssi Albert (tuleva kuningas Edvard VII) oli itse saatellut vieraan tämän huoneeseen ja syyttänyt sitten takankin. Vieras oli myyty.⁴³⁷

”Palatsin atmosfäärillä” olikin Laskin mukaan suurempi vaikutus tiettyihin Labour-hallituksen jäseniin kuin kenelläkään vastaavan ajanjakson konservatiiviministereillä.⁴³⁸ Etenkin MacDonaldin romanttinen mielenlaatu sai tyydytystä kuninkaallisten palatsien ja linnojen suojissa.⁴³⁹ Laski arveli, että kahden ensimmäisen työväenpuolueen hallituksen johtomiehet nauttivat täysin siemauksin hoviseremonioista piittaamatta joidenkin kannattajiensa närkästyksestä.⁴⁴⁰ MacDonaldin kerrottiin sivaltaaneen erälle pääministerin innokkuutta ihmetelleelle: ”Houkutukset ovat niin suuret, etten voi teihin luottaa ja antaa teidän mennä”.⁴⁴¹

Kuningas ja kuningatarkin kantoivat myös huolta ministereiden puolisoiden sopeutumisesta hovielämään. Valtiovarainministerin Snowdenin vaimon aloitteesta rouvat kutsuttiin iltapäivävastaanotoille.⁴⁴² Kirjeessään kesäkuun 30. päivänä Sidney Webb totesi lakonisesti Rouva (Lucy) Noel-Buxtonin olleen ainoa ”Labour-naisista”, joka esiteltiin edellisessä hovitulaisuudessa.⁴⁴³ Työväenpuolueen ja kuninkaan välit kiinnostivat pitkin matkaa: Spectator-lehden päätoimittaja John Strachey oli pyytänyt Beatrice Webbiltä artikkelia Labour-hallituksen ja hovin suhteista. Beatrice kieltäytyi.

---

⁴³⁵Syntyjään Hessenin ja Reinin prinsessa. Mieheensä Battenbergin prinssi luopui saksalaisista ja vastaanotti brittiläisen arvonimen vuonna 1917. Edinburghin herttua Philipin isoäiti.

⁴³⁶Allison&Riddell 1991, s. 340–341.

⁴³⁷Rose 1983, s. 333. Kirjassa lainaus Broadhurstin omaelämäkerrasta.

⁴³⁸Laski 1938, s. 423.

⁴³⁹Rose 1983, s. 332–333.

⁴⁴⁰Laski 1938, s. 393.

⁴⁴¹Rose 1983, s. 331.

⁴⁴²Nicolson 1952, s. 389–390.

⁴⁴³Sidney Webb Beatrice Webbille 30.6.1924. Mackenzie 1978, s. 212.

Vastauskirjeessään Beatrice vakuutti arvostustaan kuningasta ja kuningatarta kohtaan, mutta valitteli tiedon- ja näkökulman puutettaan.⁴⁴⁴

Hallituskauden alussa oli kulissien takana ollut käynnissä ehkä triviaalilta tuntuva prosessi, jossa hoviunivormukysymystä pohdittiin kuumeisesti hovin ja hallitusten edustajien kesken. Kuninkaalle hovin asut ja asusteet olivat elimellinen osa ”monarkian rakennetta”.⁴⁴⁵ Nicolsonin mukaan kuningas oli tietoinen seremonian taian edellytyksistä – mystiikka ei sallinut epäyhtenäisyyttä eikä ”hällä väliä” -asennetta.⁴⁴⁶ Jälkeenpäin Clynes moitti MacDonalda, että tämä toimi hätiköimättömästi suostuessaan univormun käyttöön tietyissä tilanteissa. Lopulta Yrjö V:n ”omasta ehdotuksesta” univormusääntöä lievennettiin. Hoviunivormuissa uudelle hallitukselle annetut myönnytykset olivat kuninkaan ”merisotilaan mentaliteetin” tuntien anteliaita.⁴⁴⁷

Kansalla oli kuninkaansa kanssa ainakin jotain yhteistä: ”patologinen mielenkiinto” ministereidensä ulkoiseen habitukseen.⁴⁴⁸ Kiinnostusta riitti eri puolilla nyt vallan saleissa astelevien Labour-poliitikkojen puvustusta kohtaa. Olivierkin antoi lausunnon Daily Heraldille, jossa hän kehotti käyttämään ”kuninkaan ymmärtäväistä” tarjousta hyväkseen.⁴⁴⁹ Kaikki tämä oli tietysti osin kosmeettista, sellaista, minkä vain tarkkasilmäisimmät, kuninkaalliseen etikettiin perehtyneet huomasivat. Olivierkin kertoi käyttävänsä tarvittaessa aamupäiväunivormua, joka erosi täydestä hoviunivormusta siinä, että runsaat kirjailut olivat pelkästään kauluksessa ja hihoissa.⁴⁵⁰

Puvuille tuli käyttöä, sillä formaaliset perinteet täyttivät omalta osaltaan kalenteria: maaliskuun 11. päivänä oli ohjelmassa *levée* eli aamupäivävastaanotto St. Jamesin palatsissa, paikalla diplomaattikunta ja lordikansleri, Thomson, Olivier, sisä- ja

---

⁴⁴⁴Beatrice Webb John Stracheyille 9.5.1924. Mackenzie 1978, s. 203–204.

⁴⁴⁵Rose 1983, 330–331.

⁴⁴⁶Nicolson 1952, s. 391.

⁴⁴⁷Clynes 1938, s. 24–25. Webb 1925, s. 11.

⁴⁴⁸Rose 1983, s. 331.

⁴⁴⁹Daily Herald 1.2. ja 6.2.1924.

⁴⁵⁰Daily Herald 6.2.1924.

siirtomaaministerit sekä Chelmsford.⁴⁵¹ Kuninkaan toinen levée oli ohjelmassa heti viikon kuluttua 18. maaliskuuta.⁴⁵²

Elettiin aikaa, jolloin oli kulunut vain muutama vuosi maailmansodasta, joka oli hävittänyt lukumääräisesti valtaosan Euroopan ruhtinashuoneista. Mannermaan vallankumoukselliset tapahtumat olivat palauttaneet mieliin ajatukset Englannin ”erikoislaatuisuudesta”, monarkiassa symboloituivat nostalgiset pysyvyyden ja jatkuvuuden tunteet, anti-bolševismi, patriotismi ja konservatismi.⁴⁵³ Perinteisesti monarkismi katsoi jokaisen maan hallitsijan yksityiseksi omaisuudeksi. Daily Herald mahtaili hallituskauden loppupuolella, että asiat olivat muuttuneet kun työväenpuolueen pääministeri oli näyttänyt, että ”valtion luonne oli muuttunut ainakin tässä maassa”.⁴⁵⁴

”Ennennäkemättömän suosituilla” monarkialla oli työväenpuolueen kannalta myös kääntöpuolensa. Laski näki, että tätä suosiota käytettiin vasemmistoa ja sen tavoitteita vastaan. Tällä hän tarkoitti sitä, että Labourin ajamia asioita katsottiin aina karsaasti ja epäiltiin niiden demokraattista kannatusta huolimatta siitä, että ne olivat olleet äänestäjien nähtävillä vaaleissa. Ylähuone ja monarkia näyttelivät tässä pelissä tärkeitä rooleja, sillä Labourin politiikan vastustus kumpusi ylähuoneesta. Kuningasta ”valtiosäännön suojelijana” käytettiin pelinappulana ja painostuskeinona hidastamaan kaikkea perusteisiin kajoavia uudistuksia vastaan. Hänen valtaoikeuksiaan yritettiin puolustaa, jotta niihin voitiin vedota tarpeen tullen. Ylähuoneen hylkäys jotakin ehdotusta kohtaan tulkittiin siten, että kuningas oli oikeutettu tarpeen tullen käyttämään hänellä vielä olevia valtaoikeuksiaan esimerkiksi hajottamalla parlamentin taikka eväämällä pääministerin pyynnön. Tätä perusteltiin siten, että on tarpeen saada valtuutus suoraan kansalta.⁴⁵⁵

Vuosina 1924–1925 järjestettiin Lontoon Wembleyssä suuri Brittiläisen imperiumin näyttely, johon osallistui kaikkiaan 58 maata. Sen rakentamisen aikataulu oli

---

⁴⁵¹The Times 12.3.1924.

⁴⁵²The Times 19.3.1924.

⁴⁵³Taylor 1999, s. 211–212.

⁴⁵⁴Daily Herald 20.9.1924.

⁴⁵⁵Laski 1938, s. 417–437.

pettämässä, mistä Yrjö V oli huolissaan. Hallituksen edustajat välittivät pystyttäjille kuninkaallisen huolen, joka osoittautui tehokkaaksi taikasanaksi, ja näyttely kyettiin avaamaan aikataulun mukaan. Lord Privy Seal käytti tapausta myöhemmin esimerkkinä siitä, miten kuninkaallinen väliintulo jälleen ”pelasti vaikean tilanteen”.⁴⁵⁶

Kuninkaan ja työväenpuolueen pääministerin välejä on pidetty erinomaisina. Kirjeessään äidilleen, leskikuningatar Alexandralle, kuningas vakuutti saaneensa Labour-pääreistä hyvän ensivaikutelman ja tähdensi, että heille oli ”annettava mahdollisuus ja kohdeltava heitä oikeudenmukaisesti”.⁴⁵⁷ Varakreivi Esherin mielestä kuninkaan täytyi olla pahoillaan MacDonaldin lähdöstä – ”radikaalit ja sosialistit ovat niin paljon mukavampia hallitsijoille kuin toryt”.⁴⁵⁸

Jo Wembleyn näyttelyssä kuningas oli maininnut Sidney Webville, että kukaan ei halua hallituksen kaatuvan seuraavan päivän äänestyksessä.⁴⁵⁹ Liberaalien varakreivi Esher kirjoitti pojalleen elokuussa, kuinka kuninkaan yksityissihteeri oli kertonut pitävänsä MacDonaldista ja veikannut hänen voittavan seuraavissa vaaleissa.⁴⁶⁰

Työväenpuolueen hallituksen lopullinen kaatuminen ja Tory-hallinnon paluu ei kirjoittanut kuninkaasta julkista reaktiota suuntaan eikä toiseen. Itse asiassa Yrjö V varoitti uutta hallitusta provosoimasta ja nöyryyttämästä oppositioon joutunutta työväenpuoluetta.⁴⁶¹

---

⁴⁵⁶Clynes 1938, s. 54.

⁴⁵⁷Kirje Yrjö V:ltä kuningatar Alexandralle 17.2.1924. Nicolson 1952, s. 388–389.

⁴⁵⁸Varakreivi Esherin kirje Maurice Brettille 5.11.1924. Esher 1938, s. 297.

⁴⁵⁹Sidney Webb Beatricelle 28.5.1924. Mackenzie 1978, s. 204–205.

⁴⁶⁰Varakreivi Esherin kirje Oliver Brettille 10.8.1924. Esher 1938, s. 294.

⁴⁶¹Rose 1983, s. 337.

6 LABOURIN JA ARISTOKRATIAN VÄLISET JÄNNITTEET

6.1 Aristokratian kritiikkiä

MacDonald oli asemoinut puoluettaan *The Socialist Review*'ssä jo ennen hallituskauttaan: "Labour ei kuulu mihinkään piiriin. Toivon, ettei se koskaan kuulukaan – – Labour tulee aina olemaan huono sosiaalinen matkija, mutta siitä saattaa tulla hyvä suunnannäyttävä."⁴⁶² Matkimisen ja suunnannäytön välisen suhteen määrittelyn aika oli nyt ovella.

Arthur Ponsonby oli kirjoittanut vuonna 1912 poleemisen tutkielman aristokratian rappiosta. "He ovat fyysisesti, moraalisesti ja älyllisesti rappeutumassa ja on täysi syy uskoa, että he ovat itse tietoisia siitä", kuului lohduton tuomio.⁴⁶³ "Uusaristokraattien" esiinmarssi ei ollut tuonut helpotusta. Ponsonbyn maailmassa hännystelijät ja pyrkyrit, jotka jäljittelivät oikeita aatelisia, olivatkin kaikista viheliäisimpiä, "roomalaisempia kuin roomalaiset itse".⁴⁶⁴ Hän olikin kritisoinut ankarasti omaa puoluettaan aristokratian mielistelystä ja ihannoimisesta.⁴⁶⁵

"Aristokraattinen syleily" eli seurapiirien turmeleva vaikutus poliitikkoihin oli Labour-puolueessa herkkä aihe, erityisen turmeltuneena tässä suhteessa pidettiin Daily Heraldin päätoimittajaa Hamilton Fyfea.⁴⁶⁶ Työväenpuolueen rahvas ilmeisesti tarvitsi hoitajaa tällaista vastaan ja sellainen oli esimerkiksi Beatrice Webb, jonka toimintaa on jälkeinpäin kuvailtu "immunisoinniksi aristokraattien syleilyä vastaan".⁴⁶⁷ Vastalääkkeenä voitiin käyttää myös yläluokasta lähtöisin olevia toimijoita, sillä aristokraatit olivat itse kaikkein immuuneimpia tuolle "aristokraattiselle syleilylle".⁴⁶⁸

---

⁴⁶²MacDonaldin kirjoitus *The Socialist Review*'ssa. Daily Herald 19.1.1924.

⁴⁶³Ponsonby 1912, s. 141.

⁴⁶⁴Ponsonby 1912, s. 145.

⁴⁶⁵Ponsonby 1912, s. 113.

⁴⁶⁶Cline 1963, 117.

⁴⁶⁷Lyman 1958, s. 232.

⁴⁶⁸Duff Cooper: *Old Men Forgot*, s. 125. London 1953. Viitattu teoksessa Cline 1963, s. 130.

Mutta ”immunisointi” ei suojannut ”edistyksellisiä” päärejä arvostelulta. Ponsonby siteerasi erään romaanihenkilön suuhun pantuja sanoja: ”En sääli ketään niin paljon kuin radikaalia pääriä, joka on pakotettu työskentelemään kuin neekeri lapion kanssa ja kaivamaan maata jalkojensa alta.”⁴⁶⁹ Ponsonby kritisoi tuollaista ajattelua ja hänen mielestään nämä muutamat päärit rohkeasti taistelivat ”demokratian puolella” ja auttoivat toiminnallaan hävittämään vanhentuneita valtaoikeuksia, jotka asettivat heidän säätynsä ”halveksunnan ivan ja vihamielisyyden kohteeksi”.⁴⁷⁰

Kaiken huipulla kimalteli tietysti kuningashuone. Sidney ja Beatrice Webb näkivät monarkiassa sosiaalisia haittoja, jotka välillisesti liittyivät aristokratiaankin: Hienostelevuuden lisääntymisen ja arkaaiset, orjamaiset etikettisäännöt kuninkaallisia kohtaan, jotka Webbit esittivät huonoina ja epätasa-arvoisina käytöstopoina ihmisyksilöiden välillä. Ennen kaikkea hovin tuoma status houkutteli paikalle yhteiskunnan sukuun tai omaisuuteen perustavaa yläluokkaa: työtätekevä kansa oli sen sijaan karkotettu kauaksi hovista. Webbit katsoivat, että tämä oli vaaraksi monarkialle. Sen olikin lähestyttävä kansaa säilyäkseen. Jos monarkia ei ”parantaisi tapojaan”, siitä saattaisi tulla epäsuosittu, ja se voisi nopeastikin kadota.⁴⁷¹

Myös Englannin valtionkirkko oli säilyttämässä luokkayhteiskuntaa. Se oli sisällyttänyt jumalanpalveluskaavaansa rukouksen ”koko nobiliteetin” puolesta, mihin aikalaisetkin kiinnittivät huomiota. Ponsonbyn pisteliään kommentin mukaan kaavaan kuului rukoilla aatelistolle ”armon, viisautta ja ymmärrystä”.⁴⁷² On kuitenkin huomioitava, että tapa oli käytössä jo ennen vuoden 1534 välirikkoa Rooman kanssa.⁴⁷³

Työväenpuolueen piirissä pidettiin selvästi menneen ajan ilmentymänä tapaa, jossa piireihin pääsyn eli säätykierron edellytyksenä oli ”aristokraattisten tapojen, tunteiden ja ideoiden omaksuminen”.⁴⁷⁴ Kuitenkin vastapuolen viekoitukset osoittautuivat vaikeiksi vastustaa. Työväenpuolueen huipulla mielet oli vallannut ajatus

---

⁴⁶⁹Lainaus ilmeisesti Anthony Trollopen (1815–1882) kirjallisesta tuotannosta. Ponsonby 1912, s.111.

⁴⁷⁰Ponsonby 1912, s. 111.

⁴⁷¹Webb, Sidney ja Beatrice 1920, s. 109.

⁴⁷²Ponsonby 1912, s. 134.

⁴⁷³Henderson 2003, s. 4.

⁴⁷⁴Daily Herald 20.3.1924.

mahdollisuudesta nähdä välähdyksiä maailmasta, josta nämä eivät tienneet mitään.⁴⁷⁵ Kuten konservatiivinen poliitikko ja historiantutkija Robert Rhodes James kiteytti, uudet vallanpitäjät nopeasti omaksuivat asemansa tavat ja ulkonaisen loiston, ”toivat töihinsä katsannon juhlallisuutta ja tapojen mahtailua, mitkä olivat soveliaita niille, jotka kantavat suurten kansakunnan ja mahtavan imperiumin kohtaloa.”⁴⁷⁶

6.2 Vallan seremoniat

Cannadinen mukaan kaikki seremoniat, jossain muodossa, vahvistivat konsensusta, naamioivat tai piilottavat konflikteja ja tukevat sekä hierarkiaa että yhteisöä. Tässä teoriassaan hän käyttää apunaan muun muassa Émile Durkheimin käsitteistöä.⁴⁷⁷ Cannadinen mukaan seremonia on itsessään näkyvä vallan muoto, ja valta kannattaa ottaa vakavasti.⁴⁷⁸ Loogisestihan tuosta on johdettava, että seremoniat tulee ottaa vakavasti. Seremoniat lisäävät varmasti ”tietoisuutta parlamentin mahdista”, joka on Cowlingin esiin tuoma käsite. Ne yhdistävät hänen mukaansa eri luokista tulleita poliitikkoja enemmän kuin ristiriidat erottivat heitä.⁴⁷⁹

Tammikuun 11. päivänä Daily Herald oli ottanut kärkevästi kantaa parlamentin seremonioiden hyödyttömyyteen. Lehti näki ne tyhjänä teatterina ja ”pakkopullana”. Labour-edustaja Jack Jones oli arvostellut päärejä, jotka olivat jääneet saapumatta ylähuoneen seremoniaan, jossa puhemiehen vaalin tulos sai hallitsijan vahvistuksen. Daily Herald oli toista mieltä ja totesi päärien ”osoittaneen hyvää arvostelukykä” kieltäytymällä asettumasta seremonioiden armoille.⁴⁸⁰ Tuleva pääministeri oli tuolloin uskonut optimistisesti, että ”seremonian henki” vain jalosti ääri­linjan miehiä ”uuden maailman pioneereina”.⁴⁸¹

---

⁴⁷⁵Cowling 1971, s. 366.

⁴⁷⁶James 1977, s. 470–475.

⁴⁷⁷Cannadine 1992, s. 15.

⁴⁷⁸Cannadine 1992, s. 17.

⁴⁷⁹Cowling 1971, s. 7.

⁴⁸⁰Daily Herald 11.1.1924.

⁴⁸¹Morgan 1987, s. 100.

Työväenpuolueen johtoporrasta taas pilkattiin armottomasti, kun he tahtoen tai tahtomattaan joutuivat lopulta sopeutumaan etiketin vaatimuksiin. Se ei voinut olla vaikuttamatta työväenpuolueen hallituksen kuvaan sekä kannattajien ja vastustajien silmissä.⁴⁸² Visuaaliset ärsykkeet osoittivat voimansa ihmisissä: työväenpuolueen johtajat seremoniaalisissa asuissaan joko lievittivät sosialismin peikkoa pelkäävien tunteita tai vaihtoehtoisesti ärsyttivät radikaaleimpia kannattajia.⁴⁸³

Clynesin mielestä Labourin ministerit eivät olleet hävenneet oppia “etiketin hienouksia”. Hän ymmärsi, että näyttävällä seremoniaalisella pukeutumisella oli esteettiset arvonsa, vaikka jatkuva vaatteidenvaihto vei aikaa ministerintehtävien hoitamiselta.⁴⁸⁴ Lord Privy Seal kehaisi myöhemmin, että monet vaatimattomammista oloista lähteneet Labourin kansanedustajat Buckinghamin palatsin virkoihin siirryttyään osoittivat täydellisempää käytöstä ja olemusta kuin heidän rikkaammista oloista lähteneet virkaveljensä.⁴⁸⁵ Itse hän myönsi olleensa joskus hukassa etiketin koukeroissa, mutta “toisin kuin tietyt poliittisen vastapuolen edustajat, ei hävennyt joutuessaan oppimaan uutta.”⁴⁸⁶

Daily Heraldissa irvailu jatkui hallitustaipaleen jälkeen syksylläkin: ”Tunteekohan kuningas itsensä aasiksi kantaessaan kruunuaan?” Kirjoittaja arveli, että vallan seremoniaaliset asut olivat omiaan enemmän ”herättämään hilpeyttä kuin kunnioitusta”.⁴⁸⁷

Pahiten koukeroihin kompastui terveysministeri John Wheatley (1869–1930), joka joutui naurunalaiseksi kollegojensa edessä, kun hän polvistui kuninkaan eteen ja suuteli tätä kädelle *kissing hands* -seremoniassa.⁴⁸⁸ Hän ei varmasti ollut ainoa uhri perinteiden hetteikössä, joissa ei sanojen merkityksille ollut enää välttämättä loogista seuraamusta.

---

⁴⁸²Taylor 1999, s. 217.

⁴⁸³James 1977, s. 189.

⁴⁸⁴Clynes 1938, s. 25.

⁴⁸⁵Clynes 1938, s. 24–26.

⁴⁸⁶Clynes 1938, s. 24.

⁴⁸⁷Daily Herald 10.11.1924.

⁴⁸⁸Beatrice Webbin päiväkirja 19.1.1924. (väärin päivätty). Cowling 1972, s. 359.

Monet nauttivat uudesta asemastaan, seremonioista, kaikesta valituksestaan huolimatta. Clynes kertoi muistelmissaan laveasti ja innostuneen ihmetyksen vallassa Britannian poliittisen vallan ulkoisista puitteista. Paljon mustetta kuitenkin kului Labourin toiminnan selittämiseen suhteessa kaikkeen tähän etiketin vaatimaan toimintaan.⁴⁸⁹

Työväenpuolueen ensimmäiset hallitukset olivat korostetun nöyristeleviä valtaistuinta kohtaan ja innolla mukana sen rituaaleissa ja monarkian symbolien näytöksissä. Sen johtajille itselleen tämä asenne todisti puolueen kypsyyttä ja kuntoa hallita noissa perustuslaillisissa oloissa.⁴⁹⁰ Jopa sotaministeriksi astunut entinen ammattiyhdistysjyrä Stephen Walsh oli pannut kenraalien epäilykset ojennukseen vakuuttamalla uskollisuuttaan kuninkaalle.⁴⁹¹

6.3 Seurapiirien karikot

Austen Chamberlain⁴⁹² aikoi huvittuneena seurata luokkatietoisuuden kehittymistä kabinetin jäsenten välille – sellaiset kuin Haldane ja Chelmsford yhdellä puolella ja Red *Clydeside*-radikaalit⁴⁹³ Shinwell⁴⁹⁴ ja Wheatley toisella. Työväenpuolueen kabinettilordit olivat hänen mukaansa aivan liian helppo maali.⁴⁹⁵

Hallitukseen menon varmistuttua Lord Privy Sealin täytyi vakuutella äänestäjilleen, jotka reagoivat hurraten: ”Minusta ei tule lordi sitä, tätä tai tuota. Työni on muuttunut,

---

⁴⁸⁹Clynes 1938, s. 20–27, 45–47.

⁴⁹⁰Taylor 1999, s. 209.

⁴⁹¹Haldanen kirje äidilleen (tarkka päiväys puuttuu lähteestä). Sommer 1960, s. 400.

⁴⁹²Konservatiivipoliitikko, joka vuotta myöhemmin sai Nobelin rauhanpalkinnon työstään Locarnon sopimuksen eteen. Pääministeri Neville Chamberlainin velipuoli.

⁴⁹³Skotlannin Glasgow’sta lähtöisin oleva ja aikakautta leimaava työväenpuolueen ammattiyhdistystaustainen radikaalisiipi.

⁴⁹⁴Emanuel ”Manny” Shinwell (1884–1986), kaivososaston apulaisministeri vuoden 1924 hallituksessa. Otti myöhemmin vastaan päärinarvon.

⁴⁹⁵Austen Chamberlainin puhe Jalokivi- ja hopeaseppien yhdistyksen illallisella Birminghamissa 27.1.1924. The Times 28.1.1924.

mutta Clynes ei.⁴⁹⁶ Halusipa Clynes tai ei, hän kuten muutkin ministerit löysivät itsensä hoviuutisista (*court circular*) aina kun seremoniat ja tapahtumat antoivat aihetta. Tähän tosiasiaan oli median edustajien helppo tarttua. *Reynold's News* –sunnuntaijulkaisussa Josiah Wedgwood kyseli provosoivasti: ”Täytyykö Labour-miesten illastaa herttuattarien kanssa?”⁴⁹⁷ Sosiaalisen elämän konventioiden noudattaminen ei ollut suosiossa, ainakaan silloin kun ne koskivat yhteiskunnan yläluokan kanssa seurustelua. Maaliskuussa terveysministerin rouva sai osakseen hurraahuutoja, kun jätti menemättä kuninkaan vastaanotolle.⁴⁹⁸

Haldane ei pitänyt pääministerin päätöksestä käyttää *Chequersia*, pääministerin maaseutuasuntoa. ”Keskiluokasta ponnahtaneet pääministerit viehättyvät *country-house* -elämästä, johon eivät ole tottuneet ja ovat alttiita viettämään siellä liikaa aikaa”, Haldane murisi omaelämäkerrassaan.⁴⁹⁹

Pääministerin lisäksi koko puolue oli nähtävästi vaarassa ”saastua” hienostoelämästä. Frances ”Daisy” Greville, Warwickin kreivitär (1861–1938), nimittäin tarjosi upean kartanonsa, Easton Lodgen Essexissä, työväenpuolueen käyttöön kokouspaikkana; Paikan suureellisuus ja lady Warwickin emännöyys kiusasivat Beatrice Webbiä, vaikka hän totesikin lady ”tunneperäisen” sosialismin olevan ”syvään juurtunutta” ja huolimatta ”iljettävästä” kasvatuksesta ja ”huikentelevaisesta” menneisyydestä⁵⁰⁰ Frances oli jalostunut ”arvokkaaksi, ennakkoluulottomaksi ja kansalaismieliseksi vanhaksi naiseksi”.⁵⁰¹ Miehelleen Beatrice kirjoitti, että hänen omatuntonsa mukaan Warwickin kreivittären kartanon prameus särähteli Labourin ”uskontunnustuksen” kanssa.⁵⁰²

Warwickin kreivitär oli vähän surkuhupaisastikin työväenpuolueen ehdokkaana Warwickin ja Leamingtonin vaalipiirissä. Vastaehdokkaana oli Anthony Eden,

---

⁴⁹⁶The Times 9.2.1924.

⁴⁹⁷Cline 1963, s. 117.

⁴⁹⁸Daily Herald 26.3.1924.

⁴⁹⁹Haldane 1929, s. 330–331.

⁵⁰⁰Tällä hän viittaa yleisesti tunnettuun ”julkiseen salaisuuteen”, että lady Warwick oli ollut yksi kuningas Edvard VII:n rakastajattarista.

⁵⁰¹Webb, Beatrice IV, s. 21–22. Päiväkirjamerkintä 7.4.1924.

⁵⁰²Beatrice Sydneylle 8.4.1924. Mackenzie 1978, s. 200.

myöhemmin pääministeriksi edennyt 26-vuotias tulokas, jota kreivittären aviomies Warwickin jaarlikin kannatti.⁵⁰³ Aikalaiset kyseenalaistivat kreivittären aatteen aitouden ja hänen persoonansa vilpittömyyden. Hänen epäiltiin etsineen jännitystä yltäkylläiseen elämäänsä. Puolueelle ja sen julkikuvalle kreivittären huomio muodostui jopa kiusalliseksi.⁵⁰⁴

Työväenpuolueen poliitikkojen seikkailut seurapiirien salongeissa saivat ulkopuolisten tarkkaavaisuuden heräämään. Chips Channon⁵⁰⁵ juoruili päiväkirjassaan MacDonaldin ja Thomasin Buccleuchin ja Athollin herttuattarille osoittamasta flirttailusta; Thomasin arkinen vaimokin unohtui kun tilaisuus tuli herttuattaren saattamiseen.⁵⁰⁶ Markiisitar Curzon tapasi pääministeri-ulkoministerin aina Buckinghamin palatsin kutsuilla, joihin hänen miehensä ei hänen mukaansa ulkoministerinä koskaan osallistunut. MacDonaldin hän koki olevan puolustuskannalla ja selittelevän läsnäoloaan noissa seurapiiritapahtumissa. Markiisitar totesi kolme vuosikymmentä myöhemmin: ” Miksi hän ei voinut myöntää nauttineensa Buckinghamin palatsin juhlista niin kuin me muutkin?”⁵⁰⁷ Pojan ja äidin välisessä kirjeenvaihdossakin syyllistyttiin pieneen juoruiluun: Haldane välitti Beatrice Webbin arvelut MacDonaldin ”puolueellisuudesta herttuattaria kohtaan”.⁵⁰⁸ Luokkapetturuussyytöksiä hipova kommentti oli ymmärrettävissä sitä taustaa vasten, että MacDonaldin erikoinen ystävyys Londonderryn markiisittaren kanssa oli laajoissa piireissä tunnettu.⁵⁰⁹ Pääministerin antautumista ylhäisön iloilille on luonnehdittu jopa nousukasmaiseksi.⁵¹⁰ Beatrice Webb oli näkevinään muutosta pääministerin arjessakin: ”J.R.M. on tullut aristokraattisemmaksi suhteessaan ministereihinsä.”⁵¹¹

---

⁵⁰³Cannadine 1990, s. 538.

⁵⁰⁴Cannadine 1990, s. 538–539.

⁵⁰⁵Amerikkalaislähtöinen konservatiivipoliitikko, seurapiirihai ja jälkipolvelle tarkoitettujen laajojen päiväkirjojen pitäjä.

⁵⁰⁶Merkitsemätön lainaus Chips Channonin päiväkirjasta. Rose 1983, s. 332.

⁵⁰⁷Curzon, Grace 1955, s. 223.

⁵⁰⁸Haldane kirje äidilleen (tarkka päiväys puuttuu lähteestä). Sommer 1960, s. 400.

⁵⁰⁹Morgan 1996.

⁵¹⁰Cannadine 1990, s. 228.

⁵¹¹Webb, Beatrice IV, s. 37. Päiväkirjamerkintä 2.9.1924.

7 VALLAN YTIMESSÄ

7.1 *The other place*

Yllä oleva on erityisesti Britannian parlamentista tunnettu kiertoilmaus tai lempinimi ”kilpailevalle” kamarille. Labourille ei siitä ”toisesta paikasta” ollut epäselvyyttä. Nyt siihen oli tarkemmin tehtävä tuttavuutta.

Vähemmistöhallituksen asema ja yleinen epäluulo saivat MacDonaldin kaitsemaan ankarasti joukkojaan ja katsomaan, että parlamentaarisen prosessin konventioita noudatettaisiin.⁵¹² Ylähuoneessa Labouria edustaneet päärit joutuivat kaikki koville, koska heidän piti vastata kyselijöille monista hallituspolitiikan kysymyksistä, joista he eivät olleet vastuussa tai yksinkertaisesti tienneet. Suurin osahan niin kabinetin jäsenistä kuin junioriministereistä oli alahuoneessa.

Hallitukset säästyivät ylähuoneen väliintuloilta kokonaisen vuosikymmenen 1920–30. Irlannin itsehallintolain ja Walesin kirkon valtiosta erottamisen koskevien lakien juntaamisten jälkeen vasta MacDonaldin toisen vähemmistöhallituksen ajama lakiehdotus hiilikaivoksista sai lordit tekemään voimalla väliintulon.⁵¹³ 1920-luvulle tultaessa ylähuone oli siis jo alistunut siihen, ettei se hylkää lainsäädäntöä alahuoneen tahdon vastaisesti. Ylähuoneen mandaattina oli toimia lakiesitysten korjaajana ja täydentäjänä, mikä funktio saattoi käytännössä rampauttaa tai heikentää lakeja. Tuollaisesta toiminnasta ylähuonetta oli kuitenkin vaikea saada tilille.⁵¹⁴

Ylähuoneen roolia keskustelufoorumina pidettiin yleisesti yhtenä sen tärkeimmistä tehtävistä. Aikataulumahdollisuudet, suuri asiantuntemus eri aloilla ja kiivaimman puoluepolitiikan puuttuminen ylähuoneesta antoivat mahdollisuuden syvälliseen ja

---

⁵¹²Worley 2005, s. 77–78.

⁵¹³Mackintosh 1962, s. 502.

⁵¹⁴Williamson 1991, s. 330.

monipuoliseen debattiin.⁵¹⁵ Keskustelua käytiin valtaistuinpuheesta eli hallituksen lainsäädäntöohjelmasta sekä kaikenlaisista hallituksen ja yksittäisten päärien esityksistä. Päärit voivat rajattomasti pyytää erilaisia suullisia ja kirjallisia vastauksia hallitukselta sekä virittää keskustelua tärkeistä aiheista.

Parlamentin pöytäkirjoista ei kuitenkaan selviä mitä salissa pidettyjen puheiden aikana oli tapahtunut. Poikkeaminen puhekonventioiden koukeroista tai sortuminen liian hyökkävään poliittiseen retoriikkaan oli altis ankaralle kollektiiviselle paheksunnalle ”shame!” ja ”order!” -huutoineen. Uusille tulokkaille kokemus saattoi olla lannistava.⁵¹⁶ Sinänsä järjestyksen ylläpito oli itsesäätelevää ja puheenvuoroja jaettiin kollektiivisesti *ad hoc*.

Longfordin⁵¹⁷ mielestä lordien debatit eivät olleet kovin dramaattisia vuosien 1911 ja 1945 välisenä aikana; pääasiallisena syynä voitiin pitää konservatiivien ylivoimaa.⁵¹⁸ Varakreivi Haldane piti ylähuonetta levollisena paikkana, jossa työskentely ei liikaa rasittanut, toisin kuin alahuonetta, joka ei hänen mukaansa useimmiten soveltunut yli 60-vuotiaille.⁵¹⁹ Kuitenkin Haldane painotti ylähuoneen tärkeää roolia keskustelufoorumina. Toisaalta vastaavien ministereiden puuttuminen vähensi substanssia näiltä keskusteluilta. Hänen mukaansa tämä esti ylähuonetta olemasta ”samalla askelmalla” kuin alahuone on.⁵²⁰

Labour-päärien ensimmäisiä puheita odotettiin varmasti mielenkiinnolla, olihan tämä ensimmäinen kerta kuin työväenpuolueen hallituksen toimia puolustettiin ylähuoneessa.

Helmikuun 14. päivänä Charnwoodin paroni (Godfrey Benson) nosti istuntosalissa keskusteluun Labourin ja sen pääministerin suhteet *Työväen sosialistiseen*

---

⁵¹⁵Listowel 1996.

⁵¹⁶Crewe 2005, s. 18–19. Antropologinen tutkimus 1990–2000 lukujen taitteen ylähuoneesta.

⁵¹⁷Frank Pakenham, Longfordin jaarli (irlantilainen aatelistarvo), oli istunut ylähuoneessa vuodesta 1945 Pakenhamin (myönnetty) ja Silchesterin (peritty) paronina. Hän oli koulutukseltaan historioitsija ja toimi aikanaan kolme vuotta ylähuoneen johtajana.

⁵¹⁸Longford 1988, s. 154.

⁵¹⁹Haldane 1929, 340.

⁵²⁰Haldane 1929, s. 307–309.

internationaaliin (Labour and Socialist International). Jo tuntemamme Northumberlandin herttua osoitti suurta mielenkiintoa ja halusi todistella saksalaisten ja heidän sosialidemokraattisen puolueensa (SPD:n) otetta internationaalista ja brittien Labour-puolueesta. Parmoor yritti parhaansa mukaan ”karkottaa pelot jalosukuisen herttuan mielestä” ja vakuutteli työväenpuolueen itsenäisyyttä.⁵²¹

Thomson sai heti kehuja maaliskuun 5. päivän puheestaan, joka oli Timesin mielestä ”taitava, älykäs ja kokonaisuudessaan vakuuttava”.⁵²² Hän oli ollut läsnä tietysti oman ministeriönsä asioissa, keskustelussa ilmavoimien tilanteesta. Siinä Thomson piti oman neitsytpuheensa, jossa osoitti hallitsevansa kaunopuheisesti kaikki konventioiden koukerot. Toki hän aloitti puheensa pyytämällä lordeja kohtelemaan lempeästi neitsytpuhettaan pitävää ”vasta-alkajaa”.⁵²³

Ensimmäisen hallituskauden jälkeen Thomson kantoi vastuuta ylähuoneessa oppositiopolitiikasta ja seurasi tarmolla silmäteränsä eli ilmalaivaohjelmansa edistymistä.⁵²⁴ Ruhtinatar Marthe Bibesco mukaan Thomson oli vaikuttamassa MacDonaldin politiikan kehitykseen, mikä vuotta myöhemmin ilmeni koalitiollahituksen muodostamisena.⁵²⁵ Thomson itse ei enää tapahtumaa ollut todistamassa.

Lord Olivier kärsi huono-onnisesti kurkkutulehduksesta pitäessään tärkeää puhettaan Intian politiikasta helmikuun 26. päivänä. Puheensa alussa hän mainitsi Curzonin aiemmin esittämien todistelujen uuden hallituksen edustajien puheenvuorojen ”kohteliaasta ja kärsivällisestä” kuuntelemisesta olleen tarpeettomia. Pitkäaikainen ylähuoneen ”toimintatapojen” tarkkailu oli tämän jo hänelle paljastanut.⁵²⁶ Kenties hän kuitenkin ajatteli Curzonin vakuuttelussa olleen pieni häivähdys alentuvuutta?

---

⁵²¹Lords Hansard 14.2.1924.

⁵²²The Times 5.3.1924.

⁵²³Lords Hansard 4.3.1924.

⁵²⁴Bibesco 1933, s. 122.

⁵²⁵Bibesco 1933, s. 143–144.

⁵²⁶Lords Hansard 26.2.1924.

Olivierin puhe oli pää-äänenkannattajalle suuri pettymys. Syypäänkin lehti löysi: ylähuone on lannistava paikka. Kertoipa vielä tarinaa menneisyydestä, jolloin eräs uusi pääri vertasi puheenpitämistä ylähuoneessa ”kuolleille puhumiseen soihtujen valossa”.⁵²⁷ ”Tylsä mitättömyys” oli joka tapauksessa Beatrice Webbin tyllykokonaisarvio ystävästään ylähuoneessa.⁵²⁸

Olivier oli kuitenkin päässyt ääneen jo kuutta päivää aikaisemmin, 20. helmikuuta. Ensimmäisenä uudesta Labour-kolmikosta oli tuolloin tulossa lordi Arnold, aiheena tullietuudet. Luonnollisesti hänelläkin oli retorisen arsenaalin keinot käytössä: aluksi oli huomioitava puheen luonne ja toivottava ymmärrystä yleisöltä. Olivier pääsi ääneen heti perään, kommentoidessaan asiaa Intian asioiden näkökulmasta. Devonshiren herttua sai lausua ystävälliset sanat kaksikon avauksesta istuntosalissa, kiinnittäen huomion erityisesti Arnoldin osoittamaan lukujen hallintaan.⁵²⁹

Parmoorin kalenteria täyttivät Kansainliiton asiat, niin ulkomailla kuin ylähuoneessakin. Ensimmäinen hänen johtamansa delegaatio matkusti Geneveen maaliskuussa. Hän myös arvosti entisen pääministeri Balfourin, nyt jaarlina, osallistumista Kansainliitosta käytyyn debattiin ylähuoneessa 24. heinäkuuta 1924. Eikä ihme, sillä Balfour tuntui asettuneen välittävälle kannalle kabinetin ja hallitusta oponoineiden Greyn ja Cecilin välissä.⁵³⁰

De la Warrin jaarli puhui ensimmäistä kertaa 20. helmikuuta uuden hallinnon jäsenenä. Hänen käytti hallituksen puheenvuoron lastensuojelusta käydyssä keskustelussa. Puheensa alussa hän vakuutti, että otti tehtävän vastaan ”todellisesta halusta palvella hallitusta, joka herättää niin paljon innostusta maan nuorisossa ja jonka politiikan hän koko sydämestään allekirjoitti.”⁵³¹

---

⁵²⁷Daily Herald 28.2.1924.

⁵²⁸Webb, Beatrice IV, s. 137. Päiväkirjamerkintä 12.1.1928.

⁵²⁹Lords Hansard 20.2.1924.

⁵³⁰Parmoor 1936, s. 213, 223. Lords Hansard 24.7.1924.

⁵³¹Lords Hansard 20.2.2012.

Eri parlamentin jäsenten pitämien puheiden määriä on laskettu Hansardin nettiversiossa, mutta niissä olevien epätarkkuuksien johdosta ei ollut syytä tarkkoja lukuja taulukoida. Ei liene yllättävää, että ylähuoneessa hallituksen politiikan puolustamisesta vastuussa olleet Parmoor ja Haldane olivat puhujatilaston kärjessä. Yhdeksän kuukauden saldo Parmoorilla lähestyi 700 puheenvuoroa. Jostain syystä hän ilmeisesti ei pitänyt puheita elokuun 7. päivän jälkeen ylähuoneessa.⁵³²

Labour-lordeista kokenein, kehäkettu Haldanekin, pääsi tosissaan puolustamaan hallituksen politiikkaa elokuun 4. päivänä, kun Donoughmoren jaarli istui hänen sijastaan villasäkillä. Siitä kirjautui peräti 64 puheenvuoroa.⁵³³

Kaksi päivää myöhemmin, elokuun 6:ntena, Haldane joutui kokemaan kiusallisimman hetkensä, kun Curzon yllättäen otti esille huhut Neuvostoliiton kanssa käydyistä neuvotteluista muun muassa lainapaketista. Puolustuskannalle joutunut Haldane joutui kiemurtelemaan tietämättömänä hallituksensa tekemisistä. Kumpi sitten olikaan kiusallisempaa: sen paljastuminen, ettei hän ollut kabinettinsa ydinjoukossa vai se, että hallituksensa oli järjestelemässä kommunistisen Venäjän kanssa yhteistyösopimuksia? Jälkimmäisessä tapauksessa parempi oli ehkä ollakin tietämätön. Samassa keskustelussa paikalla ollut Parmoor ei puuttunut hiillostukseen. Haldane ei tuntunut uskovan lordi Cecilin esille ottamaa lainatakuuta, koska hän vastasi ”ettei ole vastuussa kaikesta siitä mitä lehdissä on”. ”Ihmisluonto on rajallinen”, oli Haldanen kiittäus tietämättömydestään.⁵³⁴

7.2 Lainsäädäntöä ja Labour-lordien omia hankkeita

Labour-hallituksen lainsäädännön ja Labour-päärien omien hankkeiden etenemistä joudun esittelemään pinnallisesti, mutta runsain esimerkein. Oleellista tutkimukseni kannalta ei olekaan työväenpuolueen hallituksen ajamien yksittäisten asioiden kohtalo

---

⁵³²Lords Hansard, Sir Charles Cripps (contributions 1924).

⁵³³Lords Hansard, Mr Richard Haldane (contributions 1924)

⁵³⁴Lords Hansard 6.8.1924.

vaan niiden saamasta vastaanotosta välittyvä kuva Labourin ja sen päärien onnistumisesta ylähuoneessa.

Eräs Labour-hallituksen lainsäädäntötyön jalokivistä oli Wheatleyn johdolla koottu asuntotuotantolaki, joka pusertui ylähuoneesta läpi ilman lisäyksiä ja muutoksia, mutta vain ankarasti lobbaamalla. Maataloustyöntekijöiden palkasta päästiin sopuun vasta kun maatalousministeri luopui minimipalkkamääräyksistä lordien tahdon mukaisesti. Vuokralaisten häätämistä säätelevä laki taas oli täydellinen esimerkki laista, joka muuttui oleellisesti päärien käsittelyssä. Lordit eivät vielä 1924 kokonaan luopuneet havittelemasta sananvaltaa raha- ja finanssiasioissaan, esimerkkinä työttömyysvakuutuslain käsittely ylähuoneessa.⁵³⁵ Hallitus kärsi myös lasten tunnustamista koskevan lain ja Lontoon liikennelain kohdalla tappioita valiokuntavaiheen äänestyksissä.⁵³⁶

Kesäkuussa Haldane valitteli kabinetin ammattiyhdistysliikeosaa (Henderson, Clynes, Shaw) ja näiden “pelkoa omiensa taholta”. Hän uskoi näiden voivan kieltäytyä sopimuksesta “kapitalistien” kanssa, jotka vaativat tuottavuuden lisäämistä, ja tämä vaikuttaisi muun muassa sähkökysymykseen.⁵³⁷ Hallituksen ei-sosialisteille, kuten Haldanelle, Snowdenin ensimmäisen budjetin maltillisuus olikin iloitsemisen arvoinen.⁵³⁸ Valtionvarainministeri Snowdenin maltillinen ja tarkka taloudenpito pantiin muutenkin merkille. Edes tuloveroa ei yritetty ottaa esille. Muuten Labour saavutti sisäpoliittisesti kovin vähän.⁵³⁹ Ulkopolitiikan ohella lähinnä asuntopolitiikka, vaatimattomat muutokset maatalous- ja koulutuspolitiikassa, armeijan supistukset, sosiaalimenojen nosto ja leskien eläkeohjelman alku olivat hallituksen ohjelmallisia saavutuksia.⁵⁴⁰

---

⁵³⁵Williamson 1991, s. 331–332. Lords Hansard 31.7.1924.

⁵³⁶Bromhead 1958, s. 151.

⁵³⁷Webb, Beatrice IV, s. 29–30. Päiväkirjamerkintä 23.6.1924.

⁵³⁸Haldanen kirje (vastaanottaja ja päiväys puuttuvat lähteestä). Sommer 1960, s. 404.

⁵³⁹Worley 2005, s. 79.

⁵⁴⁰Greaves 1961, s. 61.

Pienet lakiehdotuksiin tehdyt muutokset eivät välttämättä olleet niin oleellisia, että nämä olisivat provosoineet ylä- ja alahuoneen taisteluun keskenään, kuten The Times totesi irtosanomisen perusteita koskevaa lakiehdotusta kommentoidessaan.⁵⁴¹

Ensimmäinen tappio hallitukselle alahuoneessa tapahtui jo maaliskuun 13. päivänä. Se koski hallituksen aloitteiden erivapautta kello 11 säännöstä (joka esti kiistanalaisten kysymysten käsittelyn iltayhdyntöistä jälkeen). Epäluottamus vasemmistohallitusta vastaan tuli selväksi keskustelussakin, kun Lord Privy Sealilta kysyttiin, että oliko kenties tarkoitus sitten ottaa yömyöhään esille ”armeijan vähentämistä 150 000 hengellä”. Clynes tietysti kielsi asian.⁵⁴² Tappiosta ei ollut seurauksia. Seuraavan päivän pääkirjoituksessaan The Times varoitti vetämästä liikaa johtopäätöksiä hallituksen eilisestä tappiosta parlamentissa.⁵⁴³

Myös kotoisimmat asiat aiheuttivat säkenöintiä istuntosalissa. Labourin puoluehallitus vastusti Lontoon julkisen liikenteen uudistamista lordi Ashfieldin yksityisen yhtymän eduksi. Liikenneministeri Gosling joutui taipumaan virkamiesten ja kuljetusalan ammattiliiton (TGWU) painostuksen edessä.⁵⁴⁴ Ylähuoneessa lakialoitteesta keskusteltiin heinäkuussa, eikä paroni Ashfield näytä itse osallistuneen keskusteluun. Russellin jaarli jatkoi oppositiolinjaansa omaa puoluettaan vastaan äänestämällä lakiesitystä vastaan ja hyökkäämällä voimakkaasti Lontoon liikenteen neuvoa-antavan komitean jäsenlisäystä⁵⁴⁵ vastaan, mitä Parmoor ja Thomson hallituksen puolesta keskustelussa ajoivat.⁵⁴⁶

Konservatiivien Irlannin politiikka tuli Labour-hallituksen takia varovaisemmaksi, koska ylähuone oli täynnä unionisteja⁵⁴⁷, jotka pystyivät kaatamaan Labourin ja

---

⁵⁴¹The Times 17.6.1924.

⁵⁴²Hansard 13.3.1924.

⁵⁴³The Times 14.3.1924.

⁵⁴⁴Worley 2005, s. 80.

⁵⁴⁵Lisäjäsenet tulisivat sekä Labour-hallituksen että lordi Ashfieldin yhtymän nimittämänä, mikä epäpyhä liitto tuntui ärsyttävän Russellia.

⁵⁴⁶Lords Hansard 22.7.1924.

⁵⁴⁷Tässä unionistella tarkoitetaan lojalisteja, jotka kannattivat Ison-Britannian ja Irlannin yhteyttä. Eri lähteissä käytetään unionisteja kuitenkin konservatiivien synonyyminä toryjen ohella. Liberaalisesta puolueesta Irlannin kysymyksen takia eronneet unionistit sulautuivat konservatiiviseen puolueeseen vuonna 1912.

liberaalien alahuoneen enemmistöllä muodostetun kannan.⁵⁴⁸ Lokakuun 7. päivänä ylähuone pullisteli uteliaista kun Irlannin vapaavaltioista keskusteltiin.⁵⁴⁹ Lordi Arnold hallituksen puolesta esitteli kyseisen lakiehdotuksen toiseen käsittelyyn.⁵⁵⁰

Neuvostojohtaja Leninin kuolemasta oli kiirinyt tieto juuri hallituksen nimittämisen kynnyksellä. Suhteiden määrittely Neuvostoliittoon olikin uuden hallinnon näkyvimpiä hankkeita, joka lopulta ajoi hallituksen karille.⁵⁵¹ ”Anglo-venäläisistä” suhteista keskusteltiin ensimmäisen kerran maaliskuun 26. päivänä. Parmoor ja Haldane molemmat pitivät puheen aihepiiristä. Haldane taas tunsu tarpeelliseksi tunnustautua ”porvarilliseksi virkamieheksi” kaiken Neuvostoliitto-debatin keskellä.⁵⁵²

Muistelmissaan Haldane nosti esiin kolme tärkeimmiksi katsomaansa lakialoitetta, joita hän pääsi ajamaan ylähuoneessa: asuntolaki⁵⁵³, Skotlannin kirkkoja koskeva laki⁵⁵⁴ sekä maanomistuslait⁵⁵⁵. Kahden jälkimmäisen säätäminen jatkui hallituskauden jälkeen. Sähkönjakelua koskeva lainsäädäntö eteni ministerivaliokunnissa, ja työn hedelmistä sai nauttia seuraavakin hallitus.⁵⁵⁶

Maanomistuslakien (*Land Laws*) uudistamisen prosessi oli alkanut hänen ensimmäisellä lordikanslerikaudellaan, jatkui seuraajiensa aikana. Vaikka lordi Birkenheadin kaudella varsinainen laki hyväksyttiin, asia työllisti Haldanea toisten lakiesitysten muodossa jälleen 1924. Labourin kauden jäätyä lyhyeksi asiakokonaisuus sai päätöksensä vasta konservatiivien palattua valtaan ja lordi Caven siirryttyä lordikansleriksi. Haldane työskenteli lakien parissa toimikautensa välilläkin, molempien kamarien yhteisvaliokunnan puheenjohtajana.⁵⁵⁷ Haldanen mielestä suuret reformit voivat toteutua

---

⁵⁴⁸Cowling 1971, s. 404.

⁵⁴⁹The Times 8.10.1924.

⁵⁵⁰Lords Hansard 7.10.1924.

⁵⁵¹Thorpe 2001, s. 52.

⁵⁵²Lords Hansard 26.3.1924.

⁵⁵³Työläisille tarkoitetun vuokra-asuntorakentamisen tukeminen valtion varoista.

⁵⁵⁴Skotlannin kirkon omaisuutta ja lahjoituksia koskenut laki, joka oli osaltaan mahdollistamassa Skotlannin kirkon eli ”The Kirkin” ja vapaakirkkojen yhdistymisen 1929.

⁵⁵⁵Englannin ja Walesin monimutkaisten maanomistussäännösten yksinkertaistamiseen ja yhtenäistämiseen tähdänneet lakiesitykset.

⁵⁵⁶Haldane 1929, s. 326–327 ja 334–335.

⁵⁵⁷Haldane 1928, s. 249–251.

ainoastaan peräkkäisten lordikanslerien yhteistyön turvin, mistä edellä mainittu tapaus on esimerkkinä.⁵⁵⁸

Haldane katsoi yhdeksi lordikanslerikausiensa tärkeimmäksi tehtäväksi valtakunnanneuvoston lakiosaston (*Judicial Committee of the Privy Council*) toiminnan vahvistamisen imperiumin muiden osien ylimpänä vetoomustuomioistuimena. Tuossa vaiheessa ongelmat liittyivät istunnoissa läsnäolevien tuomarien vähäiseen määrään.⁵⁵⁹ Tuomareiden määrän ongelma ratkesi suurelta osin jo Haldanen ensimmäisellä kaudella, jolloin uudet lainoppineet päärit tulivat myös Privy Councilin käyttöön – joukossa myös Haldanen tuleva hallitustoveri Sir Alfred Cripps.⁵⁶⁰ Haldane käytti Privy Councilin tuomioistuinta erityisesti Irlannin vapaavaltion ja Ulsterin kysymyksessä.⁵⁶¹ Haldane ajoi myös poliittista voimasuhteiden tasapainoa maistraatteihin ja niiden oikeusistuimiin. Rauhantuomarikaartiin oli saatava mukaan työväenpuolueenkin ääni.⁵⁶² Haldane onnistui lisäämään naisten määrää rauhantuomarijärjestelmän organisaatiossa.⁵⁶³

Parmoorin vastuulla oli olla hallituksen ulkopoliittikan äänitorvena ja vastaajana ylähuoneessa.⁵⁶⁴ Ulkopoliitikassa Neuvostoliiton tunnustaminen ja suhteiden luonti oli tärkeyslistalla ensimmäisenä, toisena suhtautuminen Egyptin vaatimukseen Sudanin hallinnasta.⁵⁶⁵ Parmoor käytti ulkopoliittisiin kuvioihin maaseutuasuuntoaan Buckinghamshiressä, jossa hän vastaanotti ulkomaalaisia diplomaatteja viikonlopun viettoon. Vieraanvaraisuudesta nauttivat muun muassa Saksan sotakorvauksia käsitelleen Lontoon konferenssin viralliset delegaatiot. Myöhemmin paroni muisteli, että Saksan liittyminen Kansainliittoonkin olisi otettu esiin eräänä elokuisena viikonloppuna Parmoorissa.⁵⁶⁶

---

⁵⁵⁸Haldane 1928, s. 251–252.

⁵⁵⁹Haldane 1928, s. 238.

⁵⁶⁰Haldane 1928, s. 252.

⁵⁶¹Hall&Martin 1996, s. 368.

⁵⁶²Hall&Martin 1996, s. 364–365.

⁵⁶³Maurice 1939, s. 176.

⁵⁶⁴The Times 5.2.1924.

⁵⁶⁵Parmoor 1936, s. 199–200.

⁵⁶⁶Parmoor 1936, s. 201–206.

Thomsonin ministerikauden tärkein hanke oli lentotekniikan kehittämissuunnitelma, josta hän oli suurelta osin vastuussa. MacDonaldin mukaan Thomson ei koskaan kieltänyt sitä, että kyseessä oli kokeilu, vieläpä kallis sellainen, mutta hänestä asian tärkeyden takia oli uhraukset perusteltavissa.⁵⁶⁷ Thomsonin mielessä oli laajamittainen ilmalaivojen käyttö sodassa ja puolustuksessa. Pari vuotta ensimmäisen ministerikautensa jälkeen hän arvioi ilmalaivatutkimuksen ottaneen suuria harppauksia.⁵⁶⁸

Helmikuun 8. päivänä Thomsonin käsityksiä esiteltiin Daily Heraldin laajahkossa haastattelussa. Ilmailuala oli 1920-luvulla suuresti kehittyvä ala, joten tulevaisuudenusko oli kova. Thomson oli varovainen yksityiskohdista, mutta kaikkeen sotilas- ja siviili-ilmailun (matkustaminen ja postinkulku) osa-alueisiin lupaili panostusta. Melkoinen muutos oli tapahtunut ajattelussa, kun merten ympäröimän Britannian suurimmaksi uhaksi arvioitiin ilmahyökkäys meriteiden sijaan.⁵⁶⁹ The Times uutisoi, että siviili-ilmailun puolella Thomsonin ideoita pidettiin järkevinä.⁵⁷⁰

7.3 Nimityksiä ja kunniamerkkejä

Hovin ja hallituksen suhteissa tapahtui monia muutoksia MacDonaldin vähemmistöhallituksen aikana. Hovin korkeimmat viranhaltijat olivat perinteisesti olleet poliittisia nimityksiä ja vaihtuneet aina hallituksen vaihtuessa. Nämä ikivanhat hovimiehet oli aina nimitetty aristokratian joukosta. Labourin riveistä ei kuitenkaan löytynyt soveliaita lordeja näin monen postin täyttämiseen. The Times suosittelikin tulevalle Labour-hallitukselle, että se jättäisi hovin poliittiset nimitykset entiselleen eli niistä tulisi siis ainakin toistaiseksi pysyviä.⁵⁷¹

---

⁵⁶⁷MacDonald 1931, s. xxiv.

⁵⁶⁸Thomson 1927, s. 92–93.

⁵⁶⁹Daily Herald 8.2.1924.

⁵⁷⁰The Times 8.2.1924.

⁵⁷¹The Times 15.1.1924.

Perinteen oli siis murruttava, ja kuningas antoi asetuksen, että kamariherra (Lord Chamberlain), hovimarsalkka (Lord Steward) ja hovitallimestari (Master of the Horse) pysyisivät viroissaan hallitusten vaihdoksista huolimatta. Cromerin jaarli jatkoi kamariherrana ja Shaftesburyn jaarli hovimarsalkkana. Hovitallimestari, Bathin markiisi, oli väistymässä syrjään ja hänen tilalleen nimitettiin Granardin jaarli, niin ikään pysyvästi. Osa ylähuoneessa poliittisissa tehtävissä toimineista nimellisistä hovivirkamiehistä (Lords in Waiting) vapautettiin näistä tehtävistään ja nimitettiin nyt kuninkaan toimesta ilman hallituksen neuvoa. Sen sijaan alahuoneen puoluepiiskureina toimivat hovivirkamiehet (Treasurer, Comptroller ja Vice-Chamberlain) nimitettiin edelleen pääministerin tahdosta. MacDonald todella joutui käyttämään Whitaker's Almanack -kausijulkaisua päästäkseen perille siitä, mitä kaikkia hovin virkoja hän joutuisi täyttämään. Korkeimpia hovin virkoja oli Labourin teoriassakin mahdotonta täyttää, koska ne oli totuttu valitsemaan vanhasta aristokratiasta.⁵⁷²

Pääministeri oli valmis luopumaan kaikista hovin poliittisista nimityksistä, koska käytössä ei ollut tarpeeksi soveliaita ja halukkaita henkilöitä. Kuningas puolestaan koki epäsovivaksi olla pelkästään ystäviensä ympäröimänä. Kuninkaan yksityissihteeri Stamfordham konsultoi konservatiivien Balfouria ja liberaalien Asquithia, joista edellinen halusi pitää virkanimitykset arsenaalissaan, jälkimmäinen olisi kannattanut epäpolitisointia. Kompromissina eräät korkeimmat, pääasiassa ylähuoneen jäsenistössä olevat virat tulivat pysyviksi⁵⁷³ ja erityisesti alahuoneessa toimivat jäivät poliittisiksi.⁵⁷⁴

Ylähuoneen pysyvään virkamieskuntaan hallituksen muutoksella ei ollut vaikutusta, itse asiassa ainuttakaan muutosta ei laituskoneistoon tullut vuoden aikana.⁵⁷⁵ Sen sijaan toisaalla muutamia aluevaltauksia tehtiin. James O'Grady⁵⁷⁶ (1866–1934) sai kunnian olla ensimmäinen Labour-lähtöinen siirtomaakuvernööri, asemapaikkana Tasmania.⁵⁷⁷

---

⁵⁷²Rose 1983, s. 327.

⁵⁷³Lord Chamberlain, Lord Steward, Master of the Horse, Captain of the Gentleman-at-Arms, Captain of the Yeomen of the Guard ja kolme Lords-in-Waiting.

⁵⁷⁴Treasurer of the Household, Controller of the Household, Vice-Chamberlain of the Household ja kolme Lords-in-Waiting. Nicolson 1952, s. 390–391.

⁵⁷⁵Ks. liite 2.

⁵⁷⁶Entinen parlamentin jäsen, josta ensin piti tulla suurlähettiläs Neuvostoliittoon.

⁵⁷⁷Daily Herald 11.10.1924.

Ylähuonetta käytettiin myös pätevien poliittisten vastustajien ja oman puolueen kilpakumppaneiden eliminoimiseen – lähettämällä heidät ylähuoneeseen pois häiritsemästä.⁵⁷⁸ Kauniimmin sanottuna ylähuoneesta oli tullut vähitellen paikka, jonne veteraanipoliitikot voitiin sijoittaa nuorempien tieltä.⁵⁷⁹ Voitiin joka tapauksessa sanoa, että ylähuoneeseen siirtyminen tarkoitti melkoista poliittista kuohintaa.⁵⁸⁰ Aateloimista käytettiin aika häikäilemättömästäkin puolueen johdon mielivallan ja etujen ajamiseen. Alahuoneesta pudonneelle ministerille haluttiin esimerkiksi taata paikka jossain ”varmassa” vaalipiirissä siirtämällä istuva kansanedustaja ylähuoneen jäseneksi.⁵⁸¹

MacDonald yritti toisella kaudellaankin pitää tiukasti kiinni periaatteestaan, ettei perinnöllisiä aatelistarvoja myönnettäisi perheenisille, joilla oli poikalapsia. Ehdottomuus heijastui vahvasti ministerinpaikkojen jakoon.⁵⁸² Ylähuoneesta ja aatelistarvosta oli silti tullut hyvin houkutteleva vaihtoehto ”aatejyrillekin”, kuten Arthur Hendersonille, jonka toiveet MacDonald onnistui ohittamaan.⁵⁸³ Philip Snowdenista tehtiin kuitenkin varakreivi.⁵⁸⁴ Perinnöllisyyden ”peikkoakaan” ei voitu täysin pitää kynnyksikysymyksenä työväenpuolueelle: ensimmäinen sellainen Labour-päärinimitys oli William Mackenzie (1860–1942), lakimies ja MacDonaldin toisen hallituksen ministeri Thomsonin traagisen kuoleman jälkeen. Hänellä oli poika Basil, joka myöhemmin peri paroniuden.⁵⁸⁵

Hallituksessa työväenpuolueen tehtäväksi tuli täyttää kirjava joukko korkeita posteja. Yksi sellaisista oli *Lord High Commissioner to the General Assembly of the Church of Scotland*, hallitsijan sijainen Skotlannin valtionkirkon vuosittaisessa kokoontumisessa, mikä toi hetken aikaa seremoniallisen loiston kantajalleen. Vuoden 1643 jälkeen tehtävään olikin nimetty vain päärejä, mutta nyt uusien tuulien puhaltaessa tehtiin poikkeus.⁵⁸⁶ Maaliskuussa 1924 virkaan nimetty parlamenttiedustaja James Brown,

---

⁵⁷⁸Clynes 1938, s. 47.

⁵⁷⁹Shell 1992, s. 6.

⁵⁸⁰Esim. Clynes 1938, s. 47.

⁵⁸¹Bromhead 1958, s. 24.

⁵⁸²Williamson 1991, s. 326.

⁵⁸³Williamson 1991, s. 329.

⁵⁸⁴London Gazette 27.11.1931.

⁵⁸⁵Strathbraanin paroni Amulreen, luotu 23.7.1929. Howell 2002, s. 324. London Gazette 23.7.1929.

⁵⁸⁶The Times 13.3.1924.

entinen kaivostyöläinen, huomautti myös Lord Commissionerin vaimon saavan osakseen ”hänen armonsa” -puhuttelun. Hänen oma puolisonsa oli häittänsä aikaan ollut työssä paperitehtaassa.⁵⁸⁷ Daily Herald käytti tilaisuuden hyväkseen ja palasi muutaman päivän kuluttua asiaan uutisoimalla vitsikkäästi, että Edinburgh on ”melkein toipunut sosialistin ja kaivosmiehen nimittämisestä” virkaan.⁵⁸⁸ Lisää seurasi: ”Se oli kuin tuhannen ja yhden yön tarinaa, kun kaivosmies periaatteessa oli Skotlannin kuningas kolmen viikon ajan.”⁵⁸⁹

Ross McKibbin katsoo, että David Shackletonin⁵⁹⁰ vuonna 1917 vastaanottama ritarinarvo oli ollut psykologisesti tärkeä kynnyksen ylitys. Tuon jälkeen tulvaportit olivat avoinna: työväenpuolueen poliitikot vastaanottivat kaikenlaisia kunnianosoituksia samoin kuin tulevat Labour-hallituksetkin niitä suostuivat jakelemaan.⁵⁹¹ Ilmeisesti moraaliset perusteet löytyivät tarvittaessa helposti. Kunniamerkkien vastaanottaminen ei McKibbinin mukaan merkinnyt luokan hylkäämistä – kunnianosoitukset katsottiin nyt ”neutraaleiksi representaatioiksi kansakunnan ideasta”.⁵⁹² Ponsonby oli jo viisi vuotta ennen Shackletonin ritariutta hyväksynyt kirjassaan arvonimet ja -merkit muttei kuitenkaan perinnöllisyyden periaatetta. Hänen mukaansa perinnölliset tittelit tekivät saajistaan ”kastin” ja ohjasivat heidät pois muusta kansasta.⁵⁹³

Clynesin mukaan “Labourin kannattajien mielipiteet erosivat suuresti, eikä mikään toimintaperiaate arvonimien ja kunnianosoitusten suhteen olisi miellyttänyt kaikkia, vähiten poliittisia vastustajia.”⁵⁹⁴ Esimerkiksi George Bernard Shaw kieltäytyi kaikenlaisista arvonimistä ja -merkeistä kahdesta syystä: “hänen oma nimensä riitti hänelle ja hän kieltäytyi tuhlaamasta aikaansa ylähuoneessa.”⁵⁹⁵

---

⁵⁸⁷Daily Herald 13.3. 1924.

⁵⁸⁸Daily Herald 17.3.1924.

⁵⁸⁹Daily Herald 31.3.1924.

⁵⁹⁰Eräs työväenpuolueen ensimmäisistä parlamenttiedustajista.

⁵⁹¹McKibbin 1991, s. 19.

⁵⁹²McKibbin 1991, s. 19–20.

⁵⁹³Ponsonby 1912, s. 126.

⁵⁹⁴Clynes 1938, s. 46.

⁵⁹⁵Clynes 1938, s. 46.

Pääministerin erotessa hänellä oli perinteisesti oikeus palkita haluamiaan henkilöitä arvonimillä ja kunniamerkeillä. Tämä oli pitkään herättänyt keskustelua. Asquith ja kumppanit olivat hyökänneet jo koalitiollahituksen arvonimi- ja kunniamerkkipolitiikkaa vastaan.⁵⁹⁶ Myös konservatiivien puolella liberaalien osuus kunnianosoituksista oli aiheuttanut närää.⁵⁹⁷

Baldwinin erotessa Daily Herald oli ollut huomaavinaan jotain kyseenalaista hänen arvonimilistassaan, mutta lehti ei kuitenkaan yksilöinyt syytöksiä.⁵⁹⁸ Uusi pääministeri palasi vähän myöhemmin asiaan ja paheksui Brightonissa maaliskuun alussa pitämässään puheessa arvonimi- ja kunniamerkkikauppaa. Hän etsi psykologista syytä ihmisten arvostuksen kaipuusta, arvonimiä ostavat näkevät nimensä ensimmäistä kertaa nimensä kunniallisessa yhteydessä.⁵⁹⁹

Kunniamerkkipolitiikalla oli heijastuksensa kuningashuoneenkin kuvaan. Kaikenlaisten mitalien ja titteleiden aiempaa ”vapaampi” jakaminen oli antanut sille ”demokraattisuuden häivähdyksen”.⁶⁰⁰

Baldwinin erojaisikseen laatimassa arvonimi- ja kunniamerkkilistassa oli ollut kaksi Labour-lordia, jotka saivat ritarinarvon uusien asemiensa nojalla. MacDonald I:n kaataneessa nk. ”Campbellin oikeustapauksessa” syytteen nostamisesta päättänyt Patrick Hastings, uusi *Attorney General of England and Wales*, oli toinen heistä. Tuore *Solicitor General* Henry Slessor oli se toinen, ja hän ei poikkeuksellisesti ollut parlamentin jäsen, joten Hastingsin harteille jäi alahuoneessa vastata hallituksen puolesta yksin oikeuskysymyksistä.⁶⁰¹ Labourin kentältä ohjeistettiin, että ritarinarvot näissä tapauksissa olivat tarpeettomia, joten Labourin tulisi niistä pidättäytyä.⁶⁰²

---

⁵⁹⁶Cowling 1971, s. 104.

⁵⁹⁷Cowling 1971, s. 115. Viittaa George Youngerin (kons. puolueen puh. joht) kirjeeseen Andrew Bonar Law’lle (kons. myöh. pääministeri) 2.1.1921. Andrew Bonar Law Collection, Beaverbrook Library.

⁵⁹⁸Daily Herald 11.2.1924.

⁵⁹⁹Daily Herald 7.3.1924.

⁶⁰⁰Laski 1938, s. 393.

⁶⁰¹London Gazette 12.2.1924.

⁶⁰²Yleisönosastokirjoitukset Daily Heraldissa 13. ja 22.2.1924.

MacDonaldin oma nk. *resignation honours list* oli käytännössä olematon. Se sisälsi vain kaksi Privy Council -nimitystä ja kolme kunniamerkin myöntämistä.⁶⁰³ Muuten arvonimijärjestelmä oli pyörinyt työväenpuolueen hallinnon aikana lähes kuten ennenkin. Clynesin mukaan Yrjö V pyyhki yli eli jätti hyväksymättä noin “puoli tusinaa” arvonimikomitean lähettämistä nimistä ja lisäsi muutamia (kuten Asquithin).⁶⁰⁴

MacDonald jatkoi myöhemminkin sosiaalisen statuksen ja taustan huomioonottamista päärinimityksissään. Tyypillisesti yli puolet aateloituista oli entisiä kansanedustajia, ennen vuotta 1945 kaikkiaan 13 Labourin riveistä.⁶⁰⁵ Henry Snellin kohdalla oli jo mukana ”tuhkimoefektiä”, sillä hänen työuransa oli alkanut maatilan renkinä. MacDonald nosti hänet pääriksi vuonna 1931.⁶⁰⁶

Pääministeri ei kokonaan selviytynyt karikoitta käyttäessään valtaansa nimityksissä ja kunniamerkeissä. Hänen lapsuudenystävänsä keksitehtailija Alexander Grant (McVitie & Price) lainasi hänelle saksalaisen Daimler-auton pääministeriajaksi ja antoi 40 000 punnan arvosta osakkeita.. Olihan pääministerin pidettävä yllä tiettyä tasoa. Huhtikuussa Grantin nimi ilmaantui arvonimilistalle, uutena baronettina. Se oli kaiken lisäksi perinnöllinen arvo, joka antoi kantajalleen oikeuden käyttää Sir-etuliitettä. Syyskuun 11. päivänä Daily Mail paljasti yleisölle pääministerin saaneen arvokkaan lahjoituksen, ei kuitenkaan kytkenyt sitä baronettiuteen. Itse asiassa se oli MacDonald itse, joka toi The Times -lehdessä julkaistussa lausunnossaan sen esille.⁶⁰⁷ Pienimuotoinen skandaali ei kuitenkaan jaksanut kantaa syksyn vaaleihin saakka.⁶⁰⁸ Clynes selitti myöhemmin, että baronetin arvon myöntämisen taustalla oli Grantin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, kuten julkisille kirjastoille, lahjoittamat varat.⁶⁰⁹ Beatrice Webb kuitenkin katsoi, että Grantille myönnetty baronettius teki hallaa Labour Partyn ”moraaliselle arvovallalle”.⁶¹⁰ Baronettiuden historia oli tunnetusti arveluttava, olihan Jaakko I jaellut niitä häikäilemättömästi varainkeruussaan. Vuoden 1945

---

⁶⁰³London Gazette 7.11.1924.

⁶⁰⁴Clynes 1938, s. 47.

⁶⁰⁵Bromhead 1958, s. 26–27.

⁶⁰⁶Cannadine 1990, s. 205.

⁶⁰⁷Searle 1987, s. 430–431. The Times 13.9.1924.

⁶⁰⁸Morgan 1987, s. 120–121.

⁶⁰⁹Clynes 1938, s. 49.

⁶¹⁰Webb, Beatrice IV, s. 37–38. Päiväkirjamerkintä 13.9.1924.

työväenpuolueen hallitus, heidän ensimmäisensä enemmistönä, kieltäytyikin jakamasta baronetin arvoja, poikkeuksena virkakautensa jälkeen syrjään vetäytyvät Lontoon lordipormestarit.⁶¹¹

7.4 Epäkohtia ja uudistuspyrkimyksiä

7.4.1 Ylähuoneen ja monarkian oikeutuksesta

Modernin journalismin kehittäjiin kuulunut W. T. Stead oli kirjoittanut eräässä pamfletissaan, että ylähuoneesta oli hyötyä vain ”poliittisena kuumemittarina”. Tällä hän tarkoitti, että päärit eivät torjuneet mitään sellaista lakia, jonka vastustaminen uhkasi heitä. Päärien tuntosarvet siis mittasivat sitä, kannattiko lakiehdotusta niin suuri osa kansaa, että oli riskialtista sitä vastustaa. Muuten ylähuone suorastaan ”vetäytyi bisneksestä”, kun sen poliittinen kumppani (konservatiivit) oli vallassa.⁶¹²

Webbien mielestä ylähuoneen koostumus oli ollut sen suurin puute: sen koostumuksesta puuttuivat työväestön, muiden ammattien, naisten, taiteiden tai (uskonnollisten) nonkonfirmistien edustajat. Tämä teki siitä ”kaikkien aikojen huonoimman edustuslaitoksen”. Näin ollen ei voitu odottaa, että se olisi tarkastanut, muuttanut, lykännyt tai kritisoinut mitään, mitä konservatiivit ehdottivat. Sen sijaan se toimi radikaalin kabinetin lainsäädännön tukkeena.⁶¹³

Monarkia ja aristokratia olivat monella tapaa kytköksissä toisiinsa, ja oli esiintynyt äänenpajoina siitä, että kuninkuus olisi esteenä aateliston virallisen aseman muuttamiseksi. Webbit huomauttivat, että kruunu⁶¹⁴ toimi kabinetin valvonnan alaisena – kabinetin, joka oli vastuussa vaaleilla valitulle elimelle ja joka puolestaan sai

---

⁶¹¹Beckett 1989, s. 471.

⁶¹²Stead 1909, s. 12–13.

⁶¹³Webb, Sidney ja Beatrice 1920, s. 63.

⁶¹⁴Englannissa kruunulla tarkoitetaan hallitsijan toimintaa toisin kuin pohjoismaissa, jossa sillä viitataan valtioon yleensä.

valtuutuksensa vaalien kautta kansalta. Perinnölliset päärit eivät puolestaan olleet vastuussa kenellekään. He kuvasivat lordeja kapea-alaiseksi ”kastiksi”, jolla oli suunnattomat rikkaudet ja jotka hallitsivat jo omaa kotiseutuaan, kuten kartanonherran kuuluikin. Kruununperijä koulutettiin tehtävänsä kabinetinkin valvonnan alaisena, kun taas lordit kouluttivat lapsensa siten kuin itse halusivat. Näin tulevien lainsäätäjien ominaisuuksiin ja koulutukseen ei voitu mitenkään vaikuttaa.⁶¹⁵

McKibbinin mukaan voidaan perustellusti väittää, että monarkia oli ajan kuluessa vain vaihtanut yhden poliittisen roolin toiseen. Siitä tuli parlamentin puolueettomuuden takaaja - instituutio, joka takasi, että sääntöjä noudatettaisiin. Tämä oli hyväksyttävää työväenluokallekin. Sen sijaan brittejä ei hänen mukaansa opetettu samalla tavalla kuuliaisuuteen hallitsijaa kohtaan, kuten Saksassa tai Venäjällä. Monarkian merkityksen yhteiskunnallisten moraaliarvojen ja instituutioiden symboloitumana sen sijaan McKibbin kuittaa luultavana, mutta mahdottomana todistaa.⁶¹⁶ Walter Bagehotkin oli jo aikanaan todennut, että monarkia ”herättää tottelevaisuuden vallan” ja ”estää varakkuuden vallan”.⁶¹⁷ Webbit näkivät, että Britannian monarkin tehtävänä ei ollut käyttää hallitusvaltaa vaan suorittaa “sarja riittejä ja seremonioita, jotka antoivat lumoavan sävöksen brittiläisten instituutioiden historialliselle jatkuvuudelle”.⁶¹⁸

Muutenkin hallitsija edelleen oli luokkayhteiskunnan tärkein symboli. Hänen majesteettinsa myönsi aatelisarvot ainakin nimellisesti - jo kauan suurin osa päärinimityksistä on todellisuudessa ollut pääministerin käsissä. Kaikki ministerit kuuluivat valtakunnanneuvostoon (Privy Council) eli olivat hallitsijan neuvonantajia. Hallitus oli tavallaan valtakunnanneuvoston toimeenpaneva komitea ja pääministeri sen puheenjohtaja.⁶¹⁹

Walter Bagehot klassisessa ja jälkipolviin vaikuttaneessa teoksessaan oli jo kirjoittanut, että ylähuone oli turvassa väkivaltaiselta tuholta mutta ei sisäiseltä rappeutumiselta.

---

⁶¹⁵Webb 1920, s. 110.

⁶¹⁶McKibbin 1991, s. 18.

⁶¹⁷Bagehot 1867, s. 89–90.

⁶¹⁸Webb, Sidney ja Beatrice 1920, s. 61–62.

⁶¹⁹Hennessy 1995, s. 218–219.

Ennustipa hän oikein, että ylähuone saattaisi menettää veto-oikeutensa.⁶²⁰ Laskin mielestä Bagehot oli ollut väärässä ennakoissaan sisäisen rappion olevan ulkopuolista uhkaa suurempi.⁶²¹ Sen sijaan hän katsoi, että ylähuonetta suuresti muokannut muutos oli aristokratian ja rahavallan fuusio, mitä ei vielä Walter Bagehotin aikana nähty.⁶²² Laskin mielestä ylähuoneen todellinen merkitys oli toimiminen ”rikkaiden linnakkeena ja sen halukkuutena käyttää valtaoikeuksiaan näiden oikeuksien puolustamiseen”,⁶²³

7.4.2 Konservatiivien jumiutuneet uudistuspyrkimykset

1880-luvulta alkaen ylähuoneen oikeutusta vastaan ruvettiin hyökkäämään eri tahoilta. Lord Roseberry ja nuori George Nathaniel Curzon ajoivat ylähuoneen kokonaisvaltaista reformia ja vahvistamista. Tavoitteisiin kuului sen yhteiskunnallisen koostumuksen laajentaminen ja erilaisina keinoina esitettiin päärien sisäistä vaalia, ulkopuolisten nimittämistä ja valitsemista sekä elinikäisen päärinarvon luomista. Roseberryn johtama valiokunta olikin tehnyt vuonna 1907 ensi kertaa keskeisen jaon, jossa pelkkä arvonimi ja toisaalta oikeus lainsäädännölliseen rooliin erotettiin toisistaan.⁶²⁴

Vaikka konservatiivit olivat vastustaneet ylähuoneen valtaoikeuksien kaventamista, parlamenttilain voimaantulon jälkeen he ajoivat innokkaasti ylähuoneen uudistamista. Konservatiivien asema korostui tässä suhteessa, kun Labour tuli näyttämölle ylähuoneen ”uhkana”.⁶²⁵ Yksi vahvimmista syistä konservatiivien mukanaoloon Lloyd Georgen koalitionhallituksessa oli ollut se, että ylähuoneen uudistus ja valtaoikeuksien palautus voisivat edetä niin laajapohjaisessa hallitusmuodostelmassa.⁶²⁶

---

⁶²⁰Bagehot 1867, s. 129.

⁶²¹Laski 1938, s. 137–138.

⁶²²Laski 1938, s. 135.

⁶²³Laski 1938, s. 125–126.

⁶²⁴Cannadine 1990, s. 459–462.

⁶²⁵Cowling 1971, s. 147.

⁶²⁶Cannadine 1990, s. 467.

Konservatiivien mielissä oli kangastellut radikaalin tai vallankumouksellisen hallituksen uhka, jota varten ylähuoneelta 1911 viedyt valtaoikeudet oli vähintäänkin palautettava. Ensimmäisen maailmansodan vallankumoukset ja anarkia Manner-Euroopassa oli tuoreessa muistissa. Alahuoneen hyväksymät sopimattomia lakiehdotuksia vastaan oli suojauduttava. Vain uudistetulla kamarilla saattoi valtaoikeuksien palautus olla perusteltua.⁶²⁷

Lähes kaikki paine ylähuoneen uudistamiseksi tuli siis konservatiivien puolelta. Heillä oli taka-ajatuksena halu antaa ylähuoneelle rationaalisempi ja kestävämpi perusta, jotta sen asemaa yhteiskunnassa voitaisiin vahvistaa. Tällaista halua ei ollut vasemmistossa, koska se olisi jättänyt viime kädessä päätöksen perinnöllisille pääreille.⁶²⁸ Reformi mainittiin kuninkaan valtaistuinpuheessa niin 1920, 1921 kuin 1922. Viime mainittuna vuonna hallitus teki aloitteita asiassa. Heinäkuussa 1922 Lord Peel oli esitellyt koalitionhallituksen vesitetyn ehdotuksen uudistamisesta, jossa ei kuitenkaan palautettu entisiä valtaoikeuksia.⁶²⁹

Konservatiivien keskuudessa ajateltiin, että Labour valtaan päästyään pystyy alahuoneen enemmistön turvin saamaan läpi vallankumouksellisen lainsäädäntöohjelman. Sen estämiseksi ylähuone oli uudistettava tai vuoden 1911 muutokset kumottava. Joka tapauksessa parlamentin ylempi kamari oli saatava valtaoikeuksiltaan sellaiseen tilaan, että se voisi tehokkaasti padota tai jarruttaa liian radikaalia lainsäädäntöä.⁶³⁰ Vaalien häviö oli ollut unionistien keskuudessa syynä lisääntyneeseen kiinnostukseen ylähuoneen remonttiin, mutta työväenpuolueen hallituksen osoittautuminen maltilliseksi oli omiaan vaimentamaan äänenpainoja.⁶³¹

---

⁶²⁷Cannadine 1990, s. 465–467.

⁶²⁸Longford 1988, s. 154.

⁶²⁹Cannadine 1990, s. 468.

⁶³⁰McCullis 1993, s. 268.

⁶³¹McCullis 1993, s. 268.

7.4.3 Labourin kanta

Benjamin Saksin mukaan MacDonaldin ylähuoneen kritiikki voitiin jakaa neljään osaan: kansanedustukselliseen (edustamattomuuden) ongelmaan, päärinimityksien korruptoituneisuuteen, konservatiivien agendan ajamiseen ja rikkaiden plutokraattien etujen vaalimiseen.⁶³² Ajatuskulku ylempien luokkien oikeutuksesta oli vuonna 1920 edennyt MacDonaldilla näin: nämä suorittivat omalta osaltaan velvollisuutensa alempia luokkia kohtaan, toimivat ”mystisellä tavalla” heitä varten – ei heidän kanssaan. Samalla saivat itse nauttia erityisasemasta ja hallitsemisesta.⁶³³ ”Vain herrat kykenevät hallitsemaan; Labour-ministerit eivät olisi herroja. Näin ollen Labour ei pysty hallitsemaan.”⁶³⁴

Lordi Longfordin mielestä Labourin hyökkäyksistä ylähuonetta vastaan voitiin erottaa kaksi perustelutyyppeä: ideologinen ja käytännöllinen. Ideologisissa perusteluissa ei vastustettu toista kamaria sinänsä vaan sen perinnöllistä periaatetta. Käytännöllinen vastustus kumpusi puoluepoliittisista lähtökohdista eli ylähuoneen sisäänrakennetusta konservatiivienemmistöstä. Kuitenkaan ylähuoneen asema ei ollut työväenpuolueen asialistalla kovin korkealla.⁶³⁵ Sitä paitsi työväenpuolueen johto halusi olla varovainen koskkellessaan liberaalien äänestäjiä. Ylähuoneeseen koskeminen Labourin taholta olisi ollut riskialtista.⁶³⁶

Clement Attlee totesi myöhemmin ylähuoneen reformin vaikeudesta: ”Samaan aikaan ei ole helppoa muuttaa muotoa menettämättä henkeä, koska se on rakennettu käytännölle, ei teorialle.”⁶³⁷ Laski oli jo kiteyttänyt, että ylähuoneesta oli tullut heille itsestäänselvyys.⁶³⁸ Vuoden 1911 reformi oli käytännössä vain pannut lain muotoon jo käytännöksi muodostuneet konventiot siitä, miten lordien kamarin tulisi toimia.⁶³⁹

---

⁶³²Sacks 1952, s. 88–90.

⁶³³MacDonald 1920, s. 52.

⁶³⁴MacDonald 1920, s. 99.

⁶³⁵Longford 1988, s. 180–182.

⁶³⁶Williamson 1991, s. 319–320.

⁶³⁷Attlee 1949, s. 126.

⁶³⁸Laski 1938, s. 134–135.

⁶³⁹Smith 1992, s. 178.

Niinpä ei ole ihme, että McKibbin tulee sellaiseen johtopäätökseen, että ”brittiläinen teollisuustyöväenluokka oli mukana korkeasti ritualisoidussa poliittisessa ja yhteiskunnallisessa järjestelmässä, joka oli ideologisesti hyväksyttävää kaikille luokille.” Tämä ennusti, että työväenluokka tulisi aina toimimaan ”muiden luomien poliittisten instituutioiden” sisällä.⁶⁴⁰

Alahuoneesta tuli 1900-luvun kuluessa hallituksen käsikassara, mutta paradoksaalisesti ylähuoneesta muotoutui samalla käyttökelpoinen instanssi lakialoitteiden korjaamisessa ja muokkaamisessa, samoin kuin vapauksien puolestapuhujana, minkä ilmentymänä lordit täydensivät vuoden 1914 sotatilalakia säilyttämällä valamiesjärjestelmän oikeuksissa. Tämä pantiin merkille myös vasemmistossa.⁶⁴¹

Webbitkin olivat nähneet alahuoneen ja hallituksen puutteet suurempina ja tärkeämpinä kuin harmin ylähuoneesta. Ylähuonehan oli menettänyt suuren osan vallastaan. Heidän mielestään ”arkaaisten” ylähuoneen lakkauttaminen paljastaisi alahuoneen puutteet ja heikkoudet yhä selvemmin.⁶⁴²

Työväenpuolueessa eli ehkä vahvempana kuin muissa puolueissa usko ”parlamentin suvereenisuuden” taustalla olevaan ”tavallisen kansan suvereenisuuteen”.⁶⁴³ Ylähuone toteutti huonosti tuota suvereenisuutta tavallisen kansan osalta. ”To ’end ’em, not mend ’em”, olikin ollut Daily Heraldin kaunistelemattomana mottona kommentoidessaan ylähuoneen reformipyrkimyksiä.⁶⁴⁴ Yorkissa pääsiäisenä 1924 pidetyssä puoluekokouksessa olikin esityslistalla ylähuoneen ja alahuoneen lakkautus. Tilalle esitettiin nelikamarista edustuslaitosta, joka koostuisi yleisillä vaaleilla valittavan lisäksi ammattiyhdistysten, kuluttajien ja kulttuuriväen omista kamareista.⁶⁴⁵ Esitys oli siis pääpiirteittäin Ramsay MacDonaldin vuonna 1919 ehdottama ”*House of Soviets*”⁶⁴⁶

---

⁶⁴⁰McKibbin 1991, s. 295.

⁶⁴¹Smith 1992, s. 182.

⁶⁴²Webb, Sidney ja Beatrice 1920, s. 62–64.

⁶⁴³Harris 2000, s. 15.

⁶⁴⁴Daily Herald 7.7.1922.

⁶⁴⁵Daily Herald 18.3.1924.

⁶⁴⁶MacDonaldin ehdotukselleen antama nimi oli ehkä nykypäivän näkökulmasta hätkähdyttävä, mutta sen alkuperä oli venäjän kielessä ja Venäjän työläisneuvostoissa.

-malli. Siinä eri ammattikuntalaitokset ja -yhdistykset yhdessä ”luokkien ja ryhmittymien” kanssa valitsisivat keskuudestaan edustajansa.⁶⁴⁷

Haldanen ensimmäiselle lordikanslerikaudelle oli langennut odotuksia ylähuoneen uudistamisesta. Vuoden 1911 parlamenttilain esipuheessahan oli luvattu myös muutoksia kokoonpanoon. Asian vaikeus tuli esiin myös Haldanen kirjoituksissa; hallituksen työryhmä paini lähinnä kahden vaihtoehdon välillä: suora vai välillinen senaatti.⁶⁴⁸

Pari vuotta hallituksensa jälkeen konservatiivien uudistusesitykset saivat täyslaidallisen MacDonaldilta. Entistä pääministeriä huoletti mahdollisen seuraavan Labour-hallituksen kohtalo uudistetun ja vahvistetun ylähuoneen puristuksessa. Asia sai MacDonaldin heittämään ilmoille provosoivasti tilanteen, jossa Labour nimittäisi tällaisen valtaoikeuksiltaan vahvistetun ylähuoneen täyteen ammattiyhdistysjohtajia.⁶⁴⁹

Vaaleissa oli kuitenkin tehtävä selväksi, että puolue varaisi itselleen mahdollisuuden ylähuoneen välittömään lakkauttamiseen, jos ylähuone alkaisi vähänkään jarruttaa. Ensi sijainen metodi ja varaventiili sosialistisella pääministerillä, jolla oli enemmistö alahuoneessa, oli tarvittavan päärimäärän luominen hallitsijan avustuksella, jonka jälkeen sen odotettiin tyytyvän kohtaloonsa.⁶⁵⁰

Parmoor oli vuonna 1916 polemisoinut: ”Toista kamaria ei tarvita, sillä se on hyödytön, jos se myöntyy alahuoneen tahtoon ja jos taas ei, niin se on kuriton.” Hänen mielestään edellä esitettyä voisi pitää järkevänä käsityksenä, jos alahuone toimisi aina viisaasti ja yleisen mielipiteen mukaisesti kypsällä tavalla. Parmoorin luonnehdinnan mukaan ylähuone oli ”hidastuneiden elintoimintojen” tilassa.⁶⁵¹

---

⁶⁴⁷MacDonald 1919, s. 54.

⁶⁴⁸Haldane 1929, s. 264–265.

⁶⁴⁹MacDonald 1927, s. 8, 10.

⁶⁵⁰Cripps 1933, s. 47, 49–50.

⁶⁵¹Cripps 1916, s. 6–7.

Ylähuoneen uudistus kilpistyi myöhemmin siihenkin, että se niin harvoin osoittautui hankalaksi lainsäädäntökumppaniksi työväenpuolueellekaan. Vaihtoehtoisen systeemin luominen taas katsottiin liian käytännössä vaivalloiseksi tieksi.⁶⁵² Joka tapauksessa työväenpuolueessa oli kansanedustajatasolla myöhemminkin äänenpainoja, että ylähuone oli jätettävä kaikesta hullunkurisuudestaan huolimatta sellaiseksi kuin se on, sillä se toimi tarpeeksi tehokkaasti ja epädemokraattisuutensa takia korosti alahuoneen asemaa.⁶⁵³

7.4.4 Naisten asema

Ylähuonetta pidettiin perinteisesti herraklubina, jolla oli oikeus sulkea ulkopuolelleen kaikki, joita se ei joukkoonsa halunnut ja joiden läsnäoloa ei suvaittu.⁶⁵⁴ Naisten asema tässä oli ehkä silmiinpistävintä.

Varakreivitär Rhondda⁶⁵⁵ oli 1920-luvulla lannistumaton yrittäessään ottaa isänsä jälkeen paikkaa ylähuoneessa. Taktiikkana oli vedota vuoden 1919 *Sex Disqualification* -lakiin, jonka piti poistaa naisten eriarvoisuus julkisten tehtävien täytössä. Vuonna 1922 *Committee for Privileges* -valiokunnan⁶⁵⁶ äänestäessä asiasta Haldane oli Rhonddan oikeuden puolella komitean enemmistöä vastaan.⁶⁵⁷ Varakreivi Astor pani lakialoitteen vireille vuoden 1924 parlamentissakin. Lakialoitteesta käydyssä keskustelussa Haldane, nyt lordikanslerina, tyrmäsi Oranmoren ja Brownen paronin epäilyn, että päärittärien hyväksyminen ylähuoneen jäseneksi kajoaisi kruunun erioikeuksiin asiassa.⁶⁵⁸

---

⁶⁵²Smith 1992, s. 179.

⁶⁵³Walker 1954, s. 128.

⁶⁵⁴Iwi 1954, s. 103.

⁶⁵⁵Margaret Mackworth (1883–1958), Rhonddan varakreivitär vuodesta 1918. Suffragetti jo toisessa polvessa.

⁶⁵⁶Erioikeuksia käsittelevä komitea, sisältäen parlamentaarisen koskemattomuuden

⁶⁵⁷Longford 1988, s. 157.

⁶⁵⁸Lords Hansard 17.7.1924.

Symbolisesti myös paroneiden vanhimman, de Rosin paroninarvon⁶⁵⁹ 25. kantajan poissaolo on merkittävä. Mary Dawson (os. FitzGerald-de Ros), Dartreyn kreivitär (1854–1939, *suo jure* paronittarena 1907–1939) ei voinut istua ylähuoneessa sukupuolensa perusteella.

Naisten sulkeminen pois ylähuoneen työstä näkyi myös siinä, kuinka suurkamariherran asema määräytyi. Viran tuolloinen haltija Robert Wynn Carington (1843–1928), Lincolnshiren ensimmäinen ja viimeinen markiisi, oli perinyt äidiltään neljäosan virasta⁶⁶⁰, mutta ainoan poikansa kuoltua hänelle jäi viisi tytärtä, jotka kukin perivät isänsä jälkeen 5 % suurkamariherran virasta. Tämä siksi, että vanhimmalla sisarella ei ollut erioikeuksia nuorempiin siskoihinsa verrattuna. Nainen saattoi siis periä perinnöllisen viran, mutta ei itse saanut toimia siinä. Niinpä historiassa asia oli ratkaistu siten, että miespuolinen sijainen, usein sukulainen, osoitettiin tehtävää hoitamaan. Tämäkin oli tietysti tasa-arvoisempaa kuin tavanomaisten päärinarvojen perintösäädökset, joissa naiset olivat kokonaan ulkona prosessista.

Britannian aristokraattisten naisten asema oli Ponsonbyn käsityksissä kuitenkin parempi kuin esimerkiksi Saksassa tai oman maan alemmissa yhteiskuntaluokissa. Aatelismiehet kohtelivat naisiaan tasa-arvoisena, soivat heille aikaansa, ja naisilla oli aikaa mahdollisuuksia sivistää itseään.⁶⁶¹ Westminsterissäkin tämä alkoi näkyä naisten saatua vaalikelpoisuuden. Alahuoneeseen valittuihin yläaateliston jäseniin miehensä rinnalla kuului varakreivitär Astorin⁶⁶² ohella Athollin herttuatar, Katherine Stewart-Murray (1874–1960), josta myöhemmin samana vuonna tuli kaikkien aikojen ensimmäinen konservatiivinen naisministeri.

---

⁶⁵⁹Ainoa jäljellä ollut päärinarvo, jonka oikeutus parlamenttipaikkaan voitiin johtaa vuoden 1265 parlamentin *writs of summons* -kutsuihin.

⁶⁶⁰Edvard VII:n aikana ratkaistun kiistan mukaan jaettua virkaa hallussa pitävät sukuhaarat saivat osuutensa mukaisessa suhteessa vuorotella, kuitenkin yksi haara piti viranhoitoa hallussaan aina koko kuninkaallisen hallituskauden ajan. Robert Carington piti hallussaan jaettua virkaa äitinsä jälkeen vuodesta 1878, mutta viran tehtäviä hän hoiti Yrjö V:n hallituskauden alusta saakka.

⁶⁶¹Ponsonby 1912, s. 311.

⁶⁶²Nancy Astor (1879–1964), amerikkalaislähtöinen tory-kansanedustaja vuodesta 1919.

7.4.5 Erikoinen ja kiistanalainen lordikanslerius

Lordikanslerin asema ja toimenkuva oli Haldanen huomion kohteena alusta lähtien. Sekä lordikansleri että sisäministeri ovat tahoillaan kabinetin oikeusministereitä. Näiden kahden toimijan työtehtävien ja valtaoikeuksien ristikkäisyydet ja päällekkäisyydet tuli hänen mielestään purkaa ja jakaa uudelleen. Hänen mielestään lordikanslerin tuli toimia enemmän hallituksen lainopillisena neuvonantajana ja oikeuslaitoksen ylimpänä valvojana. Näin ollen sisäministeriön osuutta tuli vahvistaa oikeustoimen hallinnollisissa kysymyksissä. Lordikanslerin velvollisuutta olla läsnä ylähuoneen toimiessa tuomioistuimena tuli vähentää, jotta hän voisi paneutua syvällisemmin kabinetin asioihin. Velvollisuuksien määrä oli niin mittava, että työtä oli riittämiin vaikka lordikansleri vapautettaisiin myös ylähuoneen puhemiehen tehtävien hoidosta. Toisen kautensa alkaessa 1924 Haldanella oli suunnitelmat valmiina ylähuoneen täydelliseen organisaatioremonttiin, mutta hän katsoi, ettei aika ollut vielä kypsä siihen.⁶⁶³ Lordikanslerinviraston pysyvänä valtiosihteerinä Haldanella nimittäin oli Sir Claud Schuster (1869–1956)⁶⁶⁴, joka oli erityisen voimakastahtoinen virkamies. Hän oli Haldanen ajaman oikeusministeriön perustamista vastaan. Asiassa ei edetty hallitusvastuun aikana, ”Schuster-vaikutuksen” lisäksi Haldane ymmärsi, ettei asiassa voitu edetä tuona lyhyenä periodina, joka hallituksella oli odotettavissa.⁶⁶⁵

Anomaliana aikaisemmilta ajoilta noudatettiin periaatetta, ettei lordikanslerinviran täytössä voitu harkita roomalaiskatolisen uskonnon harjoittajia. Perusteena oli viran eräät velvollisuudet, jotka liittyivät anglikaaniseen valtioneuvoston kirkkoon. Haldane oli itse sitä mieltä, että säädöksiä tulisi tulkita niin, ettei katolisuus ei olisi este lordikanslerinviran täytössä.⁶⁶⁶

Haldane kannatti puhemiehen ja tuomarin aseman riisumista lordikanslerilta. Hänen kaavailuissaan lordikansleri jäisi kabinetin eli valtioneuvoston toimien lainmukaisuuden

---

⁶⁶³Haldane 1928, s. 253–254.

⁶⁶⁴Valtiosihteerinä 1915–1944. Cernen paroni Schuster vuodesta 1944 alkaen.

⁶⁶⁵Hall&Martin 1996, s. 361–364.

⁶⁶⁶Haldane 1929, s. 68.

valvojaksi ja säilyttäisi tuomarien nimitysoikeuden. Hän kuitenkin vastusti varsinaisen oikeusministeriyden luomista, koska ei olisi järkevää täyttää virkaa maallikolla ja toisaalta se ei houkuttelisi parhaita lakimiehiä. Vallan kolmijaon kanssa riitelevällä asemalla sekä tuomarikunnan että toimeenpanevan koneiston johdossa oli etunsa: Haldanen mielestä muutoin oli vaarana, että nuo kaksi toimijaa hajaantuessaan liian kauaksi vääjäämättä ottaisivat väkivaltaisesti yhteen.⁶⁶⁷

Haldanen tavoitteena oli luoda yksi yhtenäinen korkein vetoomustuomioistuin.⁶⁶⁸ Se on nyt käynyt toteen, kun Yhdistyneiden kuningaskuntien korkein oikeus aloitti lokakuun 1. päivänä 2009. Ylähuoneessa istuneet law lordit menettivät oikeutensa toimikautensa aikana osallistua ylähuoneen toimintaan. Uudetkin ”oikeusneuvokset” eli justicet saivat lordi ja lady -prefiksit, jotta kaikki korkeimman oikeuden tuomarit ovat samalla tasolla puhuttelunimien suhteen.⁶⁶⁹ Näin päärien ulkonaiset tunnukset ja arvoliiitteet elävät vahvasti, uusiokäytettyinäkin modernissa valtiossa.

Vuonna 1924 ei Labour-päärien tarvinnut ottaa kantaa ylähuoneen räikeimpään privilegioon, eli siihen että päärit saivat raskaissa rikoksissa oman käsittelynsä vertaistensa joukossa. Perinteisesti ylähuonetta asetui johtamaan korkein kruununvirkamiehistä eli *Lord High Steward*. Tavallisesti tehtävään nimitettiin lordikansleri istunnon ajaksi. Yhtään Lord High Stewardin johtamaa oikeusistuntoa ei sattunut tälle ajalle, joten työväenpuolueen suhtautumista ei testattu⁶⁷⁰.

28. kesäkuuta 2007 toteutui sitten uuden, vuonna 2005 hyväksytyyn lainsäädännön mukaisesti, että ensimmäistä kertaa sitten 1600-luvun lordikansleri ei ollutkaan pääri vaan istui alahuoneessa. Lordikanslerin arvonimi jäi nimenomaan kabinettiministerille eikä esimerkiksi uudelle ylähuoneen puhemiehelle (*Lord Speaker*) eikä korkeimman oikeuden presidenttiä vastaavalle viranhaltijalle (*Lord Chief Justice*), josta tuli uusi tuomarikunnan pää. Hyvin kuvaavaa, että uusi Lord Speaker on valtakunnan

---

⁶⁶⁷Underhill 1978, s. 196–197.

⁶⁶⁸Schuster 1928, s. 30.

⁶⁶⁹Supreme Court.

⁶⁷⁰Seuraavalla vuosikymmenellä (1935) nk. Cliffordin tapaus oli lajinsa viimeinen. Erikoistuomioistuin lakkautettiin virallisesti vuonna 1948.

arvojärjestyksessä astetta alempana kuin pelkkä Speaker, alahuoneen puhemies ilman Lord-epiteettiä. Arkaaiseen arvojärjestykseen on tullut nyt pieni moderni korjaus.

Jo vuosikymmen aiemmin Tony Blairin johtama Labour-hallitus oli ajanut läpi lain ylähuoneesta, joka poisti perinnöllisiltä pääreiltä oikeiden automaattiseen paikkaan kansanedustuslaitoksessa, lukuun ottamatta 92 perinnöllisen arvon kantajaa, jotka päarit ja puolueet valitsivat keskuudestaan. Laki astui voimaan vuonna 2000. Uudistukset ovat yhä kesken.

8 HALLITUSKAUDEN PÄÄTÖSVAIHEET

MacDonaldin hallituskauden jälkipuoliskolla työväenpuolueen hallitus oli joutunut selvittämään kahta tapausta, jotka vaikuttivat sekä suoraan että välillisesti uusien vaalien järjestämiseen, vaalitappioon ja hallituksen eroon. Labour joutui tavallaan maksamaan epäluulosta Neuvostoliittoa ja kommunisteja kohtaan. Niin kutsutussa Campbellin tapauksessa kommunistisen *Workers' Weekly -lehden* julkaisemassa avoimessa kirjeessä J. R. Campbell kehotti sotilaita olemaan nostamatta aseita ”tovereitaan” kohtaan ja hyökkäämään sitä vastoin ”riistäjiä ja kapitalisteja” vastaan. Attorney-General oli nostanut syytteen asiassa ”kiihotuksesta kapinaan”, mutta tämä peruttiin myöhemmin. Puolueen johtoa syytettiin taipumisesta vasemman laidan painostuksen takia. Liberaalit tekivät aloitteen tutkimuskomission perustamiseksi, minkä MacDonald katsoi luottamuskysymykseksi. Asian hyväksyminen johti siten parlamentin hajottamiseen ja uusiin vaaleihin. Tätä on pidetty MacDonaldin verukkeena. Itse asiassa hän muutenkin katsoi, että hallitus oli tehnyt mitä kykeni. Hän oli yksinkertaisesti uupunut.⁶⁷¹

Juuri ennen vaaleja Daily Mail -lehti julkaisi aiemmin mainitun Zinovjev-kirjeen. On arveltu, ettei kirjeellä tai kirjeen julkaisun ajankohdalla ollut ratkaisevaa merkitystä vaalimenestykseen. Kirjeen aitous torjuttiin monilta tahoilta tuoreeltaan ja myöhemminkin konsensus on ollut, että se oli väärennös. Tosin ratkaisevaa todistusta ei ole saatu ja toisenlaisiakin mielipiteitä on esitetty.⁶⁷²

Ylähuoneen jäsenistöstä löytyi ”pressilordeja”, aateloituja lehtimagnaatteja, jotka ”kolmannen valtiomahdin” edustajina käyttivät omistamissaan lehdissä mielipidevaltaansa. Labour-hallitus oli tavanomaisesti tulilinjalla vuonna 1924. Syksyllä Daily Herald julisti Rothermeren varakreivin ”työväen raivokkaimmaksi viholliseksi”.⁶⁷³ Daily Heraldin taustatuki ei kuitenkaan aina ollut kaikkien mielestä oikeanlaista. Sidney Webbin mukaan Daily Heraldin tuki ”kommunistisymptioineen”

---

⁶⁷¹Thorpe 2001, s. 52.

⁶⁷²Thorpe 2001, s. 53.

⁶⁷³Daily Herald 13.10.1924.

teki oikeastaan hallaa hallitukselle, George Lansburyn vaikutuksella arvatenkin osansa tässä.⁶⁷⁴

Lokakuun 9. päivän iltana klo 19 Buckinghamin palatsissa oli valtakunnanneuvoston kokous, jossa kuningas virallisesti hajotti parlamentin. Paikalla oli neljä privy councilloria, joukossa Thomson.⁶⁷⁵ Hallitsijan allekirjoitettua asiakirjat samalla myös ylähuone hajaantui. Vaalien jälkeen myös päärit oli kutsuttava uuteen parlamenttiin ja paikalle saapuneet vannoivat valansa uudelleen eli sykli alkoi uuden kierroksensa.

Ylähuoneen toiminta jatkui tuomioistuintoiminnan osalta ennallaan, vain politiikka unohdettiin Westminsterin palatsin sisäpuolella vähäksi aikaa. Seinien ulkopuolella vaalitaistelu kävi kuumana, mutta itse parlamenttitalossa toimitettiin arvokkaasti ja vanhoja perinteitä noudattaen. Labour-puolueen nousulla oli vaikutuksensa vastapuoleenkin. Unionistien retoriikkaan ja agitaatiomenetelmiin alkoi vaaleissa tulla sävöyksiä työväenpuolueen käyttämästä – aina siellä missä äänestäjäkunta sitä vaati.⁶⁷⁶ Propagandamateriaaleissa oli jopa luokkarajan ylittäviä tarinoita, joissa esimerkiksi työmies voitti ylemmän luokan miehen kilpailussa aatelisneidon kädestä.⁶⁷⁷

Saattoivatpa jotkut hieraista silmiään Daily Heraldia aukaistessaan, kun lehti raportoi Bedfordin herttuan perijän johtaneen puhetta työväenpuolueen ehdokkaan vaalitulaisuudessa. Tavistockin markiisi, jolla kohteliaisuusmuodolla hänet tunnettiin, oli kertonut haastattelussa työväenpuolueen vaikuttavan ”kaikkein edistyksellisimmältä puolueelta”.⁶⁷⁸

MacDonald osoitti taitonsa roolissaan ulkopolitiikan johtajana, sen sijaan hänen varovaisuutensa ja kylmäkiskoisuutensa tiettyjä piirejä, kuten ammattiyhdistysliikettä, kohtaan hankaloitti hänen asemaansa.⁶⁷⁹ MacDonald onnistui ilmeisen paremmin kabinettinsa luotsaamisessa. Haldane luonnehti sen toimintaa tehokkaaksi, paremmaksi

---

⁶⁷⁴Webb 1925, s. 25.

⁶⁷⁵The Times 10.10.1924.

⁶⁷⁶Jarvis 1996, s. 75.

⁶⁷⁷Jarvis 1996, s. 73.

⁶⁷⁸Daily Herald 30.10.1924.

⁶⁷⁹Worley 2005, s. 80.

kuin Campbell-Bannermanin tai Asquithin hallituksia tässä suhteessa. Tämän hän kyllä osaksi liitti MacDonaldin yksityissihteerin, Sir Maurice Hankeyn ansioksi.⁶⁸⁰

”Labour-lordiministerien” painoarvo jäi MacDonaldin ensimmäisessä hallituksessa kevyehköksi. Heidän tärkeimmäksi funktiokseen jäi tietynlainen julkisivun kiillottaminen ja jyrkevöittäminen.⁶⁸¹ Corinne Cline ei löytänyt todisteita, että uudet rekryytit olisivat vaikuttaneet uuden puolueensa suuntaan – itse asiassa he löytyivät usein vastakkaisilta puolilta. Kaikesta huolimatta heidän asiantuntemustaan puolue tarvitsi.⁶⁸² Williamsonin mukaan Haldane oli käytännössä täysin itsenäinen toimija MacDonaldin hallituksessa.⁶⁸³ Cowlingin arviossa vain Haldane mahtui pääreistä ”kabinetin äänekkäimpien jäsenten” joukkoon.⁶⁸⁴ Haldane myöhemmin halusikin korostaa, että vaikka he ylähuoneessa olivat olleet työväenpuolueen ”uskollisia kannattajia”, he eivät kuitenkaan olleet sidottuja puoluekoneiston päätöksiin. Haldane olikin joutunut jossain vaiheessa uhkaamaan erolla, kun erimielisyydet politiikasta oman puolueen kanssa eivät käyneet yksiin hänen ”periaatteidensa” kanssa.⁶⁸⁵

Kuten varakreivi Haldane tiivisti: ”Kaiken kaikkiaan hallitus saavutti sen todellisen tehtävän, joka oli saada kansan katsomaan yhteisiä asioita ’luokkatietoiselta’ kantilta ja levittää mahdollisuuksien tasa-arvon ihannetta.” ”Kansa pääsi eroon monista ennakkoluuloistaan ja ymmärrys lisääntyi hyvin toimeentulevien velvollisuudesta vähemmän onnekkaita kohtaan”, jatkui optimistinen arvio. Haldane oli ollut huomaavinaan ”selkeän muutoksen sosiaaliin vaatimuksiin”. ”Jos se vain olisi luodannut kansan mieltä paremmin”, Haldane jossitteli hallituksensa toiminnasta ja lyhyestä elintaipaleesta.⁶⁸⁶

Amerikkalainen historiantutkija ja aikalainen Emily Allyn arvioi, että Labour-hallituksen konservatiivisuus ja varovaisuus hälvensi pelkoja niiden silmissä, jotka

---

⁶⁸⁰Haldane 1929, s. 217, 327.

⁶⁸¹Cannadine 1990, s. 542–543.

⁶⁸²Cline 1963, 130–131.

⁶⁸³Williamson 1991, s. 324.

⁶⁸⁴Cowling 1971, s. 374.

⁶⁸⁵Haldane 1929, s. 338–339.

⁶⁸⁶Haldane 1929, s. 330, 333, 337.

olivat kiinnittäneet huomiota tähän poikkeavaan tilanteeseen, jossa hallituksella oli vain muutama ylähuoneen jäsen. Vastavuoroisesti lordien ”reilu kohtelu” työväenpuolueelle oli omiaan vähentämään ennakkoluuloja Labourin sisällä ylähuonetta kohtaan.⁶⁸⁷ Labour-hallituksen edustus ylähuoneessa osoittautui siis menestykseksi työväenpuolueen etabloitumisen kannalta, jota MacDonald tavoitteli. Puolue oli nyt monien silmissä luotettavampi, ja ”anti-sosialistien” oli nyt vaikeampi perustella toimiaan. Haldanen ja eritoten Chelmsfordin nimittäminen olivat rauhoittaneet mielialoja.⁶⁸⁸ Howell arvioi vuonna 2002, että ”huolimatta poliittisista rajoittuneisuuksistaan, useimmat Labour-päätökset antoivat uskottavuutta Labourin hakiessa hyväksyntää.”⁶⁸⁹

Myöhemmätkin arviot ovat todenneet, että Labour koko 1920-luvun ajan yritti ”integroida identiteettinsä ja arvonsa Britannian kansan kanssa” ja todistaa olevansa ”elinkelpoinen, maltillinen, tehokas ja luotettava” vaihtoehto konservatiiveille.⁶⁹⁰ Epäilemättä ensimmäinen vähemmistöhallitus olikin osoittanut, että maa oli ”turvassa” kun Labour oli vallassa.⁶⁹¹ Cowlingin mukaan Neuvostoliitto-suhteiden hoitoa lukuun ottamatta Labour-hallitus oli toiminut kuin mikä tahansa edistysellinen edeltäjänsä.⁶⁹²

Sen sijaan hallituksen alemman tason nimityksissä epäonnistuttiin Webbin mielestä kahdessa, sattumalta molemmat koskettivat ylähuoneessa istuneita kabinettiministereitä. Meriministeriössä Frank Hodges epäonnistui tehtäviensä haltuun ottamisessa, eikä tullut toimeen Chelmsfordin kanssa. Thomsonin apuna ministeriössään oli William Leach, Webbin sanoin ”äärimmäisyyspasifisti”. Leachin lausunnot Britannian pommituksista Mesopotamiassa aiheuttivat hämmennystä.⁶⁹³

Labour tarvitsi Haldanen arvovaltaa ylähuoneessa hallitustaipaleen jälkeenkin. Liberaalit havittelivat virallisen opposition asemaa siellä Beauchampin jaarlin johdolla.

---

⁶⁸⁷Allyn 1931, s. 229

⁶⁸⁸Williamson 1991, s. 323.

⁶⁸⁹Howell 2002, s. 324.

⁶⁹⁰Worley 2005, s. 76.

⁶⁹¹Worley 2005, s. 81.

⁶⁹²Cowling 1971, s. 379.

⁶⁹³Webb 1925, s. 16–17.

Haldane katsoi, että kaksi virallista oppositiota parlamentissa on liikaa, mutta toivotteli Beauchampin kumppaneineen liittymään hänen ja muiden Labour-päärien seuraan opposition eturivin paikoille. Ylähuoneen uuden poliittisen johtajan markiisi Curzonin vastuulle kuului asian ratkaisu ja hän teki odotetun päätöksen – virallisen opposition status kuului työväenpuolueelle. Curzon perusteli ratkaisuaan sillä, että liberaalit olivat numeerisesta etulyöntiasemastaan huolimatta jakaantuneet poliittisesti edelleen kahtia.⁶⁹⁴

Haldanen velvollisuuksiin tavallaan ”toimitusministeriön” lordikanslerina kuului ottaa vastaan 13. lokakuuta vastavalittu Lontoon Lord Mayor, joka tuli Westminsteriin vakuuttamaan uskollisuuttaan hallitsijalle ja saamaan siunauksen vahvistuksen valinnalleen. Sir Alfred Bower, Cityn raatimiesten, sheriffien ja virkamiesten saattamana, vastaanotti kuninkaan nimellisen hyväksymisen virkaanastumiselleen. Haldane edusti tilaisuudessa kuningasta, kaikki asianosaiset olivat täysissä seremoniallisia asusteissaan.⁶⁹⁵ Lordikansleri Haldane piti tilaisuuden lopulla vastauspuheen, joka alkoi: “Olemme kokoontuneet epätavallisissa olosuhteissa. Ei ole hallitusta, jolle voisin olla vastuussa, mutta minun hallussani on Suuri Sinetti, vaikkakin epämääräisen ajan ja olen vastuussa hänen majesteetilleen.”⁶⁹⁶

Labour-hallitus saavutti tavoitteensa: se kykeni osoittamaan osaavansa hallita, kunnialla ja herättämättä pelkoa.⁶⁹⁷ Tämä osoittautui kohtalokkaaksi liberaaleille, jotka jäivät lopullisesti kahden kilpailijansa varjoon.⁶⁹⁸ Käytännössä asia eteni esimerkiksi MacDonaldin päätöksessä pyytää parlamentin hajottamista. Sekä hallitus että konservatiivit nimittäin tunsivat, että oli aika lyödä kuolinisku liberaalien kylkeen.⁶⁹⁹

---

⁶⁹⁴Haldane 1929, s. 337–338.

⁶⁹⁵The Times 14.10.1924.

⁶⁹⁶The Times 14.10.1924.

⁶⁹⁷Esim. Greaves 1961, s. 55

⁶⁹⁸Greaves 1961, s. 61.

⁶⁹⁹Cowling 1971, s. 381.

Asquithin leirissä oli uskottu, ettei MacDonaldilla vähemmistöhallituksen pääministerinä ollut valtaa pyytää kuningasta hajottamaan parlamenttia.⁷⁰⁰ Kun pääministerin ero ja uusien yleisten vaalien järjestäminen sitten tapahtuivat, se sementoi yhä vahvemmin periaatetta, että pääministerillä oli aina oltava oikeus perustellusti hajottaa parlamentti – myös vähemmistöhallituksen johtajana.⁷⁰¹

Konservatiivien ylivoima ylähuoneessa tuli säilymään vuosikymmeniä jatkossakin. Siitä piti osaltaan huolta liberaalipuolueen vajoaminen hallitusvastuun ulottumattomiin ja kaksipuoluejärjestelmään toiseksi navaksi noussut Labour oli puolestaan haluton (perinnöllisiin) päärinimityksiin.⁷⁰² Kuitenkin joitain vanhan aateliston päärejä löysi kotinsa työväenpuolueen riveistä: Joseph Kenworthy, vuonna 1318 luodun Strabolgin paronin arvon kantaja, oli eräs uusista Labour-pääreistä 1930-luvulla.⁷⁰³

Cowlingin mukaan Labour Party sitoutui vakiintuneeseen poliittiseen tapaan (hallitsemiskulttuuriin) ja 1920–24 kaikissa tärkeissä kohdissa näiden vuosien politiikka oli jatkumoa edelliselle 90 vuodelle.⁷⁰⁴ Haldanelle tämä arvio olisi tuskin tullut yllätyksenä. Hänen mielestään brittiläistä valtiosääntöä voitiin tarkastella vain käytännössä. Uusia käytäntöjä ”naamioitiin vanhoihin muotoihin, jotka säilytettiin, vaikka niitä kuvaavan kielen merkitys oli todella muuttunut”.⁷⁰⁵

Pysyvämpi muutos hallituksen kokoontumisten kulkuun saatiin kun Haldane ketjupolttajana rupesi polttamaan kabinetin istunnoissa ja muut seurasivat esimerkkiä. Haldane käytti ilmeisesti tilaisuutta hyväkseen, koska oli Arthur Hendersonin kanssa ainoita, jotka tiesivät kiellosta. Tämä ainakin opetusministerin vaimon Mary Trevelyanin mukaan. Tosin Sidney Webb muisteli, että se oli Thomas, joka aloitti sauhuttelun.⁷⁰⁶ Tupakointi jatkui seuraavienkin hallitusten aikana.⁷⁰⁷

---

⁷⁰⁰Greaves 1961, s. 54.

⁷⁰¹Webb 1925, s. 32–33.

⁷⁰²Walters 2003, s. 200.

⁷⁰³Cannadine 1990, s. 543.

⁷⁰⁴Cowling 1971, s. 6.

⁷⁰⁵Haldane 1928, s. 218.

⁷⁰⁶Webb 1925, s. 19.

⁷⁰⁷Lady Trevelyanin kirje Dudley Sommerille 1953 (tarkka päiväys puuttuu). Sommer 1960, s. 401.

Yllättäviinkin paikkoihin on jäänyt jälkiä ensimmäisistä Labour-lordeista. Uusi sosialistilakimiesten yhdistys (Haldane Society of Socialist Lawyers) nimettiin Haldanen kunniaksi heti varakreivin kuoleman jälkeisenä vuotena. Siinä siis post mortem -kunnianosoitus miehelle, joka ei koskaan ollut sosialisti.⁷⁰⁸

Timesin pääkirjoitus kehotti vaalien jälkeen MacDonaldia pohtimaan, mikä meni vikaan vain muutamassa kuukaudessa. Lehden mukaan heinäkuun lopussa hallitus oli nauttinut laajasti ”jopa arvostusta”, nyt sitten ”yleistä halveksuntaa”.⁷⁰⁹ Aiemmin lehti oli jo syyttänyt pääministeriä itseään hallituksen kaatumisesta, koska tämä ei ollut ”toteuttanut vähemmistöhallituksen politiikkaa”.⁷¹⁰ Kuitenkin Timeskin saattoi todeta ensimmäisen työväenpuolueen hallituksen jäävän historiaan brittiläisen politiikan kehityskulun virstanpylväänä.⁷¹¹

Etuoikeutettujen ja vähemmän etuoikeutettujen ryhmien ja instituutioiden välissä Labourin kohtaloksi oli tullut tuottaa pettymys molemmille, 1970-luvulla arvioitiin.⁷¹² Jo ensimmäinen Labour-hallitus olikin saanut kokea, että hyvin pian ulkopuolisten pelko sosialistihallitusta kohtaan oli muuttunut omien syytöksiin aatteen petttämisestä.⁷¹³

Eräs vuoden 1924 työväenpuolueen kansanedustajista, jotka myöhemmin ottivat päärinarvon, oli Frederick Pethick-Lawrence. Hän kuului niihin, joihin ylähuoneen ilmapiiri oli tehnyt vaikutuksen. Vuonna 1954 hän toisti kirjoituksessaan lordi Hastingsin suuhun pannun lainauksen, että ”jos viisikymmentä telakkatyöläistä korotettaisiin pääreiksi, ei tulisi epäilystäkään, että sadan vuoden kuluttua suuri osa näiden päärinarvojen kantajista olisi konservatiiveja.”⁷¹⁴

Kaikesta Labourin alkutaipaleen kursailusta huolimatta 1950-luvulle tultaessa vastapuolellekin oli jo käynyt selväksi Labourin kesyyntyminen ja kotiutuminen.

---

⁷⁰⁸Hall&Martin 1996, s. 352.

⁷⁰⁹The Times 5.11.1924.

⁷¹⁰The Times 10.10.1924.

⁷¹¹The Times. 13.10.1924.

⁷¹²Jessop 1974, s. 75.

⁷¹³Cowling 1971, s. 372.

⁷¹⁴Pethick-Lawrence 1954, s. 71.

Sandwichin jaarlin perijä, konservatiivien parlamenttiedustaja, oli varma, että uhka Labourin taholta oli ohi ja että puolue tulisi siitä lähtien ylentämään ylähuoneen jäseniksi ”profeettansa, tietäjänsä ja ansioituneensa”.⁷¹⁵

Harold Wilsonin johtaman työväenpuolueen vuoden 1964 voitto aristokraattisen Alec Douglas-Homen⁷¹⁶ konservatiiveista symboloi monelle lopullista vanhan perinnöllisen ja epädemokraattisen vallan alasajoa. Antony Taylorin mukaan ilo oli kuitenkin ennenaikainen, aristokratia pysyi edelleen brittiläisen yhteiskunnan ja kulttuurin ytimessä.⁷¹⁷

---

⁷¹⁵Hinchingbrooke 1954, s. 131. Varakreivi Hinchinbrooke.

⁷¹⁶14. Homen jaarli. Viimeisin ylähuoneesta nimitetty pääministeri. Tosin valituksi tultuaan luopui aatelisarvostaan, mikä tuolloin oli vasta tullut mahdolliseksi.

⁷¹⁷Taylor 2004, s. 156.

9 LABOUR JA LORDIT – ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Tutkielman alussa referoitiin väistyvän hallituksen edustajan puhetta ylähuoneessa juuri ennen parlamentin istuntotaukoa. Vastauspuheenvuoroa ei kuulunut, vaikka kysymys olisikin ollut tosissaan asetettu. Työväenpuolueen ensimmäisen vähemmistöhallituksen päättyessä löytyi jo potentiaalisia vastaajia tuohon Curzonin tiedusteluun. Ainakaan sitä ei enää olisi voitu sivuuttaa retorisenä kysymyksenä.

Tutkielmassa on pyritty muodostamaan kokonaiskuva siitä, miten ylähuoneen edustus ratkaistiin ja kuinka hyvin siinä onnistuttiin. Edustuksellinen tyhjiö saatiin täytettyä. Mistään konfliktin tapaisesta ei pärien suunnalta voida puhua.

Labourin pääreiksi valikoituneet olivat eklektinen joukko. Yllättävän paljon oli nimiä, joita harkittiin. Osa kieltäytyi, osa joutui pettymään. Kovin rohkeiksi ei nimityksiä voi kuvata: pääriministereiksi valittiin tulevaan ympäristöönsä sopivia, mutta tietysti myös halukkaita. Olisihan vaatimattomista oloista lähteneelle sosialistille ollut korkea kynnyks ottaa päärinarvo vastaan, vaikka vaaleista ei olisi tuon jälkeen tarvinnut välittää, omiensa ivaa vain. Monenlaisen pilkan kohteeksi Labour-lordit joutuivatkin. Työväenpuolue yritti säilyttää uskottavuutensa kannattajakuntansa silmissä.

Labourin ensimmäiset päärit ylähuoneessa olivat yhteiskunnan yläluokkaa, mutta pääasiassa eliittiä olivat myös muut Labourin johtohenkilöt. Kaikki Labour-päärit olivat public school -koulujen kasvatteja. ”King’s English” oli hallussa, ja sosiaaliset verkostot yhteiskunnan yläluokan miesten kanssa olivat luotuina.

Hyvin inhimillinen piirre on, että ei saa olla liian innokkaasti pyrkimässä mihinkään, mutta toisaalta liiallinen nihkeys ja välinpitämätöntä esittäminen voi halutun lopputuloksen kannalta olla kohtalokasta. Tällaiselta vaikutelmalta ei voinut välttyä tässäkään prosessissa, vaikka mitään peruuttamatonta ei liene päässyt tapahtumaan. Näytelmän päähenkilöt pelasivat hyvin ja pääministeri onnistui täyttämään kabinettinsa päteville ja sopivilla henkilöillä. Siltä se on näyttänyt sekä aikalaisten silmissä että myöhemmissä tarkasteluissa. Työväenliikkeen ideologinen tausta tietysti vaati jopa

tavallista enemmän tarkkuutta siinä, ettei valtaapitävien ja etuoikeutettujen ulkoinen loisto turmellut työväestön edustajia. Ainakaan ulospäin ei siltä saanut näyttää. Mielenkiintoista oli nähdä vanhan kaartin jäsenten huoli, että työväenpuolue aivan kuin turmeltuisi aristokratian charmin ja yltykyläisyyden keskellä. Sosialistien lisäksi huolta kantoi jopa rekryytti-Haldane, jonka kommentit pääministerin viikonloppuasunnosta vaikuttivat ulospäin hieman alentuvilta, vaikka taustalla olisikin ollut oikea huoli asioiden sujumisesta.

Useimmilla näytti olevan hyvin käytännönläheinen suhtautuminen aatelistarvoon vain kiitollisuudenosoituksena ja välttämättömyytenä. Ylähuonetta ei pidetty myöskään kovin merkittävänä paikkana, vain välttämättömänä pahana. MacDonald piti nimitykset minimissä, ja pääreillekin oli tarjolla vain alin eli paronin arvo. Varovaisuudestaan huolimatta hän oli hetken varomaton ja kompastui baronettinimitykseen.

Ponsonbyn teoria ylähuoneen ilmapiirissä murtumisesta olisi näiden työväenpuolueen pääriien kohdalla turhan dramaattisesti ilmaistu. Sen sijaan jokainen heistä tuntui nauttivan täysin siemauksin ”intiaanikesästä” ylähuoneen katedraalimaisessa loistossa. Romanttisuuteen taipuvaisen Thomsoniin ympäristö varmasti upposi. Ylähuoneen tunnelma vaikutti suuresti Arnoldiin. Haldane sai palata vallan ja seremonioiden näyttämölle. Labour-lordeille kausi työväenpuolueen hallituksessa osoittautui siis monella tavoin positiiviseksi ja mieluisaksi, vaikka Parmoorille tuli vaikeuksia uskonnollisessa yhteisössään. Chelmsfordkin pääsi jälleen palvelemaan kuningasta ja imperiumia.

Labour-lordien asema kärsi kuitenkin siitä, että heistä yksikään ei ollut raskaan sarjan poliitikko puolueen sisärenkaassa. Esimerkkinä mainittakoon Venäjän-lainan kysymys, josta tietoa ei ollut saatettu ylähuoneen poliittisen johtajankaan tietoon.

Kaikki tuntuivat haluavan integroida työväenpuoluetta järjestelmään ja samalla hillitä puolueen ääri-ilaidan vallankumouksellisuutta ja radikalisoitumista. Pysyvä virkamieskunta piti osaltaan huolta siitä, että asioita pyrittiin hoitamaan kuten ennenkin. Se rauhoitti tunteita. Kaikki tämä onnistuminen populistisessä ilmapiirissä, missä sekä

vasemmiston että oikeiston suunnilta reagoitiin vahvasti ja oltiin jopa hysterian partaalla. Moni epäily kuitenkin kuivui kokoon, eikä ivakaan säikäyttänyt toimijoita.

Labour osoitti omalta osaltaan pidättyväisyyttä. Puolueen johtohahmojen maltillisuus, heidän persoonansa, paistoi tässä kaikessa läpi. Ei voi olla panematta merkille, että pääministeri itse olisi luonteensa ja käytöksensä puolesta ollut mitä soveliaain pääriksi, mutta aika oli ajanut tuollaisen järjestelyn ohi.

Ensimmäiset Labour-lordit ponnahtivat sellaisista taustoista, joista tavanomaisestikin aatelisto sai uudet jäsenensä. Ainoa erottava asia oli tuo radikaali puolue, joka täytyi ottaa retoriikassa ja toiminnassa huomioon – tarpeen mukaan joko korostaa eroja tai sitten häivyttää niitä. Kyse oli puolueen hyväksymisestä ja reseptiosta, ei näiden yksittäisten päerien, jotka olivat täydellisen yläluokkaisia ja hyväksyttäviä vanhalle aristokratialle.

Työväenpuolueen ensimmäisillä pääreillä oli kaikilla ollut oma, osin pitkä ja mutkitteleva tiensä Labourin syliin. Jotkut joutuivat turvautumaan takinkääntöön, kuten Haldane rikkoessaan lupauksensa pysyä sitoutumattomana. Lupauksen, jonka hän oli kirjeessään äidilleen tehnyt. Alusta pitäen oli ollut selvää, että Haldane tuli omilla ehdoillansa, hän tiesi arvonsa. Toisille taas liittyminen oli kynnyksen takana, kuten Parmoorilla, jonka päätökseen osallistua työväenpuolueen hallitukseen oli vaikuttanut hänen piispaystävänsä mielipide.

Palaamme näin loppuluvussakin herrasväki Webbiin. Peräti kolme työväenpuolueen pääreistä (Haldane, Olivier, Parmoor) voitiin luokitella pariskunnan intiimeiksi, pitkäaikaisiksi ystäviksi. Tämä kertoo tietysti Webbien verkostoista ja fabianismin jatkuvasta vaikutuksesta puhtaan sattumien summan lisäksi. Uudet Labour-lordit olivat keskenäänkin läheisiä ystäviä Thomsonia ja Chelmsfordia lukuun ottamatta.

Vuoden 1924 Labour-hallituksesta muistuttavaa ryhmää ei ylähuoneeseen jäänyt. Labourin kabinettipäerien aatelistarvot sammuiivat kaikki aikanaan Parmoorin ja Chelmsfordin sukulinjoja lukuun ottamatta. Tämänhän eräs valintakriteerien taustalla

olleista motiiveista oli ehdoksi asettanut. Perinnöllisyyden pulma ei ratkennut, mutta tämä ideologisesti hankala dilemma oli ainoalla mahdollisella tavalla pystytty järjestämään. Haluttomuus luoda perinnöllisiä aatelisarvoja oli kriteerinä tietysti pitkällä tähtäimellä kestävä ja kovin rajoittava.

Vuoden 1924 työväenpuolueen järjestäytymisellä ylähuoneessa ja päärinimitysten perusteilla oli selkeää ennakkotapauksen luonnetta myöhemmän *life peer* -järjestelmän kannalta. Tällä kertaa nimitykset olivat vahvasti sidoksissa perustuslailliseen tarpeeseen, jotta hallitus voisi toimia. Niitä ei välttämättä käytetty palkitsemaan ansioituneita. Säädösten vaatimat velvoitteet kyettiin täyttämään, kaikista etukäteisepäilyistä huolimatta. Labour pääritkin olivat omien alojensa asiantuntijoita ja siinä suhteessa päteviä ja onnistuneita rekryyttejä työväenpuolueelta.

Konservatiivien oppositio oli poikkeuksellinen, sillä Labour-hallitus oli käytännössä pystyssä suurimman puolueen armosta. Tutkijat ovat olleet yksimielisiä, että Labourin hallitukseen pääsyn sallimisella konservatiivit halusivat vahvistaa asemiaan ja antaa heikentävän iskun vanhalle kilpakumppanilleen, liberaaleille. Tämä kaikki heijastui ylähuoneeseenkin, jossa oli jouduttu jo liberaalien hallituskausilla totuttautumaan pidättyväisyyteen konservatiivien ylivallan ja vuoden 1911 uudistuksiin johtaneen kriisin seurauksena. Työväenpuolue kohtasi siis säyseämmän opposition ylähuoneessa. Ylähuoneen ei tarvinnut olla vihamielinen, koska Labour oli alakynnessä muutenkin. Yllättävää ei ole, että työväenpuolueeseen löyhästi liittynyt Parmoor, entinen konservatiivi, löysi vastapuolen oppositiotoinnasta paljon kehuttavaa.

Vaikka työväenpuolueen hallituksella oli liberaalien nimellinen tuki, osoittautui Labourin suhde liberaaleihin huomattavasti mutkikkaammaksi. Liberaaleille kyse oli selviytymisestä. Työväenpuolueen hyväksyntä hallitus- ja päärikelpoiseksi oli jälleen yksi merkittävä sysäys kehityskulussa, jossa liberaalipuolue oli menettämässä otteen kaksipuoluejärjestelmän toisena poolina ja häviämässä tämän taistelun nimenomaan työväenpuolueelle, tietyllä tapaa omalle karkulaiselleen.

”Dialektinen tanssi” soljui pääosin harmonisesti ja yllätyksettömästi toimijoiden välillä. Konservatiiveilla oli koko ajan reservissä joukkovoimansa, mutta jota sen ei tarvinnut etukäteispeloistaan huolimatta käyttää. Dialektisen tanssin partnerit eivät olleet voineet valita toisiaan, mutta molempien osapuolten pragmaattisella otteella lyhyehköä esitystä ei voida pitää fiaskona.

Työväenpuolueella oli tulevaisuutta varten oma mielialoja rauhoittava optionsa: hallitsijan luvalla riittävän päärimäärän luominen ylähuoneeseen – konservatiivit ja liberaalit olivat hyvin tietoisia tästä. Tämä optio tietysti oli lunastettavissa vasta, kun työväenpuolue saavuttaisi enemmistön alahuoneessa.

Työväenpuolueen hallituksella oli selkeä osansa kuningashuoneen ja poliittisen areenan etäännyttämisessä toisistaan, kun tietyt hovin ja ylähuoneen yhdyssiteinä toimineet päärit irrotettiin poliittisesta nimitysprosessista. Kuninkaaseen Labour vallan kahvassa ainakin oli tehnyt rauhoittavan vaikutuksen. Yrjö V:n he saivat hurmattua, jos ei puolelleen, niin ainakin sympatiaa tihkui sieltä suunnalta. Suurimpia MacDonalдин ensimmäisen hallituksen perintöjä olikin hovivirkamiesten muuttuminen puoluepoliittisista suhdanteista riippumattomiksi.

Piispat ja Labour-lordit olivat molemmat ylähuoneessa vähemmistössä. Piispojen ja Labourin suhde oli kaksijakoinen, toisella puolen erottivat sosialismin ateistiset juonteet ja toisaalla taas yhdistivät sosiaaliset kysymykset. Ateistiset aatteet tai uskonnonvastaisuus eivät olleet soluttautuneet Labour-lordien tajuntaan, mutta yllättävän läheltä Canterburyn arkkipiispaa löytyi jo puolueen jäsen, William Temple.

Kaikki Labour-lordit olivat uskollisia kuninkaalle ja järjestelmälle. Ylähuoneen tulevaisuus oli toki tuolloin auki, mutta ylähuoneen lakkauttaminen tai uudelleenjärjestely ”House of Sovietsiksi” ei ollut lähelläkään. Johdannossa pohdin työväenpuolueen mahdollisuutta muuttaa instituutiota sisältä päin. Kovin selkeästi ei tuo pyrkimys näyttäydy ainakaan tietoisena tavoitteena. Silti monet ratkaisut osoittautuivat sellaisiksi, että ne saattoivat jäädä pysyvään käyttöön.

Ylähuone osoitti elastisuutensa tässäkin testissä. Siitä vain oli tullut aavistuksen vähemmän suljettu. Ylähuone ja sen yhteensopimattomuus hiukan ehti unohtua hallituksen lyhyen taipaleen aikana. Lavastus, puvustus ja näyttämö olivat olemassa, kun Labour teki sisääntulon. Labourin ja MacDonaldin osaksi tuli luovan roolin paikka ylähuoneessa ja traditioita venyttämällä, epämuodikkaita asioita muutettiin, poikkeavuuksiin kiinnitettiin huomiota. Joustonvaraa näytti olevan.

Työväenpuolueen ensimmäinen kausi hänen majesteettinsa hallituksena ylähuoneessa näytti olevan niin rauhoittava tekijä, että sen voisi arvella vaikuttaneen suuresti ylähuoneen asemaan, uudistuksiin ja niistä käytyyn keskusteluun 1900-luvun kuluessa. Kysymys ylähuoneen asemasta lykkääntyi joka tapauksessa vuosikymmeniksi. Epäilemättä tämä ensikokeilu oli omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, ettei asiaa koettu niin kiireelliseksi. Jopa työväenpuolue saattoi hallita sen enempää pääreistä häiriintymättä. Nuo oletukset on kuitenkin jatkotutkimuksen vasta ratkaistava.

LÄHTEET

Virallisjulkaisut

Hansard. Internet: <http://hansard.millbanksystems.com/>.

Journals of the House of Lords, CLVI. London 1924.

Lords Hansard. Internet: <http://hansard.millbanksystems.com/>.

The Parliamentary Debates (Official Report), Fifth Series, vol. 5660. London 1923-1924.

55 H. L. Deb., 5 .s.

56 H. L. Deb., 5. s

57 H. L. Deb., 5. s.

58 H. L. Deb., 5. s.

59 H. L. Deb., 5. s.

60 H. L. Deb., 5. s.

The London Gazette. Internet: <http://www.london-gazette.co.uk>.

Alkuperäisenä lähteenä käytetty kirjallisuus

Asquith 1928. Asquith, Herbert: Memories and Reflections 1852–1927 by the Earl of Oxford and Asquith, vol. 2. London 1928.

Bibesco 1932. Bibesco, Princess Marthe: Lord Thomson of Cardington A Memoir and Some Letters. London 1932.

Bibesco 1933. Bibesco, Prinsessan. Lord Thomson of Cardington – ett livsöde med förord av Englands premiär minister James Ramsay MacDonald (käännös Axel Claëson). Stockholm 1933.

Clynes 1938. Clynes, J. R.: Memoirs 1924–1937. London 1938.

Cripps, Stafford 1933. Cripps, Stafford: Can Socialism Come by Constitutional Methods? Problems of a Socialist Government (Ed. Addison, Christopher et al.). London 1933.

Curzon, Grace 1955. Curzon of Kedleston, Marchioness: Reminiscences. London 1955.

Haldane 1928. Haldane, Richard Burdon: Selected Addresses and Essays by Viscount Haldane. London 1928.

Haldane 1929. Haldane, Richard Burdon: An Autobiography. London 1929.

Esher 1938. Journals & Letters of Reginald, Viscount Esher IV, 1915–1930 (Ed. Oliver, Viscount Esher.) London 1938.

Mackenzie 1978. The Letters of Sidney and Beatrice Webb (Ed. Mackenzie, Norman), vol III, Pilgrimage 1912–1947. Cambridge University Press 1978.

Listowel 1996. Listowel, Earl (William Francis Hare): Memoirs: The House of Lords, Past, present and Future. Internet: <http://www.redrice.com/listowel/>. Osoite toimimaton, tilanne 20.11.2012.

MacDonald 1927. MacDonald, J. Ramsay: Tories and the House of Lords - An Exposure of Their Trickery. 1927. Pamphlet Collection, British Library of Social and Political Sciences, London School of Economics.

MacDonald 1919. MacDonald, Ramsay: Parliament and Revolution. The Socialist Library XII (Ed. J. Ramsay MacDonald). London 1919. Internet: http://openlibrary.org/books/OL7197859M/Parliament_and_revolution. Luettu 10.11.2012.

MacDonald 1920. MacDonald, J. Ramsay: A Policy for the Labour Party. London Parsons 1920.

MacDonald 1931. Thomson, Christopher Birdwood: Smaranda A Compilation in Three Parts. With an Introduction by the Rt. Hon. J. Ramsay Macdonald. London 1931 (First Published in 1926).

Marie Louise 1956. Marie Louise, Princess: My Memories of Six Reigns, Evans Brothers Ltd., London 1956.

Olivier 1918. Olivier, Sydney: The League of Nations and Primitive Peoples. Oxford University Press 1918.

Olivier 1948. Olivier, Sydney: Letters and Selected Writings (Ed. with a Memoir by Margaret Olivier). London 1948.

Parmoor 1916. Cripps, Charles Alfred: The Constitution - An Address Delivered by Lord Parmoor at Huddersfield on October 18th, 1916.

Parmoor 1936. Cripps, Charles Alfred: A Retrospect Looking Back Over a Life of More than Eighty Years by Lord Parmoor. London 1936.

Ponsonby 1912. Ponsonby, Arthur: The Decline of Aristocracy, M.P.: London 1912.

Schuster 1928. Schuster, Sir Claud: Lord Haldane as Lord Chancellor. Viscount Haldane of Cloan, O.M., The Man and His Work by Viscount Fallodon et al. London. Reprinted from "Public Administration", October 1928.

The Speeches of Lord Birkenhead with a Preface by the Right Hon. Lord Hugh Cecil, P.C., M.P. London 1929.

Stead 1909. Stead, William: How to Bell the Cat or A Short Way with the Peers. Penny Popular Papers on the Crisis. Pamphlet Collection, British Library of Social and Political Sciences, London School of Economics. London 1909.

Stockman, H. R.: Labour and the Lords: An Indictment. Pamphlet Collection. British Library of Social and Political Sciences, London School of Economics.

Thomson 1926. Thomson, Christopher Birdwood: Smaranda A Compilation in Three Parts. With an Introduction by the Rt. Hon. J. Ramsay MacDonald. London 1931 (First Published in 1926).

Webb, Beatrice I. The Diary of Beatrice Webb, Vol. One, 1873–1892, 'Glitter Around and Darkness Within' (Ed. Norman and Jeanne MacKenzie). Harvard University Press 1982.

Webb, Beatrice II. The Diary of Beatrice Webb, Vol. Two, 1892–1905, 'All the Good Things of Life' (Ed. Norman and Jeanne MacKenzie). Tiptree 1983.

Webb, Beatrice III. The Diary of Beatrice Webb, Vol. Three, 1905–1924, 'The Power to Alter Things' (Ed. Norman and Jeanne MacKenzie). Tiptree 1984.

Webb, Beatrice IV. The Diary of Beatrice Webb, Vol. Four, 1924–1943, 'The Wheel of Life' (Ed. Norman and Jeanne MacKenzie). Tiptree 1985.

Webb, Sidney ja Beatrice 1920. Webb, Sidney and Beatrice: A Constitution for the Socialist Commonwealth of Great Britain. Cambridge 1975 (1920).

Webb, Sidney 1925. Webb, Sidney: The First Labour Government, 1924. The Political Quarterly, vol. 32, no. 1, London 1961

Lehdet

DAILY HERALD 1924. Jyväskylän yliopiston historian laitos.

THE LONDON GAZETTE 1924. Internet: <http://www.london-gazette.co.uk/>.

THE TIMES 1924. Helsingin yliopiston kirjasto.

Tutkimuskirjallisuus

Adelman 1996. Adelman, Paul: *The Rise of the Labour Party 1880–1945*. London and New York 1996.

Adonis 1993. Adonis, Andrew: *Making Aristocracy Work: The Peerage and the Political System in Britain 1884–1914*. Oxford 1993.

Allyn 1931. Allyn, Emily: *Lords Versus Commons: A Century of Conflict and Compromise, 1830–1930*. Philadelphia 1931.

Ashby & Anderson 1974. Ashby, Eric & Anderson: *Mary: Portrait of Haldane at Work on Education*. London 1974.

Attlee 1949. Attlee, C.R.: *The Labour Party in Perspective – And Twelve Years Later*, London 1949.

Bagehot 1867. Bagehot, Walter: *The English Constitution*, London 1904 (1867).

Bailey 1954. Bailey, Sydney D.: Introduction. *The Future of the House of Lords* (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.

Ball 2005. Ball, Stuart: *Democracy and the Rise of Labour: 1924 and 1929–1931. Recovering Power – The Conservatives in Opposition since 1867* (Ed. Stuart Ball and Anthony Seldon). Basingstoke 2005.

Beckett 1986. Beckett, J.V.: *The Aristocracy in England, 1660–1914*. Oxford 1986.

Bell 1935. Bell, G. K.: *Randall Davidson, Archbishop of Canterbury, vol II*. London 1935.

Bogdanor 2003. *The British Constitution in the Twentieth Century* (Ed. Vernon Bogdanor). Oxford 2003.

Bourdieu 1984. Bourdieu, Pierre: *Distinction – A Social critique of the judgment of taste* (Transl. Richard Nice). London 1984.

Bromhead 1958. Bromhead, P.A.: *The House of Lords and Contemporary Politics 1911–1957*. London 1958.

Bush, M. L.: *The English Aristocracy – A Comparative Synthesis*. Manchester 1984.

Butler & Freeman 1969. Butler, David & Freeman, Jennie: *British Political Facts 1900–1968*. London 1969.

Campion 1954. Campion, Lord: *Second Chambers in Theory and Practice. The Future of the House of Lords* (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.

Cannadine 1980. Cannadine, David: *The Aristocracy and the Towns 1774–1967*. Leicester 1980.

Cannadine 1990. Cannadine, David: *The Decline and Fall of the British Aristocracy*. Yale University Press 1990.

Cannadine 1994. Cannadine, David: *Aspects of Aristocracy Grandeur and Decline in Modern Britain*. Yale University Press 1994.

Cannadine 1992. Cannadine, David: Introduction. *Rituals of Royalty* (Ed. David Cannadine and Stephen Price). London 1992.

Cannadine 1999. Cannadine, David: *The Rise and Fall of Class in Britain*. New York 1999.

Clayton 1906. Clayton, Joseph: *The Bishops as Legislators A Record of Votes and Speeches Delivered by the Bishops of the Established Church in the House of Lords during the Nineteenth Century*. London 1906.

Cline 1963. Cline, Catherine Ann: *Recruits to Labour: The British Labour Party 1914–1931*. New York 1963.

Comstock Weston 1986. Comstock Weston, Corinne: *The Liberal Leadership and the Lords' Veto, 1907–1910. Peers, Politics and Power: The House of Lords, 1603–1911* (Ed. Clyve Jones and David Lewis Jones). London and Ronceverte 1986.

Cowling 1971. Cowling, Maurice: *The Impact of Labour 1920–1924 – The Beginning of Modern British Politics*. London 1971.

Crewe 2005. Crewe, Emma: *Lords of Parliament – Manners, rituals and politics*. Manchester 2005.

Dark 1929. Dark, Sidney: *Archbishop Davidson and the English Church*. London 1929.

Garbett 1954. Garbett, Cyril: *The Lords Spiritual. The Future of the House of Lords* (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.

Gilmour 1994. Gilmour, David: *Curzon*. London 1994.

Greaves 1961. Greaves, H. R. G.: *Complacency or Challenge. The Political Quarterly*, vol. 32, no. 1, London 1961.

Hall & Martin 1996. Hall, Jean Graham & Martin, Douglas: *Haldane Statesman, Lawyer, Philosopher*. Chichester 1996.

Harris 2000. Harris, Jose: Labour's Political and Social Thought. Labour's First Century (Ed. Duncan Tanner, Pat Thane and Nick Tiratsoo). Cambridge 2000.

Henderson 2003. Henderson, J. Frank: Clergy, Nobility, Commoners, the Dead and Henry VIII's Second Decree on Bidding Prayers (1536). Internet: <http://www.jfrankhenderson.com/pdf/clergy-nobility.pdf>. Luettu 12.11.2012.

Hennessy 1995. Hennessy, Peter: Searching for the 'Great Ghost': The Palace, the Premiership, the Cabinet and the Constitution in the Postwar Period. *Journal of Contemporary History*, vol. 30, no. 2. Huhtikuu 1995.

Herbert 1929. Herbert, Charles: Twentyfive Years of Archbishop of Canterbury. London 1929.

Hinchinbrook 1954. Hinchinbrook, Viscount: Should Peers Be Paid? Two Views. The Future of the House of Lords. London 1954.

Howell 2002. Howell, David: MacDonald's Party – Labour Identities and Crisis. Oxford 2002.

Ihalainen & Palonen 2009. Ihalainen, Pasi and Palonen, Kari: Parliamentary sources in the comparative study of conceptual history: methodological aspects and illustrations of a research proposal. *Parliaments, Estates & Representation – Parlements, États & Représentation*, vol 29, no. 1 (Ed. Alexander Cowan). April 2009.

Iremonger 1948. Iremonger, F.A.: William Temple, Archbishop of Canterbury. London 1948.

Iwi 1954. Iwi, Edward F.: Women and the House of Lords. The Future of the House of Lords (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.

Jarvis 1996. Jarvis, David: British Conservatism and Class Politics in the 1920s. *The English Historical Review*, vol. CXI (1996).

James 1977. James, Robert Rhodes: The British Revolution, British Politics, 1880-1939, vol. 2: From Asquith to Chamberlain 1914-1939. London 1977.

Jessop 1974. Jessop, Bob: Traditionalism, Conservatism and British Political Culture. London 1974.

Koss 1969. Koss, Stephen E.: Lord Haldane Scapegoat for Liberalism. New York 1969.

Kelvin & Comstock Weston 1986. Kelvin, Patricia and Comstock Weston, Corinne: The 'Judas Group' and the Parliament Bill of 1911. Peers, Politics and Power The House of Lords 1603-1911 (Ed. Clyve Jones and David Lewis Jones). London and Ronceverte 1986.

- Laski 1938. Laski, Harold J.: Parliamentary Government in England (6th impression 1959). London 1938.
- Lee 1988. Lee, Francis: Fabianism and Colonialism: The Life and Political Thought of Lord Sydney Olivier. London 1988.
- Longford 1988. Longford, Frank Pakenham: A History of the House of Lords, London 1988.
- Lyman 1958. Lyman, Richard W.: The First Labour Government. London 1958.
- McCrillis 1993. McCrillis, Neal R.: Taming Democracy? The Conservative Party and House of Lords Reform, 1926–1929. *Parliamentary History* (Ed. Clive Jones), vol 12, 1993, s. 259–280
- McKibbin 1974. McKibbin, Ross: The Evolution of the Labour Party 1910–1924, London 1974.
- McKibbin 1991. McKibbin, Ross: The Ideologies of Class – Social Relations in Britain, 1880–1950. Oxford 1991.
- MacKintosh 1962. MacKintosh, John: The British Cabinet, London 1962.
- Marquand 1977. Marquand, David: Ramsay MacDonald. London 1977.
- Matthew et al. 1976. Matthew H. C. G., McKibbin R.I., Kay J.A: The Franchise Factor in the Rise of the Labour Party. *The English Historical Review*, vol. XCI (1976), s. 723–752.
- Maurice 1939. Maurice, Frederick: Haldane 1915–1928. London 1939.
- Merrivale 1935. Merrivale, The RT Hon. Lord: The House House of Lords: Its Record and Its Prospects – An Essay on Possible Reforms. London 1935.
- Morgan, Austen 1987. Morgan, Austen: J. Ramsay MacDonald. Manchester 1987.
- Morgan, Janet P. 1975. Morgan, Janet P.: The House of Lords and the Labour Government 1964–1970, Oxford 1975.
- Morgan 1996. Morgan, Kenneth O: Ramsay MacDonald and the Rise of Labour. New perspective vol. 1, no. 3. March 1996. Internet: <http://www.users.globalnet.co.uk/~semp/ramsay.htm>. Luettu 7.4.2010.
- Mosley 1960. Mosley, Leonard: Curzon - The End of an Epoch. London 1960.
- Napier 1954. Napier, Albert: The Queen in Parliament. The Future of the House of Lords (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.

- Nicolson 1952. Nicolson, Harold: King George the Fifth His Life and Reign. London 1952.
- Norton 2011. Norton, Philip: Introduction – A Century of Change. Parliamentary history, vol. 30, issue 1 (2011), pp. 1-18.
- Palonen 2012. Palonen, Kari: Parlamentarismi retorisenä politiikkana. Tampere 2012.
- Palmer 1970. Palmer, R.R.: The Age of the Democratic Revolution, vol. 1: The Challenge. Princeton 1970.
- Pelling 1961. Pelling, Henry: Governing without Power. The Political Quarterly, vol. 32, no. 1, London 1961.
- Pethick-Lawrence 1954. Pethick-Lawrence, Lord: Legislative and Deliberative Functions. The Future of the House Lords (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.
- Perceval 1954. Perceval, R.W.: The Origin and Development of the House of Lords. The Future of the House of Lords (Ed. Sydney D. Bailey). London 1954.
- Pine 1972. Pine, L. G.: The New Extinct Peerage, 1884–1971 – Containing Extinct, Abeyant, Dormant and Suspended Peerages with Genealogies and Arms. Heraldry Review. London 1972.
- Powell & Wallis 1968. Powell, J. Enoch and Wallis, Keith: The House of Lord in the Middle Ages – A History of the English House of Lords to 1540. London 1968.
- Robbins 1971. Robbins, Keith: Sir Edward Grey A Biography of Lord Grey of Fallodon. London 1971.
- Rose 1983. Rose, Kenneth: King George V, London 1983.
- Sacks 1952. Sacks, Benjamin: J. Ramsay MacDonald in Thought and Action – An Architect for a Better World. Albuquerque 1952.
- Searle 1987. Searle, G. R.: Corruption in British Politics 1895–1930. Oxford 1987.
- Seldon & Snowdon 2005. Seldon, Anthony and Snowdon, Peter: The Barren Years: 1997-2005. Recovering Power – The Conservatives in Opposition since 1867 (Ed. Stuart Ball and Anthony Seldon). Basingstoke 2005.
- Sewell 1999. Beyond the Cultural Turn – New Directions in the Study of Society and Culture (Ed. Victoria E. Bonnell and Lynn Hunt). Berkeley 1999.
- Shell 1992. Shell, Donald: The House of Lords, Worcester 1992.
- Smith 1992. Smith, E. A.: The House of Lords in British Politics and Society 1815–1911. London 1992.

Sommer 1960. Sommer, Dudley: Haldane of Cloan: His Life and Times, 1856–1928. London 1960.

Southern 1986. Southern, David: Lord Newton, the Conservative Peers and the Parliament Act of 1911. Peers, Politics and Power The House of Lords 1603–1911 (Ed. Clyve Jones and David Lewis Jones). London and Ronceverte 1986.

Taylor 1999. Taylor, Antony: Down with the Crown: British Anti-Monarchism and Debates about Royalty since 1790. London 1999.

Taylor 2004. Taylor, Antony: Lords of Misrule – Hostility to Aristocracy in Late Nineteenth- and Early Twentieth-Century Britain. Chippenham and Eastbourne 2004.

Temple 1942. Temple, William: Christianity & Social Order. Southampton 1976 (1942).

Thomson, Malcolm 1949. Thomson, Malcolm: David Lloyd George. The Official Biography by Malcolm Thomson with the Collaboration of Frances, Countess Lloyd George of Dlwylfon. London 1949.

Thorpe 2001. Thorpe, Andrew: A History of the British Labour Party. Second Edition. Basingstoke 2001.

Tiltman 1929. Tiltman, H. Hessel: James Ramsay MacDonald Labour's Man of Destiny. London 1929.

Tocqueville 1856. Tocqueville, Alexis: L'Ancien Régime et la Révolution. Paris 1856.

Trevelyan 1937. Trevelyan, G.M.: Grey of Fallodon. London 1937.

Underhill 1978. Underhill, Nicholas: The Lord Chancellor. Lavenham 1978.

Walker 1954. Walker, Gordon: Delaying Power: Two Views. The Future of the House of Lords. London 1954.

Walters 2003. Walters, Rhodri: The House of Lords. The British Constitution in the Twentieth Century (Ed. Vernon Bogdanor). Oxford 2003.

Wexler 1984. Wexler, Stephen: The Urge to Idealize: Viscount Haldane and the Constitution of Canada. McGill Law Journal – Revue de Droit de McGill, vol. 29, no. 4 (1984). Internet: <http://lawjournal.mcgill.ca/documents/29/4/wexler.pdf>. Luettu 14.11.2012.

Williamson 1991. Williamson, Philip: The Labour Party and the House of Lords, 1918-1931. Parliamentary History, vol. 10, pt. 2 (1991) pp. 317-341.

Wilson 1956. Wilson, Charles H.: Haldane and the Machinery of Government. The Twenty-Fourth Haldane Memorial Lecture Delivered at Birkbeck College, London 5th December 1956. London 1956.

Worley 2005. Worley, Matthew: Labour inside the Gate – A History of the British Labour Party between the Wars. London 2005.

Hakuteokset

Allison & Riddell 1991. Allison, Ronald and Riddell, Sarah: The Royal Encyclopedia. London 1991.

The British Library General Catalogue of Printed Books to 1975, 360 vols. (Ed. Jim Emmett and Judi Vernau). London 1979-1987.

Cracroft's Peerage. Internet: www.cracroftspeerage.co.uk. Luettu 12.9.2012.

Freepedia. Internet: <http://www.freepedia.co.uk/>. Luettu 10.6.2012.

A Guide to the Papers of the British Cabinet Ministers, 1900–1951 (Comp. Cameron Hazlehurst and Christine Woodland). London 1974.

Parliament. Internet: www.parliament.uk. Luettu 18.1.2012.

The Peerage. Internet: <http://thepeerage.com/>. (Darryl Lundy, compiler). Luettu 16.6.2012

Sources in British Political History, 1900–1951. Compiled for the British Library of Political and Economic Science. London 1974–1978.

Supreme Court. Internet: http://www.supremecourt.gov.uk/docs/pr_1013.pdf.

Liite I TYÖVÄENPUOLUEEN MINISTERISTÖ VUONNA 1924

HIS MAJESTY'S GOVERNMENT

LABOUR MINISTRY (Assumed Office: January 22, 1924)

PRINCIPAL OFFICERS OF STATE

THE CABINET

Prime Minister and Secretary of State for Foreign Affairs - Rt. Hon. JAMES RAMSAY MACDONALD, M.P.

Lord Privy Seal - Rt. Hon. J. R. CLYNES, M.P.

Lord President of the Council - Rt. Hon. Lord PARMOOR.

Chancellor of the Exchequer - Rt. Hon. PHILIP SNOWDEN, M.P.

Lord Chancellor - Rt. Hon. Viscount HALDANE, K.T., O.M.

Secretaries of State -

Home Department - Rt. Hon. ARTHUR HENDERSON, M.P.

Colonial Office - Rt. Hon. J. H. THOMAS, M.P.

War Office - Rt. Hon. STEPHEN WALSH, M.P.

India Office - Rt. Hon. Lord OLIVIER, K.C.M.G., C.B.

Air - Rt. Hon. Lord THOMSON.

First Lord of the Admiralty - Rt. Hon. Viscount CHELMSFORD, G.C.S.I., G.C.M.G., G.C.I.E., G.B.E.

President of the Board of Education - Rt. Hon. C. P. TREVELYAN, M.P.

Minister of Agriculture and Fisheries - Rt. Hon. NOEL BUXTON, M.P.

Minister of Health - Rt. Hon. JOHN WHEATLEY, M.P.

President of the Board of Trade - Rt. Hon. SIDNEY WEBB, M.P.

Minister of Labour - Rt. Hon. THOMAS SHAW, M.P.

Postmaster-General - Rt. Hon. VERNON HARTSHORN, M.P.

Chancellor of the Duchy of Lancaster - Colonel Rt. Hon. JOSIAH WEDGWOOD, M.P.

First Commissioner of Works - Rt. Hon. F. W. JOWETT, M.P.

Secretary for Scotland - Rt. Hon. WILLIAM ADAMSON, M.P.

OTHER MINISTERS

Financial Secretary of the Treasury - W. GRAHAM, Esq., M.P.

Minister of Transport - HARRY GOSLING, Esq., M.P.

Attorney-General - Sir PATRICK HASTINGS, K.C., M.P.

Solicitor-General - Sir H. H. SLESSER, K.C.

Minister of Pensions - F. O. ROBERTS, Esq., M.P.

Parliamentary Under-Secretary of State for Foreign Affairs - ARTHUR PONSONBY, Esq., M.P.

Under-Secretary of State, Home Department - RHYS DAVIES, Esq., M.P.

Under-Secretary of State, Colonial Office - Lord ARNOLD.

Under-Secretary of State, War Office - Major C. R. ATTLEE, M.P.

Under-Secretary of State, India Office - Professor ROBERT RICHARDS, M.P.

Under-Secretary of State for Air - WILLIAM LEACH, Esq., M.P.

Paymaster-General - HARRY GOSLING, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Ministry of Labour - Miss MARGARET BONDFIELD, M.P.

Parliamentary and Financial Secretary, Admiralty - C. G. AMMON, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Ministry of Agriculture and Fisheries - WALTER R. SMITH, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Board of Trade - A. V. ALEXANDER, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Board of Education - MORGAN JONES, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Ministry of Pensions - J. W. MUIR, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Ministry of Health - ARTHUR GREENWOOD, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Department of Overseas Trade - WILLIAM LUNN, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary, Department of Mines - E. SHINWELL, Esq., M.P.

Parliamentary Secretary of the Treasury - B. C. SPOOR, Esq., M.P.
Financial Secretary, War Office - J. J. LAWSON, Esq., M.P.
Civil Lord of the Admiralty - FRANK HODGES, Esq., M.P.
Lord Commissioners of the Treasury - WILLIAM GRAHAM, Esq., M.P.
FREDERICK HALL, Esq., M.P.
T. KENNEDY, Esq., M.P.;
JOHN ROBERTSON, Esq., M.P.
G. H. WARNE, Esq., M.P.

Lord Chamberlain - *Rt. Hon. The Earl of CROMER.
Lord Steward of the Household - *Rt. Hon. The Earl of SHAFTESBURY.
Master of the Horse - *Rt. Hon. The Earl of GRANARD.
Captain of the Yeomen of the Guard - *Lord LOCH, C.B., C.M.G., D.S.O., M.V.O.
Captain of the Gentlemen-at-Arms - *The Earl of DUNMORE, V.C., D.S.O., M.V.O.
Lords-in-Waiting - Rt. Hon. Lord MUIR MACKENZIE
The Earl de la WARR
Rt. Hon. Lord HERSCHELL, G.C.V.O.
*Viscount HAMPDEN, K.C.B., C.M.G.
*Rt. Hon. Lord COLEBROOKE.

Treasurer of the Household - THOMAS GRIFFITHS, Esq., M.P.
Comptroller of the Household - JOHN ALLEN PARKINSON, Esq., M.P.
Vice-Chamberlain of the Household - JOHN E. DAVISON, Esq., M.P.

SCOTLAND

Secretary for Scotland and Keeper of the Great Seal - Rt. Hon. WILLIAM ADAMSON, M.P.
Lord Advocate - HUGH PATTISON MACMILLAN, Esq., K.C.
Solicitor-General - J. C. FENTON, Esq., K.C.
Parliamentary Under-Secretary of Health - JAMES STEWART, Esq., M.P.

*Non-Political appointment

LORD CHANCELLOR
The Right Hon. Viscount HALDANE

CHAIRMAN OF COMMITTEES - The Right Hon. The Earl of DONOUGHMORE,
K.P.

PRINCIPAL OFFICERS OF THE HOUSE OF LORDS

Clerk of the Parliaments - Sir ARTHUR THEODORE THRING, K.C.B.
 Clerk-Assistant - EDWARD HALL ALDERSON, Esq., C.B.
 Reading Clerk and Clerk of Outdoor Committees - MONTAGUE E. E. A. MUIR MACKENZIE, Esq.
 Counsel to the Chairman of Committees - Hon. HUGH GODLEY, K.C.
 Senior Clerks - Hon. E. A. STONOR (Clerk of Private Bills and Taxing Officer of Private Bill Costs).
 H. J. F. BADELEY, Esq., C.B.E. (Principal Clerk Judicial Department and Taxing Officer of
 Judicial Costs).
 CUTHBERT HEADLAM, Esq., D.S.O., O.B.E. (Clerk of Public Bills and Clerk of the
 Journals and Printed Papers).
 E. C. VIGORS, Esq., (Clerk of Private Committees).
 G. D. LUARD, Esq.
 Other Clerks - G. PROBY, Esq.
 C. F. L. ST. GEORGE, Esq.
 F. W. LASCELLES, Esq., M.C. (Clerk attending the Table).
 COLIN DAVIDSON, Esq., O.B.E.
 A. H. JEFFREYS, Esq.
 V. M. R. GOODMAN, Esq., M.C.
 A. F. R. DUDLEY RYDER, Esq., M.C.
 C. H. C. HEALEY, Esq.
 Accounting and Copying Department - H. P. NORRIS, Esq. (Receiver of Fees and Examiner of Acts)
 Miss H. F. M. COURT (Accountant)
 Miss M. E. WATERMAN
 Miss W. M. J. PHIPPS
 Librarian - C. T. CLAY, Esq
 Assistant Librarian - G. M. GATHORNE-HARDY, Esq., M.C.
 Examiners for Standing Orders - Hon. EDWARD GULLY, C.B.
 B. H. GOODE (Clerk)
 Editor of Debates - A. A. REID, Esq.
 Assistant to Editor of Debates - ALFRED WALTER, Esq.
 Official Reporting Staff - R. H. BREWER, Esq.
 A. H. BUDDEN, Esq.
 A. W. GRANT, Esq.
 E. S. PERRY, Esq.
 H. R. WESTWOOD, Esq.
 E. BRETT YOUNG, Esq.
 Gentleman Usher of the Black Rod - Lieut-General Sir W. P. PULTENEY, K.C.B., K.C.M.G., D.S.O.
 Yeoman Usher - Captain Sir T. D. BUTLER, K.C.V.O.
 Serjeant-at-Arms - Captain Hon. Sir SEYMOUR JOHN FORTESCUE, K.C.V.O., C.M.G.
 Deputy Serjeant-at-Arms - R. W. BANKES, Esq.
 Shorthand Writer - WALTER HODGSON, Esq.
 Resident Superintendent - Mr. T. WHITEHEAD.
 Superintendent of Refreshments Rooms - Mr. R. C. VAUGHAN.
 Inspector of Police attending the Hour of Lord - Mr. F. H. POWELL.

Liite III YLÄHUONEEN MATRIKKELI JA ARVOJÄRJESTYS VUONNA 1924

ROLL
OF THE
LORDS SPIRITUAL AND TEMPORAL
IN THE
FIRST SESSION OF THE THIRTY-THIRD PARLIAMENT
OF THE
UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND IRELAND

14 GEORGE V. 1924

1. His Royal Highness The Prince of Wales
2. His Royal Highness Albert Frederick Arthur George Duke of York
3. His Royal Highness Arthur William Patrick Albert Duke of Connaught
4. Randall Thomas Archbishop of Canterbury
5. Richard Burdon Viscount Haldane (Lord High Chancellor)
6. Cosmo Gordon Archbishop of York
7. Charles Alfred Lord Parmoor (Lord President of the Council)
8. Bernard Marmaduke Duke of Norfolk⁷¹⁸ (Earl Marshal)
9. Edward Hamilton Duke of Somerset
10. Charles Henry Duke of Richmond and Gordon
- ...
28. William Montagu Marquess of Winchester
- ...
51. Charles Robert Marquess of Lincolnshire (Lord Great Chamberlain)
- ...
56. George Nathaniel Marquess Curzon of Kedleston
57. Anthony Earl of Shaftesbury (Lord Steward of the Household)
58. Rowland Thomas Earl of Cromer (Lord Chamberlain of the Household)
59. John George Charles Henry Alton Chetwynd Earl of Shrewsbury
- ...
210. Robert Viscount Hereford
- ...
257. Edward Viscount Grey of Fallodon
- ...
274. Frederick John Napier Viscount Chelmsford
- ...
302. Cyril Forster Bishop of Southwark
- ...
307. Charles Botolph Joseph Lord Mowbray
- ...
654. Kenneth Augustus Lord Muir-Mackenzie
- ...
743. Sydney Haldane Lord Olivier
744. Christopher Birdwood Lord Thomson
745. Sydney Lord Arnold

Lähde: 56 H.L. Deb., 5 s., s. xxv-xxxv.

⁷¹⁸Arvojärjestyksessä (ei-kuninkaallisista) herttuosta ensimmäinen. Arvonimi myönnetty 1383. Muut jäljempänä esiintyvät arvojensa vanhimmat: Winchesterin markiisi (1588), Shrewsburyn jaarli (1442), Herefordin varakreivi (1550) ja Mowbrayn paroni (1286).